

C:\Users\Plazma\Desktop\Pausanias - Cesta po Řecku
1,2\Merle\Merle.Robert.Pro.nas.slunce.nevychazi.pdb

PDB Name: Pro nás slunce nevychází
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 7.1.2008
Modification Date: 7.1.2008
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Robert Merle
Pro nás slunce nevychází
ARGO 1992

Veškerá práva vyhrazena.
1986byLibrairie Plon
1992ARGO
1992 Translation L. Smutek
ISBN 80-901198-7-5

PŘEDMLUVA

Před několika lety mi jistý francouzský novinář přisoudil prorocké schopnosti. Proč? Ve svém románě Zvíře nadané rozumem z roku 1967 (česky roku 1972 pod názvem Až delfin promluví) jsem předpověděl, že se Ronald Reagan - který vystupuje v knize pod průhledným jménem - stane prezidentem Spojených států. Také jsem ukázal, jak se dají využít speciálně vycvičení delfini k vojenským účelům: a to se také stalo o sedm let později v Tonkinském zálivu, kde byli nasazeni proti severovietnamským žabím mužům. Touto svou schopností se nijak nechlubím. Samozřejmě si neosobuji žádný prorocký talent. A jsem tomu rád. Jsem absolutně slepý pokud jde o budoucnost, v to počítaje svou vlastní, a proto mohu tvrdit, že jsem si naplánoval sto dvacet let života, bez obav, že budu usvědčen ze lži bezděčným zábleskem jasnozřivosti. Na oplátku bych řekl, že pozorně sleduji všechno, co se kolem mne ve světě odehrává, a že jsem díky této pozornosti získal určitý cit pro Historii, která se nám právě odvíjí před očima. Jak by se jinak dalo vysvětlit, že jsem se při psaní knihy Malevil před čtrnácti lety začal zajímat o problémy jaderné energie rok před katastrofou v Černobylu. Malevil si získal uznání tím, že jsem v něm smysluplným a konkrétním způsobem vylíčil, jak nesmírně obtížné by bylo pro několik izolovaných skupin žít a přežít v podmínkách vzniklých po nukleární válce v Evropě. Dnes však už víme, že toto líčení bylo pohříchu příliš optimistické. Násobte Černobyl milionkrát, přidejte půl miliardy mrtvých, nenapravitelné zamoření vody a půdy, tmu a ledový chlad po dobu nejméně jednoho roku a přiblížíte se více než pravděpodobně konci živočišného a lidského života na severní polokouli. Kromě bláznů, zuřivou a fanatiků není na světě člověk se zdravým rozumem, který by si vroucně nepral významné a současné odzbrojení ve světovém měřítku. O to je třeba usilovat, ale s otevřenými očima: odzbrojení nenastane již zítra. "Jistě existuje místo, kde bychom se mohli mít lépe," říká německé přísloví, "ale prozatím jsme tady." Rozumím tím tuto planetu, "nyní tak zranitelnou", jak říká druhý důstojník na ponorce, kterou popisují. Musíme nejen žít s hrozbou zkázy visící nám nad hlavami, ale dokonce se musíme podílet na této hrozbě jako aktivní činitelé. Homeopatie skoro zoufalá: pokoušíme se hrůzou zapudit hrůzu. V této knize jsem chtěl zobrazit nebezpečný a málo známý život posádek plnicích své úkoly na JPRS (Jaderné ponorky s raketovými střelami)*. Čím víc jsem poslouchal tyto námořníky, tím víc jsem shledával, že jsou lidští, otevření a sympatičtí. Nepochybně jsou mezi nimi stejní lidé jako mezi jejich anglickými, americkými nebo sovětskými kolegy. Rozhodně to nejsou netrpěliví válečníci, kteří by toužili si to rozdat. Naopak, jsou si mnohem víc než většina našich spoluobčanů vědomi toho, co by se stalo v jiných zemích i v jejich vlastní zemi, kdyby dostali rozkaz odpálit balistické rakety. Nikterak nepředvídám - a chci to podtrhnout se vším důrazem - že tento rozkaz jednou dostanou. Ale fakt, že tato možnost existuje, dokazuje, v jak zmatené době žijeme. Už Hamlet si na to stěžoval. Uvědomíte-li si, co všechno je v sázce, totiž přežití lidského druhu, pak je snad na čase myslet na to dnem i nocí. * V originálu SNLE - Sous-marins nucléaires lanceurs d'engins Mám v úmyslu vyprávět Sofii o patrole, na kterou se chystám. Ale jak tak v sobě nyní živím pochybnosti, že by o mnejevila přílišný zájem, a protože nevím, jestli po mém návratu - asi tak za sedmdesát dní - budou naše vztahy stejné, jako při mém odchodu, představuji si, že tento text budou číst i jiní čtenáři. Byl bych rád, kdyby mezi nimi byly dívky a kdyby byly krásné. Jestliže miluji Sofii, neznamená to, že bych se - aspoň v myšlenkách - chtěl vzdát poloviny lidského rodu. Ani že bych chtěl jít do kláštera. Ostatně není tak docela jisté, žeji miluji. Všiml jsem si, že kdykoliv o ní mluvím, nikdy v mé řeči nechybí ironie. Příliš si necením ani prostředí, ve kterém žije, ani jejich rodičů ani jejího vzdělání. Její otec, díky talentu svých inženýrů a ředitelů, uvedl svého času na trh výrobek, který změnil automobil. Nabyl jmění a zemřel. Podle mého citění je takový život, kde jsou hlavní peníze a nikoliv láska k řemeslu, naprosto bezúčelný. Vdova po něm je žena, u níž poučky nahrazují niterný život. Neotevře ústa, aniž by neposuzovala lidi a většinu z nich nezatratila. Když jsem před ní zpochybnil existenci pekla, vykřikla: "Ale peklo

existovat musí! To by bylo velice nespravedlivé, kdyby neexistovalo!" Dospěl jsem k závěru, že patrně nemáme stejnou představu o spravedlnosti.

Za čtrnáct dnů se vrátila k mým tlachům o pekle a s pohledem upřeným mi do očí (její oči jsou ocelově modré) řekla: "Jedním z uskoků ďábla je, že se snaží všechny přesvědčit, že peklo neexistuje." Byli jsme v jejím salóně. Kradmo jsem očkem mrkl na nohy, abych se přesvědčil, že mi místo nich nerostou kopyta. Na první pohled poznáme dobré vychování její dcery podle šatů. Sofie nosí nízké podpatky, plisované sukně nebo kostým. Když jsem se jí jednou zeptal, proč jsem ji nikdy neviděl v džínách, odpověděla: "Protože je to neskromné" a spustila cudně víčka na krásné černé oči. Už jste asi pochopili, že Sofie je ukázkou druhu, který je na vymření. V jistém smyslu je okouzující. Když ji pozorujete, máte dojem, že putuje časem až na začátek století. V chování, v tónu hlasu, v chůzi, ve způsobu jak si sedá - odvažují se tvrdit - se beze sporu projevuje její skvělé vychování. Je jí dvaadvacet let a nikdy nelíbala chlapce na ústa. Aspoň mi to tvrdila, když odmítala moje polibky, které jsem jí chtěl vtisknout na tvář, ale nedopatřením zbloudily buď do rotního koutku nebo dokonce na krk. Sofie trpí tyto pozornůstky, nicméně je nepovzbuzuje. Jen maličko tak ustupuje přirozené mužské hrubosti. Protože námořnictvo může přijmout od Sofie jednou týdně familigram (později tento termín vysvětlím), ozdobil jsem ji titulem snoubenka - zcela nezákonně. Její matka mi tento lichotivý statut neudělila. Sofie přijala tuto veselou lež - nikoliv bez jisté rezervovanosti. Familigram připouští dvacet slov. Avšak Sofie, věrna své obvyklé zdrženlivosti, použila první týden pouze čtyři slova. "Myslím na vás. Sofie." Až se jednou vezmeme, snad se propracuje k desítce slov. Abych řekl plnou pravdu, nevím, na čem s ní jsem a ona velmi pravděpodobně neví, na čem je se mnou. Je možné, že když jsem jí řekl, že ji miluji, poněkud jsem nadhodnotil cit, který bych k ní choval, kdyby naň reagovala. Milá čtenářko, snad mi přiznáte, že jeden z mých 8

lenců musí vyslovit klíčové slovo: bez toho se nikam nedojde. Na druhé straně nemůžete stejně jako já ignorovat fakt, že jestliže skoro vždycky víme, co si myslíme, je mnohem nesnadnější vědět, co cítíme. Je možné, že jsem vyznal lásku Sofii na základě vnitřní rozkolísanosti, do které se promítla nejistota našich vztahů. Pokud šlo o Sofii, poslouchala mě s pažemi skříženými na prsou spíše v obranném gestu, třebaže se nemusela obávat z této strany žádného nájezdu. Spokojila se s tím, že spustila na oči víčka jako se spouští opona. Někdy bývá docela pohodlné být dívkou. Slyšel jsem, že příšerná paní matka, v jejímž stínu moje archaická snoubenka žije, přišla na mizinu nešťastnými spekulacemi. Nebyl jsem ani zklamaný ani mrzutý. Na živobytí si vydělám, mám dost i pro dva - neboť jsem důstojníkem Námořnictva. Všimněte si toho N. Vráťte se k němu: v něm je celý rozdíl. Na rukávu uniformy se mi blyští tři zlaté prýmký a třetí lemuje červený samet; ten naznačuje, že se války přímo neúčastním: spokojuji se s tím, že léčím a ošetřuji ty, kteří ji provozují. Vlastně jsem žádal o službu na ponorce právě kvůli možnému sňatku se Sofií a kvůli značným výdajům, které by z něho vyplynuly, neboť tato služba je po právu finančně dobře hodnocena. Počítal jsem s tím, že budu brát kolem dvaceti tisíc franků měsíčně. Pro mne je to mnoho. Pro paní matku je to málo. Když jsem pozoroval provoz v její domácnosti, pochopil jsem, že by zbytky velkého majetku stačily uživit několik chudých rodin. Moje rodina je počestná a skromná: můj otec je berním inspektorem v Bordeaux. Jako nejmladší člen rodiny jsem si byl vědom, že rodiče jen s obtížemi financují studia mých dvou starších bratrů. Rozhodl jsem se, že je ušetřím nákladů souvisejících se mnou a přihlásím se ke konkursu na zdravotnickou školu

v Bordeaux. Proto mě teď vidíte ve skvoucí uniformě s prýmký na rukávech. Nemám ani trochu vojenského ducha a poněkud jsem se obával soužití s válečníky. Ale v přímém styku jsem shledal, že jsou zdvořilí a srdeční, že se s nimi dá dobře žít. Je mi jedenatřicet let a mou lásku k Sofii snad omlouvá její mimořádná krása. Ve svých jasnozřivých chvílích si však uvědomuji, že když mě ježibaba na stráž u Sofiiných dveří srovnává se syny starých známých zesnulého manžela, nemůže plesat nad mými vlažnými náboženskými city a nad poměrně ubohými příjmy. Pokud jde o Sofii, zůstává záhadou, co si o tom myslí a co cítí. Mezi nás dva se pokaždé vloží opona jejich víček. O možnosti sňatku se Sofií si dělám jen nepatrné iluze. Jestliže se však sňatek uskuteční, pak samozřejmě škrtnu předcházející stránky, můj spíše neurčitý vztah k Sofii se šťastně vyjasní a příšerná paní matka se stane mou milovanou tchyní. Až budete číst tyto stránky, od začátku až do konce mého vyprávění se Sofie vzdálí z mého života. Abych se vrátil k ponorkám našeho námořnictva, kterým napříště zasvětim své dobré služby, vězte, že jsou dvojí: velké a menší. Velké jsou slavné jaderné ponorky s raketovými střelami, které představují naši odstraňovací sílu. Označují se začátečními písmeny JPRS. Druhé jsou ponorky útočné, které se také nazývají ponorky klasické, protože používají k pohonu Dieselův motor. Některé jsou nukleární a nazývají se útočné nukleární ponorky (UNP). Útočné ponorky se mohou zastavovat v přístavech a jejich úkoly bývají krátkodobé. Na palubě mívají jenom jednoho zdravotníka. Patroly JPRS bývají dlouhodobé a vyplouvají z Brestu na šedesát nebo sedmdesát dlouhých dní; vracejí se do Brestu, aniž by se během 10 plavby vynořily z vody. Proto mívají lékaře a dva ošetřovatele. Byl jsem přidělen k JPRS. Ale svůj křest jsem si odbyl na malé útočné ponorce. Velitel si výjimečně vyžádal lékaře, protože patrola měla trvat tři týdny. Ve skutečnosti trvala plavba jenom čtrnáct dnů. Vrátil jsem se na Dlouhý ostrov u Brestu - základnu našeho JPRS - kde jsem působil v nemocnici a očekával další úkoly. Přišly zcela nečekaně. Lékař přidělený JPRS v poslední minutě ze zdravotních důvodů svou účast odřekl. Nahoře rozhodli, že ho mám nahradit. Jaksi jsem se zavěsil na "rameno kotvy", jak říkají námořníci, což je výstižný výraz, který věrně zachycuje okamžik, kdy se kotva zvedá a nešťastný opozdilec se zavěsí na jedno rameno, aby se ještě dostal na palubu. Jistě - toto JPRS mi nebylo tak zcela neznámé. Už jsem ho předtím jednou navštívil. Ale nevěděl jsem nic o kapitánovi, o důstojnících ani o posádce. A co bylo horší, nevěděl jsem nic o dvou ošetřovateli, protože se nepřipravovali se mnou, ale s mým předchůdcem. Metaforu o kotevním rameni neberte doslovně: hodinu před vyplutím přecházím lávku stejně jako ostatní. Kapitán mě přijme s ulehčením, avšak s určitou

zdrženlivostí. V duchu se asi ptá, jestli se ten nový felčar, kterého mu poslali na poslední chvíli, vyrovná tomu starému. Na jednotvárně černém můstku, provrtaném tu a tam malými kulatými otvory, je přede mnou dokořán otevřená přístupová komora se spuštěným olověným poklopem. Naposledy se podívám k nebi. Jakoby naschvál, abych toho ještě víc litoval, noční vítr nebe vyčistil od brestského mženi a na Dlouhém ostrově září slunce. Abych řekl pravdu, vidím oblohu jenom obrovským skleněným krytem, který chrání před deštěm betonový bazén, kde mě očekává Jonáš, aby mě spolkl. "Až po vás, doktore," řekne kapitán.

11

Jeden námořník mě zbaví zavazadla; chápu se oběma volnými rukama chladné oceli. V ponorce se na palubu nevystupuje, ale sestupuje. Doufám, že se netvářím nijak nepřírozně. Bicepsy mám křečovitě stažené a nohou šátrám dolů úplně naslepo. Třebaže jsem si za čtrnáct dnů trochu zvykl na tento cvik na malé útočné ponorce, vždycky se ptám, jakým nejlepším způsobem pohyb provést. Obezřetně: levá noha se přisune na stejnou přičel s pravou nohou dříve než pravá riskne sestup o jeden stupeň. Odvážně: levá noha se spustí rychle z přičel a postaví se pod pravou nohu. Avšak tato druhá metoda vás rozkolébá v bocích, takže se vystavujete riziku, že si odřete hýždě o stěny otvoru. Jednou jsem se o to pokusil a teď se vracím k rozvaze. Kapitán mě pružným krokem vede do změní uliček mezi kabinami. JPRS je ve srovnání s malou útočnou ponorkou obrovský. Ale tato obrovitost je relativní, protože hodně prostoru zabírají stroje, roury, spoje, stavidla, měřicí přístroje, pulty samočinných počítačů a přístrojové desky, takže zbývá málo místa pro vlastní pohyb, a máte-li někoho potkat, musíte se pokaždé postavit zády ke zdi, abyste se vyhnuli. Bůhví, že se tu s někým potkáte, neboť kovové útroby nestvůry se přímo hemží pobíhajícími zaměstnanci: je tu sto třicet až sto třicet sedm mužů, pokud si pamatuji ze své předešlé návštěvy. "Ukážu vám váš pokoj," řekne kapitán. Zdvíhořlost má hodně odstínů. Jeho způsoby - ale to mě nepřekvapuje - svědčí o tom, že pro něho nejsem skutečný námořník, třebaže mám na sobě uniformu. Má pravdu. Já nesloužím lodi, sloužím lidem, kteří jsou na palubě. A protože jsou mladí a překypují zdravím, budu mít bezpochyby málo práce. Jsem tu jen pro případ potřeby. Jako záchranný pás. Až na to, že na této palubě zrovna žádný záchranný pás není, nikdo si přece nebude počínat tak nesmyslně, že by mohl spadnout do moře. 12

"Doufám, že se vám bude ve vašem pokojíku líbit," řekne kapitán. "Ano, veliteli, bude se mi tu líbit, děkuji."

Kdyby tu byla Sofie, objevila by v této rozmluvě nechtěný humor. Neboť pokoj pro důstojníka - všechny jsem si zběžně prohlédl a všechny jsou stejné - měří dva metry na délku a metr a půl na šířku. Říká se pokoj. Neříká se kabina. Kabina, určená pro osobní a poštovní dopravu, je asi dvakrát tak velká. Prohlížím si pokoj, třebaže není co si prohlížet. Kde je Nautilus kapitána Nemá s okázalým salónem, varhanami, zasklenými dveřmi, které zrcadlily ozářené hlubiny oceánu? "Nechám vás tu," říká kapitán.

Ale nenechal mě. Tiše mě pozoruje, až mě vyprovokuje k tomu, abych také já pozoroval jeho. Je střední postavy, robustní, vzpřímený, žádné břicho, vlasy a černé vousy přistřižené nakrátko a v té černi modré oči. Dodává: "Moře je rozbourané. Ze začátku nás to pořádně vytřese. Vy to už znáte z útočné ponorky. Ale jakmile se dostaneme pod vodu, zůstaneme tam a pak to bude docela příjemné." Slova docela příjemné, která pronáší s úsměvem, mi ihned dodají odvahy. Všichni námořníci měli, mají nebo budou mít mořskou nemoc. Já také. Ale nerad bych operoval slepé střevo na lodi, která se houpe. Kapitán pokračuje:

"Pošlu vám dva ošetřovatele: Le Guilloua a Morvana. Doktor Meuriot byl s nimi spokojen. Společně vytvořili dobrou partu." Protože se mi zdá, že se v této větě ozývá náznak lítosti, pokud neobsahuje zastřenou výstrahu, řeknu:

"Doufám, že se jim přizpůsobím a že oni se přizpůsobí mně." "O tom nepochybuji," řekne hbitě.

Pokračuje:

13

"Jak nepochybně víte, na palubě nosíme trička a džíny bez označení hodnoty. Kromě sobotního večera a neděle, kdy se vyparádíme na znamení přelomu." Potom se na mne usměje a odejde.

V očekávání otřesů, jak je předpověděl kapitán, spolknul pilulku, vybalím a usadím se ve svém pokojíku. Je celý obložený překližkou z dubového dřeva, což mu dodává jasný, teplý a útulný vzhled. Angličan by řekl co-sy. A miniaturní rozměry přispívají k jeho cosiness. Když do pokoje vstoupíte, uvidíte postel pro jednoho, která zabírá skoro celou délku. Všimněte si prosím, že se už neříká lehátko, ale koš. Hned vedle řečeného koše jsou ve zdi malé skříňky, velmi dobře uspořádané, a také malý šatník. Na přepážce, která mě odděluje od chodbičky, je malé duralové umyvadlo (uznáte, že v tomto prostředí by kamenina neobstála). Psací stůl vpravo od mého koše dojírá svou titěrností. Je rovněž z dubu, jsou v něm stejně vestavěné skříňky a nad ním jsou umístěné policičky. Správně bych měl říci policičky, protože je tam jenom jedna, v polovině výšky přepažená příčkou, aby při přičiněném kymáčení knihy nevypadly. Sotva se najde místo pro moje lékařské knihy. Na oplátku objevuji mezi skříňkami truhlici. Vlevo od koše - říkám vlevo ve vztahu k sobě, až se tam natáhnu - což hned vyzkouším - se nad palandu přikře sklání stěna, což mě přivádí k zamyšlení: předně že nesmím sedat příliš zprudka, pokud si chci ušetřit hlavu, za druhé, že tato palanda zhruba kopíruje tvar trupu lodi, o který se opírá. Po mé levici, odděleno ode mne tenkou dřevěnou slupkou a silnou ocelovou stěnou, se valí moře, nesmírné, černé, záhadné. Nadarmo si namlouvám, že trup je mohutný, v podstatě naprosto vodotěsný a stavěný tak, aby odolal nejúpornějším tlakům; přesto tato blízkost působí na mou obrazotvornost. Plané obavy; jsem povolán k tomu, abych sousedil s oceánem, avšak nikoliv k tomu, jak aspoň doufám, abychom se seznámili. Jestliže je Jonáš 14 obluda, pak živel, ve kterém se koupe, je obluda také. A o kolik mocnější! Kdyby ty úžasné stroje selhaly a Jonáš se musel ponořit na opačnou stranu hlubiny, než k jaké ho opravňuje jeho konstrukce, tlak vody by ho rozdrtil jako

orechovou skořápku. Na chodbičce, kam ústí důstojnické pokoje, jsem si povšiml, že žádné dveře nejsou zavřeny, snad aby se lépe větralo, snad aby jednotliví obyvatelé nepodléhali pocitu klaustrofobie, snad aby se dodržel nepsaný palubní zákon, že všichni mají být viditelní - aspoň ve dne. S pochybami ponechávám dveře otevřené a usedám k psacímu stolu a k zápisníku, který mi darovala Sofie k třicátým narozeninám, aby mi sloužil, jak řekla, jako deník. Ve dveřích se objevuje návštěvník.

"Pane, přicházím se vám představit. Jsem Le Guillou, ošetrovatel-anestetik." Tento pan vás udivuje a já chápu proč. Dalo by se očekávat, že ošetrovatel při hovoru lékaře osloví doktore nebo případně podle jeho protokolárního označení v námořnictvu: pane lékaři. Posádka, složená z velké části z profesionálů, mě tak vskutku oslovuje, s výjimkou mladých povolnanou, kteří ignorují protokol a říkají mi doktore. Stejně tak i důstojníci, kteří protokol znají. Až mě budou znát lépe, změní můj titul na felčara. Co tedy dělá tento pan u ošetrovatele? Nevím a myslím, že nikdo tady asi neví víc. Ale protože námořnictvo je stejně tak konzervativní ve svých zvycích jako je moderní ve své technice, mám dojem, že se tento způsob oslovení udrží. Vraťme se k Le Guillouovi. Zvednu se, usměji se na něho a stisknu mu ruku. Určitě Bretonec. Střední postavy, zavalitý, zelené oči, vlasy přecházející do zrzavá, vysedlé lící kosti, jakoby mongolské. "Le Guillou, vy pocházíte z Finisteru, vidíte?" Nemusím se ptát. Vím to. Jakmile jsem se dověděl, kam mě posílají, vyptal jsem se na něho i na druhého ošetrovatele Morvana. 15

"Ano, pane," řekl Le Guillou.

Podle jeho spokojeného a nadutého vzhledu jsem si snadno určil způsob jeho myšlení: nejlepší z celé Francie je Bretaň. A nejlepší z Bretaně je Finist+re. "A Morvan?"

"Je na palubě, ale omlouvá se, je nemocný."

"Nemocný? V den, kdy se nalodujeme?"

"Přesně tak," řekne Le Guillou.

Na tváři mu pohrává úsměv, který napůl vyjadřuje rozpaky, napůl spoluvinu. "Řekněte mu, že ho chci zítra vidět na ošetrovně."

"Bude tam," řekne Le Guillou.

Tato předpověď potvrzuje diagnózu, kterou jsem si už pro sebe určil. "Pane, chcete vidět svou ošetrovnu?"

Navštívil jsem ponorku Foudroyant' a vím, jak vypadá ošetrovna na JPRS. Ale jak bych mohl odmítnout Le Guillouovi potěšení, aby mě přivítal? A podrobně mě neseznámil s vybavením? "Vidíte, pane, všechno tuje: operační jednotka, resuscitační přístroje, rentgen. Tohle je docela něco jiného než na útočné ponorce! Viděl jste ten operační stůl? Zázrak! Dá se přestavit na zubařské křeslo! A tady je vrtačka." Ušklíbnu se.

"Zubařina vás zřejmě moc nepřitahuje," řekne Le Guillou.

"Kolik zubů musel doktor Meuriot ošetřit?"

"Během poslední patrole? Asi tak šest..."

"To je hodně."

"Víte, jak to chodí, pane. Marně připomínáte chlapcům, aby se nechali ošetřit na pevnině. Odkládají to, odkládají... Až to spadne na nás." Ten plurál mi připadá dost přemrštěný vzhledem k tomu, že s vrtačkou budu mít co dělat já. "A tady jsou chirurgické nástroje," pokračuje Le Guillou. "Všimněte si, pane, samé jehly se zalisovanou 16 nití. Zažil jsem časy, kdy se jehly během operace vyvlékaly a navlékaly." Má pravdu, to je skutečný problém. Ale pro chirurga, ne pro ošetrovatele-anestetika. Vidím, že plurál pokračuje. Neroztahuje se tu snad já pana Le Guilloua až příliš? "Podívejte, pane," pokračuje, "právě jsme dostali elektrický skalpel! Lékaři ho žádali už dlouho." Zavrtím hlavou, ale ani nepípnu. Výhodou elektrického skalpelu je, že se rána při řezu vypaluje: časový zisk je značný. Existuje však také nebezpečí požáru, který mimo jiné způsobují éterové výpary. Na souši začal jeden operovaný hořet přímo na operačním stole. Doufám jenom, že nešťastník byl dobře uspán. Při operaci pamatuji na to, aby byl skalpel včas vypnut, než ránu začnu čistit. "Pane, přejete si, abych vám ukázal lékárnu? Jsou tam všechny léky, které doktor Meuriot objednal na základně. Chtěl byste se přesvědčit, jestli se vám hodí?" Určitě se mi hodí. A ostatně, i kdyby se mi nehodily, neřekl bych to, abych neshodil svého předchůdce. Každopádně se tam mrknou. "Co je tohle?"

"Vidíte, pane, krabice tampa-xu."

"Na palubě je nějaká žena?"

"Co vás napadá, pane. Podle mého názoru jde o žertík lékárníků na základně." Zběžně se rozhlédnu. Jakkoliv je ošetrovna miniaturizovaná, mně připadá dost velká. Jaký je to rozdíl proti malé útočné ponorce, kde byly jenom čtyři krabice léků. Když jsem chtěl obvázat koleno, musel jsem pacienta položit na stůl v kafirně. Přejdu do přilehlého pokojíku. Na jednom ze dvou košů si povšimnu spáče, který mi ukazuje záda a chrápe jako holandr. "Cože," řeknu, "vy už máte maroda?"

"Ne, pane, to je Morvan."

"On spí tady?"

ÍS.-L'

17

"Je to jeho koš," řekne Le Guillou, jako by ho chtěl "Promiňte, doktore," řekne Jacquier po jistém zaváhání. "A můj je pod ním."

haní, "asi by bylo lepší, kdybyste si vzal námořnickou Po zaminovaném terénu postupují opatrně, čapku a nepromokavý plášť. Tam nahoře je hodně černě, jsem za to, že tohle je separace." stvo."

"Ano, pane," řekne Le Guillou. "Tomu účelu slouží. Loď už je v plném pohybu a proto jen s obtížemi na-Když některý člen mužstva onemocní a má být na se- vlekám nepromokavý plášť, parku, jak jsme jej nazý-paraci, jeden z nás mu

postoupí svůj koš a lehne si na váli v námořní škole... Budu se však podobným slovům jeho."

vyhýbat, abych svou čtenářku neodradil. * "Ano, pochopil jsem to."

Jacquier se po celou dobu držel

záručně dveří, aby ne-ve skutečnosti jsem nepochopil vůbec nic: jde tu o uži- ztratil rovnováhu, a pozoroval mě s nepatrným úsmě-tí nebo zneužití? Ale protože rozdíl mezi obojím je ne- vem, který dokáže být zároveň škodolibý i uctivý. To-patrný a protože vidím výhodu v tom, že ošetřovna ne- muto úsměvu dobře rozumím. Úcta se vztahuje na lé-zůstane v noci bez dozoru, mlčím. Pokud jde o to, kdo káže a škodolibost na slona - v námořnictvu jsou slony v daném případě, postoupí svůj koš pacientovi, vřdyc- všichni, kdo nejsou námořníky. Má pravdu, aleje veky je podle mého názoru šance, že to bude Morvan... doučí tabule víc námořníkem než lékař? "Poslyšte," řeknu, "máte tady televizi?"

Na ponorce je věž opatřena po stranách usměřova-Tohle máte, které přiznává Le Guillouovi určité čími ploškami kormidla, které jí dodávají velmi zvlášť-vlastnické právo nebo aspoň právo lenní, přispívá k je- ní siluetu. Na vrcholu nese nevím kolik stěžňů, antén ho dobré náladě,

a periskopů a kulatá je pouze vepředu.

Vzadu se třepí, "Ano," řekne, "ale když chci vidět film, jdu do kafirny, aby při provozu usnadňovala protékání vody, jak před-protože Morvan už v devět hodin spí."

pokládám. Tato věž se nazývá také kiosk, ale námoř-Přejdou do

ošetřovny, kde vidím, jak se zvedá asi dva- nicíjí říkají vana z důvodů, které jsou zřejmé. Jakmi-cetiletý lodník,

le se pluje po povrchu, mužstvo se tu pořádně "Doktore," řekne, "dovolte, abych se představil. Jme-osprchuje. nuji se Jacquier. Jsem jedním ze dvou vedoucích tabu- Jacquier otevře panel, který mi umožní přístup na le v důstojnické jídelně. Velitel vám vzkazuje, že může- můstek, a prudce ho za mnou zabouchne, aby zabránil té vystoupit na věž, abyste se naposled podíval na vniknutí vody dovnitř. Jakmile se postavím, moře a vízem."

tr mi uštědří pořádnou facku. Zaznamenávám, že Jacquier, což je malý brunet s ži- Kromě kapitána, který mě obdaří srdečným úsmě-výma očkami, mi neříká ani pane ani pane lékaři, vem, ale nepromluví ani slovo, jsou tu ještě čtyři lidé. ale doktorejako důstojníci, které obsluhuje. Ve svých

—představách, stejně jako ostatně v

představách důstoj- * V prvním náčrtu tohoto vyprávění jsem se obracel niku, je součástí důstojnické jídelny jako je komorník k Sofii, ale když se mnou během patroly mlčky přeru-součástí klubu. He belongs, řekl by Brit.

šila

kontakt, škrtl jsem všude její jméno a nahradil je "Povedu vás, doktore," řekne Jacquier, který si je do- oslovením milá čtenářko, aniž jsem cokoliv měnil bře vědom, že se ještě nevyznám v útrobách JPRS. v textu. Tím se vysvětluje jisté puritánství, které je ně-"Jdu za vámi," říkám,

kde snad až přemrštěné. (Pozn. autora) 1819

Jeden z nich zkoumá velkým kukátkem okolí. Druhsem mokrý jako myš a jak mnou zprava doleva cloumá na uších připevněna dvě sluchátka. Třetí něco křičí. má vítr, je mi z toho nanic a připadám si jako plyšový či do telefonu. Co dělá ten čtvrtý, to se mi nedaří uhád. medvídek, kterým mává nějaký chlapec. V této minutě nout. Protože se domnívám, že jde o nějaký delikátníbych byl raději na Maillé-Brézé, odkud bych mohl po-úkon, ani nepípnu a snažím se uklidit do kouta, kd(zorovat z výšky a pěkně v suchu přístavní vjezd a pa-nikommu nepřekážím,

horky, kterými

proplouváme. Od té doby, co jsme opus-Vlnyjsou mohutné. Ve vzdálenosti asi jedné míle plu.tili Dlouhý ostrov, jsme nikdy nebyli tak blízko zemí, je před námi doprovodný člun Maillé-Brézé, jehož el&kterou opustíme. Mezi stromy chvílemi zahlédneme si-gance jsem si povšiml, když jsem navštívil zbroj nicjluety civilistů, kteří pozorují náš odjezd a mávají nám. Maillé-Brézé má stejné úkoly jako policista na moto® škoda, že si nemohu půjčit kukátko od osob, které si cyklu, který Jede před ministerským vozem. Pokud buJ6 přikládají k očím, neboť bych se rád naposledy, než děme na hladině, bude nám uvolňovat cestu tím, žt uzavřeme do klášterní odloučenosti, pokochal neznám z plavební dráhy odstraní všechny lodě. JakmilY"l ženským obličejem. skončí svůj úkol, vrátí se do přístavu.

Y nčný se Připojuji

o několik stupínek níže ke dvě-Slunce září, ale jihozápadní vítr mi šlehá do obličejiO8 důstojníkům, kteří na věži vdechují poslední tabá-a přivaly vln mě tak oslepují, že se k nim musím otočily kouř, chránění ocelovým plechem, do něhož buší zády, abych mohl mít oči otevřené,

mořské vlny. Naposledy se podívat na souši má přesný a

dokončí "Doktore," řekne jeden z nich (hned totiž poznali, kdo i trochu dramatický význam pro toho, kdo popluje stJs6111)- "když vás tak vidím, napadá mi, že jste si naplno nebo sto padesát metrů pod hladinou oceánů po dob11211

mořské vlny. Jako člen ponorkové posádky jste za-dvou měsíců a nikdy se nevynoří na povrch. V tomti211 svů} křest. Uprostřed patroly vás čeká křest druhý." případě je nutno dodat, že poslední pohled obejme taki "Promiňte," řeknu,

"plavil jsem se už na klasické po-slunce a mraky - zvláště mraky, které si tak šťastn?1"10 a svobodně plují po blankytné obloze, že. jim to mohol "T0 se riedá srovnat," řekne jeden z nich. "Jsme na závidět ti, kdož se připravují na dlouhé

vězení v po""0-norce. Země a nebe, rodiče a milenky, koneckonců za Smějí se a pozorují mě docela přátelsky, dobrácky necháváme toho za sebou mnoho - věci i bytostí. a trochu zvysoka. Pokud není nebe znečištěné, nijak se čichově

nepřeje A když otevírám poklop palubního průlezu, jeden vuje, ale země cítit je. Když jsem se po čtyřech hodí2 mcn ria mě křičí: nach plavby v Carnackém zálivu vracel k pláži, uhodil; "Doktore, nezapomeňte za sebou zavřít! Na trhlínu mě

do nozder vůně země, složená z dýmu ze dřevav dije moc brzy." z pachu listí, rostlin a humusu, tak posilující a tál je trápení ještě nekončí, protože dole u žebříku naj-smyslná, jako když matka vdechuje vůni pleti svého tn mladé

důstojníky (musel je dát dohromady Jac-děťátka.

quier), kteří mě vesele obklopí. Každý z nich

dělá po-Čím víc se blížíme k úzkému přístavnímu vjezdu, jímY- Jsou by mi nastavoval mikrofon pro televizní

in-proplujeme na širé moře, tím víc se vodní hladina hlourview. Ochotně vstupují do hry. bí a vzdouvá a tím víc nás bičují nárazy vln a větru Doktore, vaše dojmy?" 2021

"Moc to cáká a je to slané."

"Doktore, víte, proč to tak cáká?"

"Ano, pane. Ponorka je stavěná na to, aby procházela vodou a ne aby bojovala s vlnami. A tak nás cpala do chřtánu oceánu." Jásot.

"Doktor je senzační!"

"Tomu to pálí!"

"Důkladně nám to vytmavil!"

"Doktore, poslední otázka. Když už jste plul po hladině, proč jste si vybral ponorky?" Rychle přemýšlím. Kdybych řekl pravý důvod (který čtenář zná), ztratil bych nesmírně na ceně. Zatvářili se vážně a řeknu: "Pánové, já se vám přiznám. Neumím plavat. A po norka je jediná loď, ze které se nedá spadnout přes pa lubu." Jásot dosahuje vrcholu. Využiji toho a mizím. Dojdi do pokoje, svléknu nepromokavý oblek a sundám čap ku promočenou mořem. A přes nepsaný zákon (jestli vůbec existuje), zavřu za sebou dveře a natáhnu se n; koš.

Spal jsem asi dosti dlouho. Probudím se a loď se strašně kymácí. Necítím se příliš dobře, ale na zvracení ti zrovna není. V pravidelných intervalech zívám, abyci uvedl do pořádku půlkruhové kanálky. Stejně tál dbám na psychiku. Věřím na trvalé účinky nautaminu A nakonec, když se můj stav nezhoršuje, pátrám v mém terapeutickém arsenálu po představě, která na vozíje pocit bezpečí. Jak by řekli filozofové, je třeba mít pocit spoluviny 01 sebe k sobě. Proto se pokrytecky začínám ptát, proč m vždycky fascinoval ostrov. Když už jsem si tu otázku položil, nedělá mi potíže na ni odpovědět: ostrov je pěli ně uzavřený, ze všech stran hájený přirozenými vodními příkopy, které ho chrání před nájezdníky. Je úplně opuštěný, ačkoliv je paradoxně dobře zásobený vodou a vším potřebným: to, co mi umožňuje žít idylu bez soupeřů, je fakt, že jsem jediný muž pro jedinou ženu. Tak v tom to tedy je! I za cenu zklamání bych řekl, že tato žena nemůže být Sofie. Kromě toho, že můj vztah k Sofii vylučuje takový stupeň intimity, kdyby ji mé fantasma považovalo za předmět svého zájmu, muselo by ustoupit dosti skličující skutečnosti: mému nejistému vztahu k Sofii. Vyvolané snění se musí odehrávat mimo skutečnost, má-li přivodit pocit bezpečí a má-li sehrát svou roli psychického bonbónku. Proto žena, která vystává před mýma očima, je neznámá krasavice, která dovoluje, abych si vymodeloval její rysy a její tělo podle svého gusta. Jakmile ji jednou vytvořím, bude bezpodmínečně poslouchat svého tvůrce. Vůbec nevěřte tomu, že budu přeskakovat jednotlivé etapy. Fantasma od vás vyžaduje postup pomalý a promyšlený. Jakmile vás očarovalo, mizí. Nepokoušejte se ho oživit. Aspoň ne téhož dne. Co ho tentokrát zaplašilo, dříve než se vůbec mohlo rozvinout, je fakt, že se loď přestává houpat. Bohužel se moje siréna rozplývá v nafialovělých vodách laguny, kde jsem se s ní koupal. Tento nedostatek pohybu - odvažuji se tvrdit - mnou oťrese. Ležím na úzkém koši, všechna světla svítí. Zvednu se, vchrstnu si do obličeje trochu vody, abych se zbavil malátného pocitu. Sotvaže se dotknu nohou země, málem bych upadl, tak je parket nahnutý. Je podivné, že se na JPRS říká parket a ne podlaha, zvláště když je parket z oceli. Vyškrábu se k psacímu stolu a uvědomuji si při pohledu np svůj koš, že mě nevzbudila jenom nehybnost lodí, ale také poloha hlavy, která spočívala níž než nohy. Milá čtenářko, jistě jste pochopila, že se můj vesmír

22

23

naráz naklonil proto, že se JPRS začíná potápět; jestliže už na něj teď nepůsobí kymácení, pak je to proto, že dosáhl hloubky, kde se obrovské vlny, jaké jsme poznali při odjezdu, nešíří až k ponorce. Kapitán musí vědět, jak hluboko pod vodní hladinou smí plout. Jakmile však dosáhne určité hloubky, uvede ponorku do vodorovné polohy. Pak to bude docela příjemné, jak mi slíbil. Kdybyste byla tady s námi, nemohla byste si vysnit mírumilovnější křižník - až samozřejmě na to, že by vám chybělo sluníčko a nemohla byste se opalovat. Na malé ponorce s dieselem nepanuje takový klid, protože se často vrací na povrch nebo blízko povrchu, jednak protože potřebuje pro diesela i pro lidi vzduch, jednak protože pátrá po možné kořisti. JPRS se takovému otroctví nepodřizuje. Svůj vzduch si vyrábí sám. Eliminuje znečištění. A plíží se co nejskromněji nejhlubšími vodami, aniž by kdy ukázal vrcholek periskopu: později řeknu proč. Když jsem poprvé viděl, jak se při ponoru znepokojivě naklání parket - bylo to na malé útočné ponorce, kde jsem si teprve vysluhoval ostruhy (pokud zatvrzelý pěšák může mluvit o ostruhác), dost mě to rozechvělo. V duchu jsem se začal ptát: jsou kóty hloubek na mapách moří úplně spolehlivé? A co se stane, když se naše sonary porouchají a narazíme na mělčinu? Je zvláštní, že mé obavy nezapudil rozum, ale zvyk. Teprve když je váš pokojík úplně převrácený, uvědomíte si, jak je příjemné, že normálně žijeme ve vodorovném prostředí, a jak nám to zjednodušuje život. Pokoušel jsem se například posadit za stůl a shledal jsem, že jsem hrudí tak přitisknutý k palandě, že jsem se musel vzepřít pažemi, abych se vysvobodil. Tužka, kterou jsem upustil, se zakutálela až k malé zásuvce, která je proti mně, a kniha, kterou jsem chtěl číst a opatřit poznámkami, vyklouzla tak daleko, že jsem na ni nemohl dosáhnout. Naštěstí se teď loď pohybuje tak málo jako můj pokoj

u rodičů v Bordeaux. Skutečně se zdá, že v šikmé poloze ustrnula. Působí dojmem, že se vůbec nepohybuje vpřed. Abych řekl pravdu, v aerobusu máte ve výšce deseti tisíc metrů stejný dojem - až na to, že vás ohlušuje rachot motorů. Zde jsou turbíny příliš daleko, než aby Jejich hluk pronikl až ke mně. Vládne naprosté ticho. A přece nevládně. Něco je slyšet. A napoprvé to zní spíš poplašně: v nepravdělných intervalech je slyšet z trupu ponorky (u jejíhož boku leží můj koš) slabé praskání, které bych musel označit jako zlověstné, kdyby se mělo stupňovat. Chápu, že je to důsledek tlaku vody, který se zvětšuje tou měrou, čím hlouběji se noříme. Máte dojem, jako byste se octli ve velkém ořechu, který se pokouší rozlousknout obrovský louskáček. Dojem je vskutku zdrcující, až se nakonec rozhodnete, že musíte důvěřovat inženýrům, že při stanovém nejzazší hranice ponoru počítali s určitou bezpečnostní rezervou, dost velkou, aby loď neroztřístily masy vod kolem ní. Opírám se levicí o okraj stolu, abych si uvolnil hrud', a v pravici třímám knihu i tužku. Ctě se mi špatně, moje chování je křečovitě napjaté. Je to se mnou tím horší, čím víc naslouchám praskotu, který vychází z kostry a otrásá lhostejností starého námořníka. Náhle je zase všechno v pořádku. Mohu pustit knihu i tužku, už mi neunikají. Pokoj se opět dostal do vodorovné polohy. Poněkud opožděně přestává i praskání v kostře. Dosáhli jsme kritické hloubky a můj vesmír se najednou uklidňuje. Už se nehoupá, neletí, nepraská, nevyvolává hluk ani

chvění, mám dokonce dojem, že se nehýbá. Kdybychom přistáli v příjemné pohodě ke krátkému odpočinku, můj pocit úplné nehybnosti by byl stejný. Zaklepání na dveře. Na moje vyzvání se objeví návštěvník. "Aspirant Verdelet!" Vstanu a stisknu mu ruku.

24 25

"Dobrý den! To je vaše vojenská služba? Co děláte v civilu?" "Na kterou z těchto otázek mám odpovědět nejdříve? zeptá se Verdelet. Směji se.

"Na druhou."

"Politické nauky. Ústav pro vzdělávání vysokých státních úředníků." "Svatá panno! Jak říkává naše domovnice, jsou lidé, kteří nemají v lilavě seno? Jednoho dne tedy zasednete mezi těmi, kteří nám vládnou?" "Nedělejte si starosti. Povedu si lip než oni. Doktore, rozkaz zástupce velitele: mám vás dovést do jídelny na oběd." "Jenom se trochu učešu a hned přijdu za vámi."

Češu se a se sympatiemi pozoruji čerstvě vylíhlého absolventa důstojnické školy: 1,85 m, urostlý, krásný chlapec. Kulaté tváře mu tak trochu dodávají dětského vzhledu. Modré oči jsou živé. Poslušná pěšinka na straně nedokáže zcela ukázat jeho světlé vlasy. Z aspiranta přímo dýchá dobré zdraví, dobrá rodina, dobré studium. Politické nauky a Ústav pro vzdělávání vysokých státních úředníků: dvě obtížné přijímací zkoušky. Musel dít jako mezek. Protože sám pocházím ze skromných rodinných poměrů, trochu mě dráždí Verdeletova dobrá rodina, ale v tomto případě můj dojem trochu napravují vynikající studia. A pak ušlechtilost, která z mladého muže přímo vyzařuje. Končím s úcesem a ve dveřích se objevuje další host.

"Aspirant Verdoux. Rozkaz kapitána: mám vás přivést do jídelny." "Tak vy také! Neexistuje tedy nebezpečí, že bych se tady ztratil," řeknu s úsměvem. "Kdo může tvrdit, že by to byla vážná ztráta?" řekne Verdoux. "Nic si z toho nedělejte, doktore," řekne Verdelet.

26

"Verdoux si našel na palubě místo pro pečlivě dávkovanou drzost." "Na jakých vážkách se tato drzost odvažuje?"

"Nájemných vážkách," řekne Verdoux. "Na mých. Jde o odstíny, třebaže nepatrné. Jsem absolventem Ústavu pro vzdělávání vysokých státních úředníků." "Nebesa! Dva absolventi stejného ústavu! Verdoux a Verdelet!" "Podobnost obou jmen je čistě náhodná," řekne Verdoux. "Jak řekl slavný antický filozof: On je on a já jsem já. Já díky Bohu nemám tak vyšisované blond vlasy a tak vybledlé modré oči." Je pravda, že se liší barvami. Verdoux je brunet a oči má sametově černé. Jinak jsou si oba lodní kadeti podobní. Mohl bych uvést o ironickém Verdouxovi totéž, co jsem řekl o sympatickém Verdeletovi: 1,85 m, urostlý, krásný chlapec. Nebudu v tom pokračovat. Už jste asi pochopili, že jsou to dvě kuřata ze stejného hnízda. Obouvám se. Verdoux se zeptá:

"Doktore, jakou máte hodnost?"

"Jsem lékař první třídy. Mám tři prýmký."

"Já mám jenom jeden. Víte, že ve starém námořnickém žargonu by vám říkali trojkoulař?" "Vím. Sloužil jsem na lodi Jeanne d'Arc. Je to lichotivá přezdívka." "Nikdo netvrdí," poznamenává Verdelet, "že se se třemi udělá víc než s jednou." "To by se tedy mělo zvážit na jemných Verdouxových vážkách," řeknu. Smějeme se.

"Nevím vlastně, proč se směji. Nemám lékaře rád. Nechali mi vpravo na břichu ošklivou jizvu." "Proč ošklivou?"

"Dlouhou! Dlouhou! Osm až deset centimetrů!"

"Najít apendix je dost těžké. Když mu chcete přijít na stopu, musíte ránu pořádně rozevřít." "Jaké hnusné řemeslo!" řekne Verdoux. "Fuj! Strkat ruce do útrob svých současníků!" 27

"Když slyším slovo útroby, dostávám hlad," řekne Verdelet. "Že bychom se šli najíst? Kapitán nás bude čekat. Doktore, má vůbec cenu, abyste se česal? Dost jste se s tím napíplal." Vzhledem k úzkému prostoru v chodbičce odcházíme jeden za druhým, ale v myšlenkách jsme spojeni. Tihle veselí chlapci mě okouzili. Tři námořníky okamžitě spojil určitý pocit spikleneckví. Důstojnická jídelna nemá čtvercový tvar, ačkoliv sejí v námořnickém žargonu říká čtverec: právě naopak tu převládají křivky. Je to malý kulatý salónek, který ústí do malé oválné jídelny. Sjednotíme se na označení. Pokud jde o hodnocení bytu, je oprávněné. Pokud jde o hodnocení JPRS a například ve srovnání s důstojnic-kým pokojem - je jídelna velká. V salónu obklopují čtyři klubovky nízký stoleček ze skla. Další židle by se sem už nevešla. Kouzlo salónu spočívá v tom, že je kolem dokola lemován knihami - tak nějak asi vypadala knihovna Miche-la de Montaigne, než po filozofově smrti prodala nevděčná dcera jeho knihy. Stěny v oválné jídelně mají lososovou barvu; kolem stolu se může posadit deset osob. Druhá směna je vyhrazena důstojníkům, kteří mají na palubě službu, nebo těm, kteří prostě dávají přednost druhé směně před první. Včetně mě má JPRS šestnáct důstojníků. Protože v salóne jsou pouze čtyři klubovky, dala by se předpokládat značná rivalita. Přicházím na to, že tomu tak není. Všichni jsou zdvořilí a pozorní bez ohledu na prýmký a na služební stáří - ostatně prýmký nikdo nenosí. Trochu jsme asi předběhli rozvrh hodin, protože křesla jsou prázdná. Bez okolků se do nich posadíme. V jídelně je už prostřeno. Sotva jsme měli čas dosednout, když se vrchní číšník - není to Jacquier - vynoří ze své kanceláře a ptá se nás, co budeme pít. Všude jsou ovocné šťávy. Aperitiv není zakázán, ale je třeba myslet na linii. "Doktore," řekne Verdelet, "představuji vám našeho vrchního číšníka Wilhelma." "Dobrý den, doktore." "Dobrý den, Wilhelme. Už jsem se setkal s Jacquie-rem."

"To je můj zástupce," říká Wilhelm.

"Wilhelm má mimořádný smysl pro hierarchii," řekne Verdelet. "Kromě toho je filmový fanoušek" řekne Verdoux.

"Tvrdí se, že nevynechá jediný film." "Wilhelm má zastaralý vkus," říká Verdelet, "zbožňuje Marilyn Monroe."

Wilhelm, kterému dělá dobře toto nevinné škádlení, se tváří, jako by se stavěl na zadní. "Pane aspirante," řekne uctivě a zároveň familiérně, "krása nikdy nezestárne." "Hear! Hear!" říká Verdoux.

"Proč Hear! Hear! řekne Verdelet, "a ne bravo, bravo?" "Moje matka je Angličanka."

"Podívejte," řeknu, "v jídelně je akvárium? A jediná ryba?" "Kdyby ta ryba dovedla myslet," řekne Verdelet, "zeptala by se, proč je na této straně trupu a ne na druhé." Verdoux vyfoukne nosem posměšně vzdych.

"Na to by se neptala: je to ryba sladkovodní."

Verdelet podnikne, protiútok:

"Jak by mohla vědět, že je ryba sladkovodní? Nepoznala jinou vodu." "Každopádně ryba nepřemýšlí," řekne Verdoux, "na pozorování má jenom kulaté a hloupé oko. Žádná ryba nemá oko inteligentní - s výjimkou delfína." Verdelet přistupuje k síti.

"Delfín není ryba. Je to kytovec."

Po tomto smeči vyhrává Verdelet sadu. Usoudím, že hraje u konce nebo aspoň přerušena. Proto zasáhnou: "Verdelete, vy máte na palubě určitou specializaci?"

28

29

"Mívám na palubě službu jako důstojník. Jsem šéfem kadě tem, jemuž se zdrobněle říká brouček. Toto slovo detekce. Totiž - předpokládá se, že velím lidem, kteří vyslovují starší důstojníci zároveň nostalgicky i laska-ovládají své řemeslo lip než já."

ve, protože i oni byli před dvaceti nebo pětadvaceti lety "A vy, Verdoux?"

lodními kadety a nyníjší broučci by mohli být jejich "Mám na starosti boj proti ponorkám. Jinak uvedu syny.

stejnou poznámku jako seňor Verdelet. Představte si Kapitán mě zavolá a představuje mě důstojníkům ne-továrnu, kde inženýři jsou machři a technici známe- fco představuje důstojníky mně, jak se to zrovna hodí: nití: pak získáte představu o JPRS. Pokud jde o mne, obřad trvá nějakou dobu. Každý ví, že se to udělat mu-nejsem inženýr, a tak poslouchám techniky, kterým ve- si, i když představování nemá žádný význam, protože lim."

případech z deseti si nezapamatujete jméno "Doktore, poslouchajte Verdoux dobře!" řekne Věr- představované osoby. To je také důvod, proč odtáhnou dolet. "Zřídka kdy zaujímá tak pokorný postoj." Verdeleta stranou - stranou znamená do chodbičky, "Podle mého názoru záleží stupeň kázně na palubě protože jídelna je teď přeplněná. ponorky na tom, nakolik inženýři vědí, že technici jsou "Synu," řeknu mu, "zbavte mě pochyb, jak říká Cor-ve své specializaci nepostradatelní. A obráceně," řek- neille: kapitán mi představil tři velitele. Vůbec si ne-nu. "Podle mého mínění nemůže dojít ke konfliktu mezi pamatují, kdo je kdo a jakou má kdo funkci na palubě." důstojníkem a poddůstojníkem, pokud jeden z nich ne- "Předně," praví Verdelet, který si rád hraje se slovy, má charakterovou vadu. A vstupní filtr v podstatě od- "je tu zástupce velitele lodi Picard. Je to fregatní kapi-děluje vadné charaktery."

To je ten malý brunet, který mluví "Ale stává se, že filtr selže," řekne Verdelet. "Důka- s naším velitelem" zem toho je, že propustil Verdoux. "Není zrovna malý." "To je neuvěřitelné," vykřikne rozhořčeně Verdoux. "Když se na to dívám ze své výšky," řekne Verdelet, "Felčare, jste svědek! Verdelet se stává skoro tak útoč- "ani vy nejste moc velký. Všimněte si, slovo živostjako nýmjako jsem já. Krade mi moje zbraně!" by bylo vynalezeno pro Picarda.

Má živé posunky, živé Smějeme se jako pominutí. Uprostřed výbuchů smí- oko, živého ducha, pohotově odpovědi a zničehonic vy-chu přichází kapitán. Okamžitě vstáváme, buchuje smíchem. Když řeknu o Picardovi, že je scho-"Doktore," říká kapitán a usmívá se, "jsem velice po- pný, skoro ho podceňuji. Je nesmírně schopný, dyna-těšen, že si tak dobře rozumíte s našimi dvěma brouč- micky, neúnavný. Důstojníci tvrdí, že na patrole ho vi-ky. Asi už víte, že s nimi máte bavit jídelnu. Jste tu dive všech koutech ponorky ve dne v noci. Někteří do-něco jako dvorní šašci."

konce tvrdí, že nikdy nespí." "Och, veliteli," řekne Verdoux, "kdybyste věděl, co to "Vynikající portrét. Dávám vám devět bodů z deseti." opravdu znamená bavit zvěřinec, tak byste to neřikal." "Ve vší skromnosti, ta známka není nadsazená. Po-V tom okamžiku se objeví šest nebo sedm důstojníků, bačují. Ten nejvyšší ze všech, s tím krásným černým který tak povykují, že přeruší nit naší rozmluvy. Tedjensem, teď naslouchá ve vší vážnosti pitomostem, kte-nás v tomto omezeném prostoru asi deset. Zmatek je re mu servíruje Verdoux. To je velitel Alquier. Původ: ohromný a já toho využívám, milá čtenářko, abych vámAlsasko-Lotrinsko. Korvetní kapitán. Tváří se chladně pošeptal do ouška, že aspiranty námořnictvu je lodním® upjatě. To je zdání. Chtěl být stíhačem v letectvu, ale 3031

nešlo to. Je moc velký. Nemohl by se katapultovat. Po. "po těchto silných slovech vás podezírám, že hodláte létat by si nohy." (kráčet ve Fabiových šlápějích." "A třetí velitel?" "To určitě! Příští mladý premiér Francie jsem já!" "Forget. Také korvetní kapitán. Ale ten se neoslovuji "promiňte, synu. Myslím, že kapitán mi naznačuje, jako velitel. Říká se mu šéfe." abych šel ke stolu. Děkuji vám za vše." "To je hlavní mechanik?"

Asi proto, že jsem tady nový muž, posazuje mě kapi-"Tady mu říkáme šéf energetické skupiny," pravr.tán po své pravici. Naproti němu sedí jeho zástupce s pýchou Verdelet. "Velí třem námořním poručíkům picardJemu po bocích dva další velitelé: velký Alquier kterým říkáme vrchní." a šéf Forget. Zdá se mi, že si ostatní sedají bez ohledu "Kdo to je?" na hodnost. Na konci stolu jsou oba broučci, ale místo "Mluví s Picardem. Abych vás znovu neurazil, neřec si asi zvolili sami. Nevidím mladé důstojníky, kteří mi nu, že je malý."

kladli záludné otázky, když jsem celý promočený sestu-"Děkuji." poval dolů z věže. Asi mají službu na palubě. "Řeknu, že není větší než Picard. Ale Picard je štíhlý "Necítíte se příliš stísněný?" ptá se mě vlídně kapitán. kdežto Forget tělnatý. Kromě toho Forgetovi úprken- Příliš stísněný je eufemismus. Deset lidí kolem

stolu, mizejí vlasy z vyklizeného čela." to je maximum. A Wilhelm má právě tolik místa, aby "To jste řekl hezky." mohl poletovat kolem nás; obratně nosí na podnose neděkuji. Pokračujme. Forget je Bretonec, důstojník vím kolik talířků předkrmu, který začínal od píky. Velký dřích. Kapitán prohlásil "Ani trochu, veliteli," řeknu živě. "A jestli vám budu S inženýrem jako je Forget může velitel klidně spát m překážet, až budete krájet maso, neváhejte a strčte do obou uších." mne loktem." "Tentokrát mi nenačrtnete jeho portrét?" Kolem dokola samé úsměvy a všechny pohledy se stá-"Mluví tichým a vážným hlasem. Je skromný a zdr čejí ke mně. Partu, kterou tu vidím, už sjednotily dvě ženlivý. Má také značnou sílu. A velice nerad o sobě patroly v trvání šedesáti až sedmdesáti dnů. Je pocho-hovoří." pitelné, že se dívají na nového přichozího s jistou obe-"Zkrátka Bretonce." zřetností. Připadám si jako malý Mauglí, ke kterému "Určitý typ Bretonce. Severní Bretonce. Váš Le Guil přicházejí vlci ze Seeoneeských hor a uprostřed svého lou je Bretonce jižní. Mám pokračovat, felčare? Přejdi shromáždění ho očichávají, než mu dovolí, aby běžel se k vrchním" smečkou. Další podobnost s Mauglím: budu jim vyn-"Pane aspirante," řeknu s předstíranou přísností, "ne dávat trny z pacek, až se poraní. myslím, že byste měl tak znevažovat důstojníky s třen Jakkoli je konverzace nevázaná a veselá, pro mne zů-prýmky. Koneckonců já mám také tři prýmky." stává tak trochu nesrozumitelná, neboť během dvou "Lemování z červeného sametu je degraduje na civilataořských výprav nashromáždila parta celou poklad-úroveň. Kromě toho to není špatné - dělat vrchníht "ici společných prožitků, které neznám a o kterých se Laurent Fabius je vrchní v záloze. V námořnictvu j Biluví jenom v narážkách. Všichni se výborně baví. vrchním důstojník, kterému lze ukládat robotu i bern Kapitán se asi dovtipil, že mě toto rodinné kočkování dle libosti. Je to hybná páka všeho. Bez něho se tu ne Poněkud mate. Proto se rozhodl vtisknout rozhovoru stane nic." trochu všeobecněji 31 raz.

32 33

"Tak Alquiére, vykoupil jste svou poslední cigaretu?(Sportovm pobídky se chápou i ostatní a Verdoux do-"Ano, veliteli," řekl Alquier. lává: "Je to těžké?" -l"Do toho, šéfe, felčar se potřebuje poučit." "Dost. Pokaždé, když se vracím z patroly, umiňuji si, ("Uličníku," řekne kapitán a obrátí se k němu. "Kdo že už kouřit nebudu. A pokaždé zase začnu. A přece jiám dovolil říkat doktorovi felčar?" nepřijemné začínat znovu na konci patroly stejně jakol"Ale mě by velice potěšilo, kdybyste mě tak nazývali přestat, když odjíždíme." tšichni," řeknu. "To je pravda," řekne kapitán. Forget zakašle a rukou si opět přejíždí po lebce. V té Modré oči mu zajiskří. Vypráví: chvíli to cítím a později mi to všichni potvrdí: tento ma-"Když jsem byl zástupcem velitele, první věc, kteroiij, plešatý, zavalitý chlapík se těší na palubě velké vá-udělal můj velitel, sotvaže jsme vystoupili na čerstvosti. Je schopný, skromný, šlechetný. Řídí tři šéfy vzduch, byla, že vyňal z balíčku cigaretu a mrštil ji dY - tři vrchní - a jedna z prvních věcí, které se moře. Když jsem se tomu divil, vysvětlil mi: Víte, Rous" něm dozvím, je, že si bere třikrát týdně střídavě služ-selete, zpozoroval jsem, že první cigareta po dvouměsíbu na palubě místo některého z nich, aby si mohli vy-čnīm půstu má velice špatnou chuť. Tak ji odhodili?*@ a kouřím druhou " "Doktore," řekne tichým hlasem (za kterým je cítitji-Smějí se. Jsou v dobré náladě. Všichni jsou spokojen?1-011 sílu charakteru), "na JPRS si z důvodů utajení ne-sami se sebou. Nejen anglosaští námořníci mají smysit"" dovolit vystrčit z vody rouru - jako to dělají pro humor. Dieselové ponorky - a načerpat tak vzduch. Při odjezdu Protože si nechci hrát na němého ze seriálu, využije sam0 sebou na JPRS vzduchu dost. Problém je v tom, mrtvé doby a ujmu se slova, l udržet procento kyslíku mezi dvaceti a dvaadvaceti "Slyšel jsem, že důvodem, proč jsou cigarety zakázán? procento kysličníku uhličitého mezi pěti a sedmi děna palubě JPRS je, že udělali rozbor tabáku a zjistil?61-11181111- Kysličník uhličitý vylučujeme tak, že ho próze obsahuje víc než sto škodlivých komponentů." báním molekulárními sítky, a kyslík vyrábíme elek-"To není pravý důvod," řekne pohotově kapitán. "Al"01011 z V- T0 J® dost choulostivý úkol." v tomhle bodě musíme přenechat slovo šéfu Forgetovi Forget se odmlčí. Protože sedí naproti mně u stolu on je specialistou na regeneraci vzduchu na palubě." a P101-0 tak !askav a oslovil mě, obracím se na ně-Forget si přejede rukou po holé lebce: je dost na roz"" s áotazem: pacích, že si má vzít slovo před tolika posluchači. proč J® t0 choulostivý úkol?" "Nechtěl bych vám přednášet," řekne hlasem, kter- se vylučuje na katodě a kyslík na anodě. zní tiše a vážně, zvláště u stolu. "Vím, jak málo lichY se dva plyny sloučily, došlo by k výbuchu. tivě označují frekventanti přednášku i přednášejícího.1"-110"1 se vyhnuli této malé nepříjemnosti (smích), Vybuchuje smích. Příslušné slovíčko - nechci, milváme azbest. Azbest propouští pouze vodík. Tento čtenářko, urazit vaše něžná ouška - je hrubé synon011? objevili Britové." mum slova nuda. Ne, není to slovo, na které myslíte Hear! Hear!" řekne Verdoux. Je iestě horší. Takový je princip," řekne Forget. "Ale máme také "Do toho, šéfe, do toho," řekne kapitán. Metody filtrace, jimiž se zbavujeme výparů oleje, potu, 34

35

zápachu - zejména zápachu z latrín - a freonu, kte vždycky uniká v malé míře z ledniček. Zkrátka, aby!," střevo?" Jistě. nrrnmrrol nn vnSi nřnyln rlnictno " řnpnni-rnp si nrniB L odpověděl na vaši otázku, doktore," (nepatrně si poy dechne, je asi rád, že má výklad za sebou), "nebylo l asi obtížné zbavit se tabákového kouře. Ve skutečnoa nám dělá starost jediná věc, totiž alkohol v toaletní! vodách, které používají členové posádky. Emanace) mohla být dlouhodobě zdraví nebezpečná." Ne."

Toto ne rozpoutá bouři smíchu. Přijímám je shovíva-g, ačkoliv v duchu mám nepříjemný dojem, že si mě obírá zelenáč. Frekventanti by řekli bažant'. "Doktore, tento smích nepatří vám osobně," řekne kapitán. "Jestliže vaše ošetřovna obsahuje operační jed-iotku, je to proto, že se všichni obáváme, že by se na "To bere člověku odvalu," řekne Verdelet,

"brzy q budeme mít právo ani vonět. (alubě mohl vyskytnout zánět slepého střeva. Ale co se lišili

"Děkuji, šéfe, za váš výklad," řeknu a podívám se »

Forgeta. "Děkuji vám a prosím za prominutí: kvůli má,,,"

-i—C.r-L*- (ji, i3*-n-, f-iu. ve*--) vy i.y.lci-i L' .l.cvj.i.ia či Vi -*L'-!. » <ij.±a itf "li""!! L' l l i

v₁(->n₁ , L-n₁ l' l' - - - - - , r tane, když lékař sám bude mít záněť? Forgeta. Dekuji vám a prosím za prominuti: kvůli m₁ ě vám vystydla teleci pečeně. , g p.ekérni si-Horke iidlo steme nemam rad, řekne velkoryse v

n.l. ai »,- .L. l, ., J L - Biace vzhledem k příkazu utajeni, který zakazuje vysiget.

[illegible]

Vyslovil to slovo zvláštním způsobem, tlumeně, uc-rosti: oheň a trhlinu v trupu lodi.

, Rozhostilo se mlčení. Přechází stín. Wilhelm znělo i - ä - l i i E - x i ,,,, jii-it-i - i i i E - i -ä-fUklidněte se,
řekl kapitán, ponorka se vynořila za nabízí všem dokola čokoládový zákusek, ale já odmítali ,l ,,,, ,.ä, , , ä J

mkových podmínek, kdy utajení bylo zachováno. ruyt:0 " „ä. „ „ ä. „ Zapomněl jsem upřesnit, že jídlo bylo ve skutečnosti Při takovém ndle všichni ztloustneme, řeknu. «ä.ä. „ i»-i i ii.-ii i „ - „ „ „ „ Bečen, ne

obědem. Ale abych řekl pravdu, jsme uža-Vyměnuu si mezi sebou pohledy a směji se. tt-or., „ä" 11- 1 i,-4.i-- 12,

U, U, ä, i, *em vnáší velké ocelové rybě, takže nepozorujeme "Ten smích se netyká vás, doktore řekne kapitaod dne v noc - až na umělé odstíny, jimiž upra-"ale vašeho předchůdce který se hodně zabýval otafoj elektrické světlo tak, abychom se vyznali v na-kou obezity clenu posádky. bāi, āāā-i - l- -ir-i U l-l U i., ā-, l ā, .l i .

i i 1. JP" mačkách. Ve dne je bílé, v noci nabývá nacervě-Obával se, řekne někdo, že i když vyleieme voqLi,si,ä i,
n l - l -- -- -- -- -- "L"-, y1"1" zabarvení. Prakticky mám pocit, že nastává noc z ponorkové nádrže,

nebudeme po dvou měsících sa-
jistou únavu a ospalost. To dosáhnout pro nadváhu vodní hladiny,

ä.1 i,,,.ä -n.r.1.i, B "lozrejme pocit, který nesměji mít ti, kdo zajišťují Doktore, řekne mladý dustomik vedle VerdeletaiB>p.ä-1 »i,,,-,,.ä,,» ä,,,. ,,-." ,,,.,"cn1 službu na palubě a meh odpočívát během

dne. později se dovím, ze se Jmenuje Angel, ze je namormhýlil em se do svého pokoje, lehl si na svůj koš poručíkem a čerstvým absolventem námořnické akcfcvřel dveře a zhasl světlo; hlavou mi prochází film denie - smím vám položit

otázku? 36

37

tického Nautila. Nemá oči, ale poslouchá a zkoumá

toho dne, pro mne tak důležitého. Prvního, který jse]

prožil na palubě JPRS - prvního z šedesáti pěti nĕjsvou cestu sonary a hydrofony Vídĭ svýma ušima. sedmdesáti, které tady strávím, aniž uvidím zemi a j PWOT1]1 světelné ručičky na hodinkách. Je deset ho-din deset minut. Na hladině oceánu je noc, ale zítra

be.

Nejsem nespokojen s tímto kontaktem se svými dřídním ve Jde den- Nad námi nkoliv- Tam káe Jsme, hy, rovněž
prvním. Na prvním pohled jsou mi velmi sy/ v kostře a mimo kostru vládnoujen temnoty. Pokouším patičti a věřím, že i
smečka přijme bez potíží Mauglíl se představit si to, co lidské oči nikdy neuvidí: obrov-V polospánku mě znepokojuje
jedna věc. Večeře |skou rybu dlouhou sto třicet metrů, jak klouže v čer-chutnala znamenitě, podával nám ji dokonalý
vrchj1111 vodach Ikolepá a neviditelná - bez očí, ale čišník v dobré a veselé společnosti. Skoro bych však zi. s ušima
ve střehu. pomněl, že Jonáš nese ve svých útrokách ne méně n| Naslouchá, ověšená vodními mikrofony. Podezírá
vše-šestnáct raket s jadernými hlavicemi - kromě atoni-11110 c0 se k ní blíží- -kmile se bojí, že bude prozra-vého
reaktoru, který slouží k pohonu a k osvětlení. » zena pb neb0 se skryvál Tyto rakety tvoří vlastní smysl našeho
poslání. Z nt l)lnek0 objev11 mohla bv Pventivně zni-šich šesti JPRS tři po dva měsíce nepřetržitě patrohf čena a tak
by."10111 J60 Ja země, opojená svou v mořích podle tajného cestovního plánu za úplné» moc1 PP Podniknout Jaderný
útok proti Fran-, . -L i ., - 11, . i cn a v několika minutách u proměnit v popel Přežití utajeni, připraveny
okamžité uposlechnout rozkaa , ., ., E t t pd. ic.±n který udělí na velmi dlouhých vlnách prezident řep
JplibJe Požitím našim. bliký k vypálení raket na terče, jež jim budou určen8 Jsme, abych tak řekl, hlídací psi Francie, kteří
hájíjí životní zájmy a neustále cení zuby, aby se vyhnuli nu-nosti kousnout. Moje metafora ostatně není úplně přesná.
Pokud j(" o ty vyceněné zuby, neukazujeme vůbec nic. To slofc utajeni", které jsem dnes slyšel a které uslyším víc nř
stokrát během patroly, je na palubě JPRS zaklínači f« mulkou, šiboletem, kategorickým imperativem, zl*-tým pravidlem.
Nikdy neprozradí svou přítomnos" Nevyzradit ani slůvko. Nikdy neukázá ani laluž ucha, špičku antény, ani vrcholek
periskopu. Po of nebo deset týdnů se bude naše ponorka potloukat f oceánech. Přijímá zprávy. Ale žádné nevsylá,
aby* vyhnula prozrazení. Nikdy se neobjeví na vodní hla(ně. Zůstává neviditelná a němá. Okna nevedou na moře ani
nikam jina; v hlubinám kam se ponorka vrhá, je viditelnost nulová: okna by k ničemu nebyla stejně jako mohutné

světlo metry nr 38
39

lužba jedné třetiny průměrně osm hodin a zajišťuje se e dvou hlídkách - neboli čtvrtích - každá trvá čtyři odiny Jak jsem už uvedl, a pokaždé následuje čtyřho-inový odpočinek. Kdyby zavedl lékař přesné ordinační odiny, vyplynulo by z toho, že by lékaře nemohli vyhledat lehčí pacienti, jejichž hlídka by se kryla s ordinačními hodinami. 9 Le Guillou čeká, až se po této myšlenkové odbočce tratím na zem, a pak se snaží upoutat mou pozornost. "Právě jsem vám, pane, chtěl říct..." Až poznám Le Guilloua lépe, budu vědět, že toto prá-Nazítří po snídani (nebezpečně kalorické) jsem nag nemá žádnou souvislost s tím, co předchází. Jestli-ošetřovně v devět hodin. Zastihnu tam Le Guilloua; máge přece jen má, pak je to náhoda. v rukou kovovou skříňku a plno papírů. Pozdraví mě "Právě jsem vám chtěl říct, že Morvanje skutečně nemírným pokynem hlavy a odkládá papíry do vestavěnnocný. Má horečku." skříň, kterou uzamyká.

"Myslel jsem si, že vyspává opici." "Le Guillou, měl doktor Meuriot stále ordinační ho- "Já jsem si to myslel taky." diny?" Pozorují ho. Při jeho mongolských lících kostech by-"Ne, pane. Vzhledem ke službě na palubě to nebyld|te čekali, že bude mít černé oči a vlasy rovněž leskle možné. Pacienti přicházejí do ošetřovny tehdy, kdy moferné. Má však vlasy světlé a duhovku zelenou. Jsem hou. My nejsme nikdy daleko. Jak říká kapitán: Nepokoušení mu říct: Udělal jste chybnou diagnózu. naši ponorce nikdy nikdo nikoho nezašantročí - na to j@vládnou se však. Slyšel jsem, že se Bretonci snadno cítí tu příliš těsno. " lotčení. Místo aby mič vrátili, spolknou ho. Tomuto obratu - tak typickému pro ponorkový humor "Podívejme se na pacienta," řeknu a přejdu do - se usměji. Řeknu: leparace. "Budu to dělat stejně jako doktor Meuriot." Morvanje vysoký opálený junák, pod opálením bledý. Asi vám zde musím vysvětlit, milá čtenářko protožd!řejmě nebývá často nemocný. Tváří se, jako by pod-mi budete laskavou společnicí v mé nynější samotě, ždehl panice. Ostatně velcí pořizkové často omdlévají při se v námořnictvu bere čtvrt po třetinách. Tato překva<dběru krve. piva pozoruhodnost námořnického jazyka vyžaduje vy-7Dobry den, Morvane, to nám to pěkně začíná. Kde světlení. Čtvrtí se nazývá hlídka na palubě. Zajišťuje scBás bolí?" ve dne v noci. Posádka je rozdělena na tři skupin"V krku, doktore." a každá skupina - neboli třetina - má v podstatě hlídku-Výšetřují ho. v trvání čtyř hodin *. Ve dvaceti čtyřech hodinách trvá"Toje velmi jednoduché: máte pořádnou angínu." Slovo pořádnou, ve spojení s angínou, nikterak Mor-* Ve skutečnosti je systém složitější: hlídky jsou čtyřřana neuspokojuje. Zatím mlčí. Jak výstižně řekl hodinové, tříhodinové a dvouhodinové. (Pozn. autora)Verdoux (pokud to nebyl Verdet), je to mlčenlivý 4041

Bretonec, na rozdíl od Le Guilloua, Bretonce upovídá něho. ("Odpočinek na lůžku, aspirin, tři tablety denně." |
"Ty máš ale kliku," řekne Le Guillou, "budu tě obshj kovat." j Morvan mlčí. Přecházím na ošetřovnu. é
"Co to bylo, Le Guillou, ta skříňka a ty papíry, co js| zamykal?" "Družák. Družstvo, chcete-li. Prodáváme všechn| bonbóny, žvýkačky, žiletky." i "A vy to družstvo vedete?"
"Ne, pane," řekne Le Guillou s nepatrným úsměvet "Družstvo povedete vy. Já prodávám." "V čem spočívá moje vedení?"
"Na konci patroly provedete vyúčtování."
Zamířím do ošetřovny, lhostejný výraz ve tváři, p(hled neklidný. Nakonec řeknu: "Je divné, že se družstvo dává do spojitosti s lekal skou službou." "Právem. Není si to tak vzdálené, jak by se mohl.; zdát. Uvidíte."
Protože je služebně starší jak na lodi tak na JPEi, nechci ještě víc posilovat jeho pozici tím, že bych sete příliš vyptával. Jak řekl, uvidím. Zeptám se:
"Družstvo vydělává?"
"Myslím, že ano."
"A co dělá se ziskem?"
"Nakoupíme věci, které slouží jako ceny pro b a soutěže, pořádané na palubě. Účastníme se také (nancování blahopřejných pohlednic, které se k vad, cum rozesílají jménem lodi a které adresují jednotliv členové posádky blízkým a přátelům. Dáváme jich til nout dva tisíce. Je na nich zvláštní rytina našich zbrf ní." "To musí stát hodně."
"Děláme, co můžeme. Chápete. Jsme hrdí na naši p norku."
Ve dveřích se objeví muž. Vysoký. Obtoustlý. Pracovní kombinéza trochu umazaná. "Ahoj, Le Guillou. Mohl bych mluvit s felčarem?"
"To jsem já," řeknu.
"Ach, promiňte. Pane lékaři, představuji se vám: nad-loďmistr Bichon." "Dobry den, Bichone. Co vás přivádí?"
"Dobry. Bolí mě v krku a kašlu."
"Klasika," řekne Le Guillou. "To dělá ta ventilace na palubě." "Svlékněte se, Bichone."
Poslechnu si ho. Podívám se mu do krku.
"Není to nic vážného. Le Guillou vám dá pastilky a na kašel sirup. Máte horečku?" "Asi ne."
"Le Guillou, změřte mu teplotu."
Zatím zaznamenávám jeho případ, protože každý případ, ať je sebebezvýznamnější, musí zanechat písemnou stopu. To

jsou ty administrativní radosti. Půl hodiny vyšetřování a půl hodiny papírování. "36°8," řekne Le Guillou. "Tentokrát ještě neuložíme tvoji mrtvolu do ledničky pod celofán." Tento ohavný vtip Bichona rozesměje. Je to bonvivan, oči má jiskrné a živé, rty mlsné, postavu poněkud zavalitou. "Dáváte si pozor na váhu, Bichone?"

"Snažím se. Pravda je, že se na palubě jí velmi dobře."

"A představte si, že si někteří maníci ještě stěžují," řekne Le Guillou ctnostně. "Jsou to zkažení haranti." "Jaká je vaše specializace, Bichone?"

"Jsem masná zátka v pohonu."

Musím vám tato slova dešifrovat: Jsem mechanikem v pohonné jednotce. Pohonná jednotka je strojní oddělení. "Tam je asi pořádné horko."

"To bych řekl! Od třiceti do pětatřiceti stupňů. A kdyby nebyly ledničky, teplota by dosáhla padesáti stupňů." 42

43

lého Jacquiera, kterého jsem neviděl od chvíle, kdy mi ukazoval cestu do umývárky. Překvapí mě jeho mladistvý vzhled. "Hledal jsem vás, doktore," řekne s dětským úsměvem. "Velitel vás prosí, abyste ho laskavě očekával v jídelně od šestnácti třiceti." Podívám se na hodinky. Je šestnáct třicet.

"Jdu tam. Jak je možné, Jacquiere, že jsem vás neviděl v jídelně ani včera ani dnes?" "Střídám se s Wilhelmem ve službě po týdn. Tenhle týden má službu on." "A co děláte, když nemáte službu?"

"Starám se hlavně o pokoje důstojníků: utírám prach, čistím umyvadla, stelu koše. A propos, doktore, všiml jsem si, že jste si sám stlal koš." "Ano," odpovím, "je to zvyk."

"Dobře," řekne, "ale kdyby vám to nevadilo, doktore, byl bych raději, kdybyste to nedělal." "Ale proč?"

"Protože je to dost nebezpečné. Pružiny na žíněnkách jsou velice ostré a už dost chlapců se zranilo na ruce, když zastrkávali povlečení pod matrace." Pozoruji ho. Je to blondýn, oči jako pomněnky, krátký nos pokrytý pihami, důlky na tvářích, veselý úsměv. "Dobře, děkuji za upozornění, Jacquiere."

Opustím ho a jdu do jídelny. Všechny čtyři křesla jsou prázdná a sotva se do jednoho z nich usadím, vynoří se Wilhelm. "Budete si přát čaj, doktore?"

"Velice rád."

Vodu už musel mít vařící, protože ani ne za minutu je zpátky a servíruje mi nejenom šálek a konvici s čajem, ale i malé suché koláčky, mimochodem lahodné. A jak Je chroupu (nikoliv bez výčitek svědomí), pozoruji, že roisto aby se vrátil do kanceláře, zůstal tu a tak se ho zeptám: "Ledničky?" opakuji užasle. "Kuchyňské ledničky?"

"Ne, ne," řekne Bichon. "Ty ne! Naše. Vyrábějí stu. děnou vodu, která přichází do radiátorů. Ventilátor} vhánějí vzduch do radiátorů a studený vzduch je vypu-zován na palubu." "A tak se potom výborně chytí zánět průdušnice," řekne Le Guillou. "To není jenom klimatizovaný vzduch," řekne Bichon. "V pohonu máme třicet pět stupňů. A v kabině je kolik? Právě tak dvaadvacet. Když jdeme jíst, chytíme nějakou nemoc." "Nejez!" řekne Le Guillou. "Aspoň trochu zhubneš." |

"To není možný," řekne Bichon. "Když člověka vez-l" mou u huby na jednom konci, musí si to vynahradiť nás druhým konci." Směje se.

"Když vyjdete z pohonné jednotky a jdete do kabin, proč si nehodíte na ramena nějaký pulovřík?" "Ano, ano, pane lékaři," řekne bez přesvědčení. :

Když se vracím ke svým papírům, prohodí polohlasně k Le Guillouovi:

< "Jak bych vypadal?"

Mechanici nejsou samozřejmě žádné pápery, ale chla- -pi udělaní a mužní. Rvou se se stavidly, čerpadly a s odvodňovacím zařízením. Masné zátka, jak se jim říká, se ničeho nebojí, ani turbín ani zimy ani vtipkování, ať je sebedrsnější. Po celý den přede mnou defiluje pět nebo šest marodů, kteří si stěžují na bolesti v krku, v uších a v čelních dutinách.

L "Klasika," opakuje Le Guillou s uspokojením. "To je tál ventilace. Za týden se to usadí."

Promluví, opustí mě a jde se podívat na separaci nal Morvana. Slyším, jak se ho tam snaží uchlácholit svými spíše autoritářským způsobem,

i "Tři dny," řekne, "tři dny. A budeš fit."

Zamířím do svého pokoje a na chodbičce potkám ma

44

45

ponaučení: nikdy pacientovi neříkat, že má malý kaz.

"Wilhelme, vy jste Alsan?"

Otázka, která mi připadá příhodná: podle toho, c jsem slyšel, jsou hlavním kádrem na palubě Bretonne hned za nimi přicházejí Alsasané-Lotrinčané a chla- ze severu. Následují Pařížané a směs různého původu "Ne, doktore," řekne a tváří se trochu naštvane, "jsei Lotrinčan." Dobrá. Dává mi lekci, že si mám zapamatovat: ne-ž měňovat Alsasana za Lotrinčana a neplést si Alsasan a Lotrinčana s Vogézanem. Piji čaj a koutkem oka ho pozoruji. Je vysoký, stihl] elegantního zjevu. Má pravidelné rysy. Vlasy má král "Přijďte zítra po službě na ošetřovnu, podívám se na to." "Jedná se o to," řekne Wilhelm, "že je to přední zub. Nechtěl bych, abyste mi ho vytrhl." Takové zuby netrhám. Pokud se dají vyléčit, vyléčím je."

"Děkuji, doktore."

"Pro mne taky čaj, Wilhelme," řekne kapitán, který

»ružným krokem pronikl do jídelny a posadil se do křesla vedle mne.

"Ano, veliteli," řekne Wilhelm a ukáže nám paty.

"Wilhelm si dělá starosti," řeknu. "Má strach, že mu vytrhnu zub, který si nedal ošetřit na pevnině." i "A uděláte to?" zeptá se kapitán a pozoruje mě modrými očima, zároveň bystrými i srdečnými. Ke a oči živé. Chová se jako dokonalý profesionál. Je a přitom se tváří, jako by diskrétně zmizel. Pokrač v rozhovoru, protože cítím, že mi chce něco říct. "Jste spokojen s Jacquierem, Wilhelme?" "Ano, doktore, velmi spokojen. Jako námořník s prodlouženou službou nemůže být ani lepší. Pod] "Vyloučeno."

"A máte pravdu," řekne. "Znal jsem lékaře, který vy-,rhl během patroly pět nebo šest zubů. Vypadalo to jako trestné trháni. Trestal tak hochy, kteří opomněli jít k zubaři na pevnině. Výsledek..." námořník* y mého názoru má všechny nezbytné předpoklady. Přt mlouvám ho, aby se ucházel o osvědčení o technické způsobilosti pro motely na škole v Rochefortu." L Motel je argotický výraz pro majordomy, které y chovávají v Rochefortu - stejně jako kuchaře - k nejv» šimu štěstí námořnictva, ale také jídelny prezidenta i publiky, ministerského předsedy a ministra národní obrany. Po této promluvě upadne Wilhelm opět do mlčenlivosti a diskrétní nehybnosti. Zeptám se ho: "Daří se vám dobře, Wilhelme?"

"Velmi dobře, děkuji vám, doktore, až na to," dodá pí někud zahanbeně, "že mě bolí zub." "Tak vida," řeknu, "na pevnině vám zuby neprohlédli A neřekli vám, abyste šel ošetřit?" "Ano, doktore."

"A vy jste to neudělal?"

"Nebolel mě," řekne Wilhelm. "A zubař tvrdil, že je nepatrný." Ušklíbne se, nadzvedne ramena a současně obě ruce. Ue nejde dál než k tomuto pohybovému komentáři. "Doktore, jestliže bezbolestně vyléčíte Wilhelmovi zub i nevytrhnete mu ho, bude vás posádka považovat za dobrého felčara a vy budete o to lépe hrát svoji roli, kde-ťá je, jak uvidíte, složitá a různorodá." Uvidíte, tak to říká Le Guillou. To je den! A kapitán o říká také. Ani jemu nekladu otázky. Ticho. Příkládá šálek k ústům a malými doušky pije, ikoro nábožně. Už si pomalu zvykám na kontrast mezi jeho krátkým černým voussem, tmavou pleť a modrými očima. Jeho způsoby jsou prosté a přirozené, ale pod touto prostotou a přirozeností cítíte jistou morální no-lesu a definitivní uspořádání životních problémů. váří se však také velmi upřímně: může se to zdát paradoxní u muže, který tráví polovinu života uzavřen ocelové krabici. Odloží šálek a oživeně řekne:

46

47

Milá čtenářko, výraz díl řízených střel vás asi udivil. Představte si JPRS jako rodinný biskupský chlebiček, "Jaký dojem na vás udělalo první setkání s důstojníky?" "Mám pocit, že jsou srdeční." Nezdá se vám, že kolem vás dělali moc velký rámus, že se krájí na díly. Na sedm dílů, sedmička je přece magická číslíčka, jak se všeobecně ví. Tady jsou tyto díly idzadu dopředu: "Vůbec ne. Připadalo mi to velmi sympatické." "Vy jste se jim také zalíbil, jste jim sympatický. Dokf re, nemyslete si, že se z ohleduplnosti musíte uzavírat ve svém pokoji nebo na ošetřovně. I když budete hlavně co dělat s lidmi, neznamená to, že byste se m měl zajímat o věci. JPRS je technický zázrak. Projděte si ho, ptejte se na všechno. Odpovíme vám." S úsměvem se opraví. "Vlastně - na všechno se ptát nemůžete." Zvedá se tak pružně, jak se posadil. Vyšle mi vstij krátký a přátelský úsměv a řekne "Tak večer, felčare!" 1) Díl A - to je díl strojů. Protože je to koláč sám o sobě, který obsahuje mnoho věcí, budu o něm mluvit dále. 2) Díl B, který obsahuje továrnu na výrobu elektřiny na palubě a pomocné zařízení, nezbytné zvláště pro fungování nukleárního topného systému. 3) Díl C, totiž atomový reaktor. Nechvtejte se hrůzou. Jistě, je to obluda. Ale je pořádně zkracená. Ale na moři tam nikdo nesestupuje, nikdo se na něj nedívá. 4) Díl D, to je obměna vzduchu, o které se mnou mluvil šéf Forget při našem prvním jídle v jídelně, a nouzový agregát. 5) Díl E: díl řízených střel, kde hodlám šlapat pedály.

Za osm dnů po této konverzaci jsem se ráno vážil ošetřovně a se zděšením jsem zjistil: přibral jsem kit Když říkám přibral, je to vlastně protimluv, protoB rychlý propočít mě přesvědčuje, že jestliže budu tak [přibírat dál ve stejném rytmu, na konci patroly ztloumí i nu o osm kilo a ztratím mladickou linii. Ihned zahajuji přísný dietní režim: do čaje si nebudu dávat cukr. V poledne žádný moučník, žádné předk u dvou jídel. Ach, zapomněl jsem (Zapomínání, řekl Freud, je pochybené jednání): ke snídani žádný čoládový chlebiček. 6) Díl F. Obsahuje Ústřední stanoviště navigačních operací - USNO, jehož název objasňuje i jeho funkci, ubikaci posádky a království vašeho služebníka: ošetřovnu. 7) Díl G s torpédami; na ponorce I Inflexible obsahuje také dva letouny, taktické řízené střely proti lodím na povrchu, které se odpalují při ponoření. Díl JPRS není jako biskupský chlebiček tvaru čtvercového, ale tvaru kulatého, kruhu o průměru deset Ale to nestačí: ke spartánskému režimu budu nepilottů, který - až na nejtenčí partii na zádi - vodorovně Přikývnu na znamení souhlasu a hoře si porno siMPěné, napodobují to, co v civilu nazýváme scho-Spokojise však jenom s úsměvem F1. To jsou největší zrádci. Sklon je nepatrný 8 schůdky jsou tak úzké, že se vyplatí sestupovat bokem jako krab, abychom získali spolehlivou oporu pro nohy. tržité přidávat pot.

"Le Guillou, víte, kde je tréninkové kolo?" "V dílu řízených střel. Ztloustl jste, pane?" že řekne: "Klasika!" Pokračuji:

"Víte, kde jsem, pokud mě bude někdo potřebovat.

obsahuje tři můstky, nebo abych použil pozemského jazyka - tři poschodí. Z jednoho poschodí do druhého se | dostáváme kolmými nebo šikmými žebříky. Když jsou 4849

Během patroly budu pečovat o dvě podvrtnutí a o m niskus, častou nehodu u fotbalistů. Námořník mus asi sestupovat po jednom šikmém žebříku příliš rychle a koleno se octlo v nesprávné poloze vůči chodidlu. Ji tě nepůjde o operaci.

Námořník musí počkat na návrh do Brestu. A zatím se naučit žít s kloubem, který l bude bolet. Kdybych působil jako hlasatel v televizi, poskytl bych mi téma koleno hladký přechod k rozpravě o šlapá pedálů. Ale ne, raději se zmíním o dílu řízených stří, který je ze všech dílů JPRS nejrozhlednější; kolmo, pr lože zahrnuje tři poschodí, to znamená celou výšku p norky, a vodorovně, neboť měří dobře dvacet metrů i deset. Kromě toho je chodba, která jej obepíná ze čtyř stran, širší než chodbičky na palubě. Je také ze všeh dílů nejlépe osvětlený. Protože JPRS už ve své samotné definici je ponor! s odpalovačem raket a protože tyto rakety jsou před vším balistické řízené střely - říkám především, neb by se nemělo zapomínat na torpéda, která jsou vepř.-du, a na ponorné letouny, chápu velmi dobře, že ty řízené střely se všemi šestnácti jadernými hlavicemi vzbuzují ve vás (stejně jako ve mně) děsivé představy; Nuže, a to je věc podivná, ze všech dílů ponorky je ten to díl nejen největší, ale také nejkrásnější. Ve své ne poskvrněné čistotě se představuje zářivou ocelí a trpí tící se mědí; nevím, co by mohlo být veselějšího a pí vábnějšího. Myslel jsem si, že se při šlapání pedálů naprázdno (což dělám vůbec poprvé) budu moci věnovat svému ol vyklému snění. To je omyl. Jakkoliv je sisyfovská práce, kterou se vědomě zabývám, hloupá, začíná rozh; bávat a posilovat nohy, bedra, paže, dech a nakonec b zaměstnává i mozek. Ani ne za minutu nemohu myslet na nic jiného než na váhu svých nohou na pedálech Jestliže mě přece jenom něco napadne, pak myšlen postrádá hloubku: lituji například, že jsem si nev oulov - pot by se rychleji vylučoval - ten pot, který musím nyní vydávat v bohaté míře, abych se potrestal zato že jsem spolykal příliš mnoho cukru. Když se mi konečně na čele zaperlí pot, když mi stéká ooděl nosu a kape na řídítka, zpomalím tempo a těžce oddechuji. Na konci chodbičky se objeví zástupce loď-mistra Roquelaure, a jakmile mě zahlédne, obdaří mě širokým úsměvem svých velkých zubů. Vyléčil jsem mu náběh na zánět středního ucha. Vždycky jsem ho bral až na závěr ordinálních hodin, protože jsem věděl, že po dvou minutách vyšetřování u něho následuje dvacet minut řečnění. Je Marseillan, který ztratil svůj pří-zvuk díky tomu, že si vzal ženu z Brestu. Pokud jde o jeho vzhled, je to brunet, nervózní a tenký jako jehla. Mluví jako samopal - samopal, který nemá nikdy nouzi o náboje. Je mu dvacet šest let a má jedenáctiletého syna, čímž vytvořil nový světový rekord v předčasné plodnosti. Zůstal jsem na to civět s otevřenou pusou a pak jsem mu blahopřál. Takový hold mu působil radost. "Doktore, vy jste opravdový hrdina," řekne, když vidí, jak se potím.

"Hlavně jsem tlouští, který přibral kilo."

"Já také," řekne a zasměje se.

"Ano, ale vy máte ještě nějaké rezervy. Jistě mě budete chtít napodobit?" "Nijak na to nespěchám."

"Já už budu končit," řeknu; stále šlapu, ale už zvol-ňuji. "Jestli si dobře vzpomínám, Roquelaure, vy jste u bezpečnosti ponoru?" "Tak je to, doktore, jsem u bezpečpa."

Když už dává přednost svému slovníku před mým, nemám proti tomu námitek. Odborný žargon si nelibuje Jen ve zkratkách. Vyjadřuje také lásku k řemeslu. Tak se pohonná jednotka, kterou má Bichon rád, stává pohonem.

Bezpečnost ponoru bezpečpo. A energie (reaktor) energo. 50

iř;

51

Dobrá. Podle zásady, že je třeba mluvit s každým jeh jazykem, pokračuji: "Kolik jste říkal, že je u bezpečpa mechaniků, Roquelaure?" "Asi třicet."

"Tolik! A jak je možné, že znám jenom vás?" j

Roquelaure by mohl odpovědět: "Protože jsem měl z nět středního ucha." Ale tato odpověď by se neshodla s jeho nadneseným stylem. "Protože na palubě mě zná kdekdo, doktore, kvůli ti mu, že mám prořiznutou hubu. Povídám a povídám Bez přerušení vydržím kecat třeba tři hodiny." "Vám víc vyhovuje dělat mechanika u bezpečnost než abyste byl masnou zátkou u pohonu?" "To se nedá srovnat, doktore," řekne poněkud pyšný] tónem. "Ponor, to je snad to nejdůležitější na palub ponorky je přece stvořená k tomu, aby plula pod v(dou." "A jak se to dělá, aby se ponořila?" "No toto," řekne a tváří mu přeběhne úžas, "otevřou s napouštěcí ventily: ponorkové nádrže se naplní vodou. B laňce ponorky se stane zápornou. Tak se ponoří." Ohromuje mě. Řekl bych, že se přede mnou vytahují Bilance ponorky se stane zápornou. Jaký to podivný jazyk! Chce přece říct, že se ponorka, zatížená vodou prostě potopí. Ptám se sám sebe, jestli nedošlo k omylu a jestli slovo bilance je tady na místě. "Myslím si, že je to operace velice choulostivá."

"Doktore, prosím vás! Jestli je to operace choulostivá Když otevřete napouštěcí ventily, vyvoláte přetížení! lodi, že ano?"

Musí se kontrolovat! Ponorka se nesmí převrhnout! Tlak vody nesmí nic uvolnit! Hlavně myslíme na nepropustnost, tím jsme všichni jako posedlí "Dobrá," řeknu, "ale když je ponor úplný a dosáhli jsi kritické hloubky, co děláte potom?"

"Ach, doktore," řekne vyčítavě, "dáváte mi stejnou otázku jako moje žena. Samozřejmě nepozoruji mol 52

ebv Js 111 sem a tam- Na palubě máte údržbu, —propustnost a spoustu ostatních věcí. A potom je třeba regulovat úroveň tlaku." Tlaku?" zeptám se. "Myslíte poměr hmotnosti ponorky k hmotnosti vody? Ale hmotnost ponorky je přece stálá."

"Ale ne vody!" volá vítězoslavně Roquelaure. "Oceán není vždycky stejný, doktore. Mění se teplota. A s teplotou i hustota. Ponor ponorky se může náhle změnit i o několik metrů. Podívejte se na Mrtvé moře, tam je hustota obrovská."

"Vy jste plul po Mrtvém moři, Roquelaure?"

"Ne, doktore, berte to jako příklad. V Mrtvém moři se ani zoufalý nešťastník nemůže utopit!" Tato představa ho pobaví. Směje se a ukazuje velké zuby. Abych byl upřímný, Roquelaure se mi nejeví jako zoufalý nešťastník. Má krásné řemeslo, slušný zůld, jistotu zaměstnání, po patnácti letech služby zajištěný důchod. Ve své funkci zástupce loďmistra zaměnil lodníkův baret za čepici se štítkem - symbol námořního důstojníka. Je mu dvacet šest let, má manželku, tři děti a vlastní dům v okolí Brestu. Srdečně mu k tomu blahopřeji. "Důležité je," řekne se skromnou pýchou, "mít něco pro sebe. Tam mám dům a tady svoji loď." "Přece loď nepatří tak docela jenom vám."

"Tak to pr!" volá a směje se. "Je to místo mého přechodného pobytu. Děním se o ně s několika kamarády." Jsme uprostřed nejlepší zábavy, když přijde plavčí-ček - tak tady říkají povolancům, ať už jsou velcí nebo malí- a řekne: "Doktore, máte jít do varny."

"Pověz, zelenáči," řekne zástupce loďmistra Roquelaure, "když oslovuješ důstojníka, nemůžeš říct do kuchyně? A ty nevíš, že se říká: pane lékaři a ne doktore?" Zelenáč se začervená a mlčí. V tom je docela rozumný.

53

triumf respektu, jaký vzbuzuje u zaskočeného podřízlý ygif gyfi s Jegouem radostí celí bez sebe, když se jim něho.

Edoneslo, že kapitán prohlásil v jídelně: "Špekoun vaří Předám mu kolo a jdu za zelenáčem - termín je to sm igh]á jídla. kuchyni - zahrnuje kuchaře Tetatuiho a pomocného kuchá fedyž jim skládají poklony. re Jegoua. V širším smyslu označuje i pekaře řečeného pec| Jg sám to nikdy neopomenou udělat. Místo banálního a lodního stevarda, správce skladu Marsillaka. Tyto čty pozdravu řeknu "Tetatui, dnes byla ta vaše ryba zna A Roquelaure, který mi sám říká doktore, vychutnav

mozřejmě hanlivý, dává se povolanci, kterému je mění než šestnáct. V úzkém smyslu slova - varna - žargonové označení p; osoby hrají na lodi významnou úlohu.

Na druhé straně přezdívka špekoun mu vůbec ne

povšiml jsem si, že kuchaři i pekař mají jednu roztomilou slabůstku, jakou se vyznačují i hospodyně: velice je těší, když je všichni milují, když chválí jejich jídla, menitá!" nebo: "Pekaři, jestli na konci plavby budu těž-

Jsem přímo organicky svázán s kuchyní: do mé pr« gf o osm kilo, bude to jenom zásluhou vaší a vašeho čo-vomoci spadá i hygiena, mám střežit správnou jakosB koledového chlebičku." potravín a čistotu všech, kdož s nimi přijdou do stykr

Posádka si na takové lichotky nepotrpí. Námořníci

Hluboce s nimi sympatizují: jsou to snad největší dřijB stále kvůli něčemu remcají, ale protože Tetatui a pekař na palubě. Oba kuchaři připravují bez oddechu od se(«jgou staří mazáci - jednomu je třiatřicet a druhému mi hodin ráno do devíti večer dvě stě šedesát jídej Šestatřicet - a protože mají hodnost rotmistra, hojí se A pekař peče bez vydechnutí od devíti večer do šedna na lodním stevardovi Marsillakovi, kterému je teprve ráno 1. sto osmdesát baget, 2. cukroví, 3. briošky, hou třiadvacet a má hodnost ubytovatele. ky a čokoládový chlebiček ke snídani, 4. často slaný kd lác se šunkou a vejci a pizzu, kterou na něm žádá ku chař. "Stevarde, řekni peclovi, že jeho bagetyjsou tvrdé jako kámen a že se lámou!" nebo: "Stevarde, řekni Teta-tuimu, že už máme plné zuby těch jeho ryb, nejsme tady přece na laguně!" nebo: "Stevarde, řekni peclovi, že peci z modré posádky * peče cukroví každý den." Správce skladu potravin Marsillac - který pochází z Narbonne a zachoval si náznaky tamního barvitého přízvuku -je skoro svrchovaným pánem všeho, co se tu Když se zeptáte sto třiceti mužů posádky, jak jim n dy přece na laguně!" palubě chutná strava, odpovědí vám všichni jednohlas ně: "Je výtečná!" Třebaže jsou vcelku stravou přím nadšení, nepřestávají ji kritizovat v jednotlivostech jako praví Francouzi. Tuto kritiku nesou kuchaři velmi nelibě, neboť - pt konzumuje, nebo, abych to upřesnil, kartónů potravin, dobně jako umělci - jsou neobyčejně citliví a zraniteinkteré dal před vyplutím naskládat na palubu do úzko-Viděl jsem Tetatuiho (kterému všichni na palubě ristlivě přesných hromad, protože po čtrnácti dnech ná-kají Tahit'an, ačkoliv se narodil ve Francouzské Pólysleduje přesně stejný sled jídel, jak jimi začínal. Ve nězii na souostroví Gambier), jak hněvem bledne, lepskutečnosti však pořádek není tak strohý. A stevard řečeno, jak se mu mění plet' z tmavé hnědi na světicidisponeuje určitým množstvím potravin, které uvolňuje hněd', protože jeden námořníček ho ve své bezedné n(nebo zadržuje podle vlastního úsudku, ale vždycky vinnosti nazval kuchtíkem. Kuchtik," drtí mezi sevřenými zuby, "tak já jser * Každý ze 6 JPRS má 2 posádky, - modrou a červe-kuchtik! Viděli jste to kdy? Co si myslí ten zelenáč? Ji tady snad putyka? Vařím já snad nějakou šlichtu? u, které se na lodi při patrolách střídají. (Pozn. autora) 54

55

s rozvahou, aby se na konci patroly posádka neocitla rfl suchu.

L Už pochopil, že svobodné

rozhodování by ho motr příležitostně přivést do situace, kdy o něm mužstvo b de mluvit jako o upírovi. Tak ho znectí i ti, kdož] návratu do Brestu sklídí od svých žen a milenek v čitku, že ztloustli o deset kilo. "Jsem obětní beránek," řekne mi Marsillac, "Proto;

předpis určuje jednu plechovku ragú z fazolí a masa ifl čtyři osoby. Ale kdybych plechovku rozdělil mezi čtw muže, ti by mě pěkně zepsuli. Jsem rád, že mi neháže talíře na hlavu. Cpát se, cpát se, cpát se, nemyslí na jiného. Je pravda," dodá, "že jídlo je jejich jedinou dosti." "Jak to tedy děláte s těmi plechovkami s ragú?"

"Co mi zbývá, rozdělím je na tři díly. Už mě neba poslouchat, že jsem upír." Když přijdu do kuchyně, najdu tam shromážděný vefl kerý personál. Tahit'an Tetatui, Bretonec Jegou im čenlivý jako Morvan a languedocký Marsillac. Tála pekař tam je. Normálně by měl právě teď usínat, pr tože pracuje v noci. S vážným výrazem v tváři pozor čtyři lososy.

| "Mám problém," řekne Marsillac. "Vytáhl jsem z mw žáku čtyři lososy a jejich vzhled se mi nelíbí. Co o tom myslíte vy?" Podívám se na ryby. Pokud jde o váhu, je úctyhodn každý z nich váží čtyři nebo pět kilo. Čert ví, proč stevardovi nelíbí. "Co si o tom myslí kuchaři?" zeptám se.

"No tak tedy," řekne Tetatui, "bylo by třeba je otevři

"Tak je otevřete."

Tetatui a Jegou se dají do práce, a zatímco ryby krB její, dívám se na prsty, ve kterých drží nože. Nehty js(» krátce

ostříhané, nikde nevidím ani stopu po řezným rankách, které, když se zanítí, mohou být nebezpečné pro ně i pro posádku. Každé ráno při střídání před ním že je jdu pozdravit, a přitom jim prohlížím ruce. Doufal, že J® nikdy neuvidím špinavé. Bylo by velice trapné; kdybych je na to musel upozorňovat. A přece bych to musel udělat. "Tak tady to je," řekne Tetatui.

"Dívám se, ale nejsem o nic moudřejší. Nevím, jak vynadá normálně lososí maso, pokud není uvažené. Kromě toho není vůbec cítit, protože bylo po celou dobu v mrazáku; v rozpacích trochu posunkují a řeknu: "Co si o tom myslíte, Tetatui?"

"Není to nejhorší."

"Jegou?"

Jegou neřekne nic a ušklíbne se.

Vyhovovalo by mi, kdyby vyjádřili svůj názor. Věděl bych, čeho se chytit. Ticho. Všech nás pět pozoruje rozporcované kousky lososů s němým nesouhlasem. "Tohle," řekne pekař a ukáže na největší kus, "to je přece docela pěkný kousek!" "Je to pěkný kousek," řekne Tetatui.

"Myslel jsem si, že to bude horší," řekne Marsillac a palcem si přejede po knírku, který připomíná kartáček na zuby.

"Bylo by škoda dát je do lisů. Koneckonců by se snad daly jíst." Marsillac celou akci zahájil a zahrál si na prokurátora. Teď se přehrává do role obhájce. Ve skutečnosti v něm ztráta lososů vzbuzuje výčitky svědomí. Správce nabývá vrchu nad hygienikem. Opakuje: "Koneckonců se snad dají sníst."

Jegou neříká nic a pekař stejně nemá do toho co mluvit. Všichni čtyři mlčí s očima upřenými na lososy. Nedívají se na mne, ale čekají na moje rozhodnutí. Už jsem je učinil. Existují-li pochybnosti - na rozdíl od postupu porotního soudu - obžalovaní nesmějí z této situace těžit. Přepadla mě úděsná vidina: vlna gastro-enteritidy, která doráží na ponorku, zasáhne dvě třetiny mužů a důstojníků, rozloží službu na palubě a závažně sníží morálku. 5657

r, e Guillou se usmívá a jeho široké lící kosti vystupují ze spánků. "Poslyšte," řeknu, "nemůžeme nic riskovat. Lososy d mě do lisu. Sdělím to zástupci velitele." Obsah nádob na smet se lisuje v kontejnerech a p, se ukládá na dno oceánů. Z nedostatku místa se kontJ nery neskladují na palubě. Vyrábějí se z plechů, kte se ohýbají a nýtují. Potom se prohazují: ohavný r votvar, ale dost příhodný, který pochází od slova pi hazovačka, což je prostor uzavřený mezi dvěma r propustnými dveřmi, jímž komunikujeme s moře: aniž by nás voda zaplavila.

S odpadky si nikdo hlavu příliš neláme. V nádobách, kterým představení říkají prostě nočníky, se disku ně prohazují do temnot noci. L Všechny tyto podrobnosti se dovím od Pinarela, má® ho mladického veselého blondýna,

kterého najdu ; ošetřovně po svém návratu z kuchyně. Už potřetí p chází, aby si dal ošetřit hnisavý zánět prstu, který mu hojí docela dobře: je to pro něho dobrá záminka k dlouhým hovorům. "Krabe," řekne Le Guillou, "ty si rád necháváš pofo kat bebičko." Krab je palubní přezdívka pro námořníky stupně hodnosti. "Musím," řekne Pinarel. "Kdyby se mi do palce dal snět, užili by mi ruku." f "Nanejvyš palec," řekne Le Guillou, který vždy dovJf de povzbudit.

"Nu a co?" řekne Pinarel. "Bez palce bych se asi sno hence nelíbil. Po skončení plavby se totiž žením." Důstojníci říkají patrola, ale mužstvo používá šlo plavba. Jistě je nenáležitě, protože se nehodí k lo(která ignoruje příliv a odliv i mořskou zvířenu. Mně však líbí, že námořník spojuje ponorku se staletou trf dící, evokující zároveň námořní výpravu, její trvá» a v širším smyslu i její výsledky. Zde, jak se rozumí, j(hlavně o trvání. Denně slyším z úst námořníků výra jako na začátku plavby, uprostřed plavby nebo : konci plavby.

58

LPokud jde jenom o palec," řekne. Vrhnu na něho pohled a on už nepokračuje. "Blahopřeji vám, Pinarele," řeknu, zatímco mu dezinfikuji prst, jen tak, aby se neřeklo. "Mohl byste nám ELkázat fotografii vaší snoubenky?" Pinarel na to zrovna čeká. Nosí fotografii na srdci r pouzdrě z umělé hmoty za dozimetrem. Podá mi ji i tváří se lhostejně. "Je velmi hezká," řeknu. "Je skvělá," řekne Le Guillou. "Bude mi dvaadvacet," řekne Pinarel. Bere si zpět fo-agrafii a tváří se vážně a zodpovědně. "Nejvyšší čas, l bych se oženil." "Jen co je pravda," řekne Le Guillou, "jenže dvaadvacet let, to je úplné mládí." "Promiň," řekne Pinarel, "s tím nesouhlasím. Je mi Ivaadvacet let, ale nezapomínej, že jsem v námořnic-,vu hodně zestárnul: byl jsem na lodi Foch, dva a půl Loku na klasických ponorkách a teď už podruhy pluju prvním JPRS." "Líbilo se vám na lodi Foch, Pinarele?" "Vůbec ne. Velká povrchová loď, jako je Foch - to je lotová továrna. Máte tam dva tisíce chlapů. Velitel je Pánbůh. Víte, že existuje, ale nikdy ho nevidíte. Když ;o srovnáte, doktore, ponorka, to je něco docela jiného. Všichni se znají, a co se týká velitele, potkáváte ho v chodbičce každý den. Má na sobě stejný oblečení jako IV a já. Ani potuchy po prýmku! A pozdraví vás! Ty to-lo(mu nebudeš věřit, Le Guillou, ale řekl mi: Pinarele, iě nezapomínejte, že na palubě máte významnou úlohu. " . ti Na palubě mají významnou úlohu všichni," řekne potrvá Iráždně Le Guillou. "Loď je celek. Všechno je vzájemně svázané." "Ale přece jenom," hlesne Pinarel, poněkud vyvedený ""ry tak zdůrazňovanou představou celku. 59

Obrátí se na mne, neboť doufá, že u mne nalezne porozumění. "Doktore, pro mě existují jenom ledničky a latrí

"Poručíku," řeknu a posadím se vedle něho, "nevěděl sem, že máte takové nadání."

"Ocb, doktore," odpoví hlasem hlubokým a vážným,

Pořád mám strach, že se ledničky porouchají a ži ge nedá mluvit o nadání. Křížový steh jeze všech toho nevšimnu: potom bychom museli celou tu flák« L snazší" hodit do lisů. A co budeme na palubě jíst? Nebo ni«ä .g čajový ubrousek?" další strach, že se ucpou latríny nebo že se už nec äAno " prohazovat nočníky..." j "Už toho

nech, pochopili jsme tě," řekne Le Guilloi Pinarele, neřekl jste mi co jste dělal dva a půl roj ygifte, že s tím budete hotov dřív, než skončí patrola?" na klasických ponorkách." "Neřekl, doktore." "Líbilo se vám tam?" "Kolik jich děláte?" "Šest a jednu děčku."

"Rád bych! Má to být překvapení pro mou manželku." Pozoruji ho. Becker je muž klasické, skoro mramorové Bcrásky. Široká ramena, atletická postava, velké čelo, O la la," řekne Pinarel, "jestli se mi to líbilo! Mnohné oči, hustý černý vous, hezky upravený, rysy sil-víc než na JPRS! Přestože koš byl moc teplý a ještě j ale pravidelné, vlasy přistřížené nakrátko a pečlivě ičesané. V nitru mu hoří žár. Spíše mě dojíímá tento br, který ve svých volných chvílích vyžívá čajový věci." Teplý koš - to znamená, že na dvou koších spali

chlapíci. Když jeden vstane, aby šel do služby na brousek pro svou manželku. Neřekl pro mou ženu, le pro mou manželku. Tenhle muž určitě nebere na lehkou váhu svůj manželský svazek. Ostatně ani nic jiného. lubě, lehne si na jeho místo další

"To není moc pohodlné."

"To je jistý, že je to lepší tady, kde má každý ko pro sebe," řekne Pinarel. "Ale prostředí na klasický norce - toho lituju. Je dvakrát menší. Je tam dva] mñ lidí. Je to malinká rodinka..." Pozoruji, jak vládne jehlou. Nezdá se mi, že by byl lešikovný. Ale ani nevyvíká dovedností. Aspoň moje)abička,jak si vzpomínám, si počínala lépe. Aleje prav-la, že na mě udělala dojem krouživá rychlost jejích prs-Lů. Bylo to snad tím, že je měla tak malé. Y

"Tahle práce vás baví, poručíku?" Kolem šesté hodiny se vypravím do jídelny, abyceM "Odpočinu si při ní," řekne Becker. "Bohužel při neó-v jídelně vypůjčil knihu z knihovny, a tam zášti v křesle námořního poručíka první třídy * Beckera. to veliký vousatý brunet, měří metr devadesát, je sof lovem světla mě bolí oči."

Zkrátka a dobře, nic není na světě dokonalého. I onen odpočinek unavuje. Mám chuť mu to říct, ale bojím se, ně stavěný - velké nohy, velké ruce, oči vážné a spfeebýho můj žertík urazil. Tváří se tak vážně, že se sám chladné za mohutnými brýlemi z želvoviny: v obrovi

ibe ptám, jestli je vůbec přístupný humoru. Řeknu:

tlapě drží jehlu a vyžívá čajový ubrousek křížovým | "Pocházíte z našich východních provincií?" hem

Všimněte si, že mě zkušenost naučila, abych se ne-ytal, zda je Alsasan, Lotrinčan nebo Vogézan. Ano," řekne, "jsem Alsasan." Dva prýmký. (Pozn. autora)

60

61

"Měl jste nějaké vojáky v rodině?" Vílsto bilance měl říct vztlak," řekne Becker. Zve-"Ne, nikoho," řekne bez náznaku úsměvu. "Kromě dne hlavu, ale neusměje se. dečka, kterého v roce 1940 odvedli k wehrmachtu." Já se tak neovládám. Zasměji se. "A co vás přivedlo do námořnictva?" L "Je třeba vědět," řekne Becker a přestane vyšívát, "že "Těžko říct. Když jsem se po maturitě v osmnácti ponorka má dvě kostry, vnitřní, která je silná, a vnější, na vojnu, vůbec jsem nevěděl, jak moře vypadá." která je tenká. A mezi těmito dvěma kostrami se na-"Možná vás pudila zvědavost a chtěl jste je uvidět (házejí tělesa, kterým se říká ponorné nádrže." "Mnná " roL-no rqiä» i,+_í --L - - L . L opravě," řeknu (Le Guillou mě už nakazil), "ponorná "Možná," řekne Becker, který asi považuje za zby ne, aby rozebíral své pohnutky. "Ale vojenskou námořní akademií jste neabsolvov» uč x" --"" L- "L"" o., mc. au. "Ne. Po třech letech působení v námořnictvu jsem se já kostrou tenkou. Jejich tam celkem osm hlásil ke konkursu záložních důstojníků a námořnictva-"Jak je možné, že při opravě spodní části lodi těch osm mnou uzavřelo smlouvu na pět let. Jsem záložní důstojgptstenců není vidět?" v aktivní službě. Až mi skončí smlouva, námořnictvo ji " --l--- ----- -musí obnovit."

Vyjadřuje se hlubokým a vážným hlasem, s oč:

. l ä -l.---l---X-OT_1 - , ""

nádrž. Co to vlastně je? Jaký má tvar?" L"Je to těleso ve tvaru prstence mezi silnou kostrou . . -.-l_-_- T. LL l . n o

Moje otázka je asi pořádně hloupá, protože Beckerovi lnějakou dobu trvá, než jí porozumí. Vyjadřuje se hlubokým a vážným hlasem, s očÖ "J@ to proto," řekne, "že ta tenká kostra pokrývá vše-upřenýma na šití, s rukama v pohybu, ale bez st«<An° z jednoho konce na druhý jako nějaká kůže. Po-vzrušení. Opravuji se: bez viditelné stopy vzrušÖ001!"1 musí být dobře profilována, aby mohla ve vodě Nikdo by asi nebyl rád, kdyby se octl bez zaměstilyÖStuP01- vpřed." 1

"A jak se voda do ponorné nádrže dostane?" Nikdo by asi nebyl rád, kdyby se octl bez zaměst.-po deseti nebo dvanácti letech zajímavého řemesla. "Dejme tomu, že by se to mohlo stát. Nebylo by p lepší, kdybyste se dal natrvalo aktivovat?" "Ano, možné to je. Ale aktivuje se jen omezený pí lidí. Je pochoptitelné, že pro námořnictvo je výhodní když má co nejvíc dočasného personálu. Námořníi nás nemíni oklamat. Víme, že až smlouva skončí, i země se octnout na dlažbě." Nestěžuje si ani nikoho neviní: vyhazov je v rá pravidel. Becker sám je nikdy nepřekročí. Řekl b že je to člověk férový, přesný, upjatý, se sklon k mlčenlivosti. Krátce - úplný opak Roquelaura. AI mám rád i Roquelaura. Pro úplný obraz Francie pól bujeme všechny. Řeknu: "Jeden hoch z bezpečnosti ponoru mi řekl dnes od ledne něco, nad čím jsem užasl. Chtěl mi vysvětlit; loď se potopí, jakmile se ponorné nádrže naplní vo(Řekl: Bilance ponorky se stane zápornou a loď se

ä . "

"Zamřížovaným otvorem, který je neustále otevřený t boku kýlu."

"Jakto - neustále otevřený?" ptám se poněkud znepo-

Milá čtenářko, tážu se vás: líbila by se vám představa, ié proplouváte oceány se šestnácti otvory neustále otevřenými v sousedství vašeho kýlu? "Jak to tedy je," řeknu, "když se s ponorkou plavíme po vodní hladině, co vlastně brání tomu, aby voda nevnikla do ponorných nádrží?" "Vzduch, který se tam nachází." I Voda v bazénu zřejmě také nevniká do prázdné láhve, ůžji ponoříte kolmo hrdlem dolů. A jak ten vzduch zmizí, když chcete, aby voda stoupala do ponorných nádrží, aby se ponorka mohla ponořit?" "Z se k tomu dostávám. Ve skutečnosti je každá

62

63

ponorná nádrž složená ze dvou polovičních nádrží,:

re jsou na sobě nezávislé, jedna na levoboku, druhá pravoboku. Každá má dole a po straně kýlu zamří vany otvor a nahoře vypouštěcí ventil, který umožní vypuštění vzduchu. "Teď je to jasné jako krystal," řeknu. "Otevře se i pouštěcí ventil, vzduch zasyčí jako by unikal ze si nové láhve. Voda může proniknout do ponorné nádr ponorka se přetíží a klesne." "A ventily se uzavřou," řekne Becker a poprvé se i měje. "Nezapomeňte uzavřít ventily." Měl by se usmívat častěji. Projevilo by se, jak je vni ně srdečný. "Proč?"

"Kdybyste je nezavřel, pak byste nemohl vzduch(stlačeným v ponorné nádrži vypudit spodními mi, kami vodu, vylehčit ponorku a vyplout s ní na povrch. "Trvá to dlouho, než se ponorka ponoří?"

"Je to jako u aerobusu, který se má vznést. Existi určitý počet etap, z nichž žádnou nelze přeskočit." "Například?"

"Když je ponorka na povrchu, říká se, že je ve sta navigace. Má-li se potopit, musí nejdříve přejít ze s< vu navigace do bdělého stavu. Tím se říká, že se l připravuje: uzavřou se průlezy. Z ventilace volnými duchem se přejde na ventilaci v uzavřeném okruhu. Kontrolují se vypouštěcí ventily, regulační skříně, s(bilizační skříně. A když je všechno v pořádku, dá se(vel k pohotovosti." | "Regulační skříně? Stabilizační skříně?" (

"Později vám řeknu, co to je. V tomto okamžiku jsi u pohotovosti."

I To jsem mohl čekat: poručík

Becker je člověk vel(metodický. A trpělivý. K vyšívání je třeba trpělivost A ještě víc trpělivosti je třeba, chcete-li poučovat slolj "Tak," řeknu, "z bdělého stavu přecházíte do poho vosti. Co se stane potom?" Horujeme se ve dvou časových úsecích. První úsek:

Lou se napouštěcí ventily, ale ne všechny. Dvě pole nádrže umístěné ve středu se ponechají zavře-"Porozumíte tomu: ponorka se potápí, ale zvolna. Na tlubní desce na ústředním stanovišti navigačních >erací (ÚSNO) loďmistr ústředí znovu ověřuje, zda !»u všechny otvory v trupu ponorky dobře uzavřeny. kudjsou, důstojník ve službě dá rozkaz k ponoru do hlubky jednadvaceti metrů. Otevřou se napouštěcí ntily dvou ústředních ponorných nádrží * a tentokrát i ponorka potápí." "A tím to končí?" "Tím to začíná. Je třeba ponorku vyvážit. Ale pozor! Vyvažování se děje dvakrát. Vyvažuje se závažím. L vyvažuje se stabilizátorem." Opakuji: "Vyvažuje se závažím. Vyvažuje se stabilizátorem."

Povšimněte si, že kdykoliv vám někdo něco vysvětluje, tváříte se tak trochu jako idiot, protože máte sklon [Opakování slov vašeho instruktora, jednak abyste si e dobře vtiskli do paměti, jednak abyste ho ubezpečili, ejste mu porozuměli.

"Podívejme se nejprve na vyvažování závažím," po-ačuje Becker. "Jak víte, loď dosáhne ponoru, když se aožství vytlačené vody rovná její váze. Ale když našité do ponorky dvaatřicet tun potravin, plus materi-, plus sto třicet lidí, plus výstroj těchto sto třiceti lidí, etížíteji. Aby se dostala do správné úrovně, je třeba i dobře vyvážit. A to děláme regulačními skříněmi." "A už jsme u toho!" všimněte si," řekne Becker s bezděčným humorem, Obě ústřední ponorné nádrže nejsou ve skutečnosti středu lodi, ale po stranách dílu řízených střel. zn.autora) 6465

"my na palubě jim říkáme spíše regulátory, ale j, raději nazývám regulační skříně, abych usnadnil chopení." Má pravdu. Opravdu mi to usnadňuje. Regulační skřín] konkrétněji. Řeknu: "Co to je?"

"Jsou to tělesa, podobně jako ponorkové nádrže, jsou umístěna uvnitř v dolní části silné kostry: je

Lch očích vyvolává nádherný obraz, který mě ne-řatelně pudí k posedlé představě, která se mi vrací Sté doby, co jsem na palubě. Vidět - třeba očima záři-Btéryby ve velkých hloubkách - naši velkou černou ry-mím nehybnou mezi dvěma vodami. ?iBecker ukončil svůj výklad a docela přirozeně se vrátí k vyšívání. (Děkuji, poručíku," řeknu, "skvěle jste mi to objasnil." no je naplnit více či méně vodou. Jsou celkem" čty| ""Co vám objasnil?" řekne náhle zástupce velitele Pi-dvě vepředu a dvě vzadu - a my rozhýbáme vodu poBÓfřd, který vešel pružným krokem do jídelny. toho, zda potřebujeme loď odlehčit nebo zatížit, ab-J-Jak se ponorka potápí. Poručík Becker prokázal vel-dostala na správnou vodní úroveň. Toto závaží nenflou trpělivost s takovým slonem, jako jsem já. Zahrnul možřejmě nikdy konečné. Je třeba je neustále regijsemho přívalem otázek. "Zvědavý slon už vlastně není slon," řekne Picard. To, co všeobecně charakterizuje, slona, je pochmurný nezájem." My dva s Picardem se smějeme, Becker se trochu vat, protože hustota vody se mění podle teploty."

To už mi pověděl Roquelaure. který si k demonstračním účelům na pomoc Mrtvé moře. "Pokud jde o stabilitu."

pokračuje Becker, "je žábě;

cena dvěma stabilizátory, které se nacházejí rov< PPděně usmívá Nevím, jestli se to tak .jenom říká, ale toto riál1 171 ponorkovou tradici, která kvetla už v němec-uvnitř silné kostry, jeden je umístěn vepředu a di vzadu. Mezi oběma kostrami prochází podle pot voda. Jestliže je loď příliš těžká vzadu, pošle se dopředu. Jestliže je příliš těžká vepředu, pošle se dozadu." "Je to náročný úkon?"

"Ano, dost. náročný. Když se ponorka jistou rychli ponořuje, je těžké vědět, zda vyvážení není chybné,! bot kormidla ponoru je kompenzují. Ale když se zrně rychlost, kormidla ponoru už nehrají takovou roli l možno přizpůsobit vyvážení

stabilizátorem. Dobře) vážená loď je charakterizována dokonalou stabilitou i podélnou. Loď je pak nehybná mezi dvěma vodami."

"L "Chcete říct: hloubka ponoru se nemění a loď se! kymácí ani dopředu ani dozadu?" i "Ano, je nehybná. To se jenom tak říká, neboť loď ustále pluje vpřed." "Chtěl jsem vám říct, veliteli, že jsem musel dnes ráno Vyřadit čtyři lososy." "Vím o tom. Dobře jste udělal. Věděl jsem o tom už několik minut po vašem rozhodnutí. Na palubě JPRS fungují tamtamy úžasnou rychlostí. Felčare," řekne a očkem mrkne na hodinky, "nezapomínáte, že je sobota?" "Ne, proč?"

"Protože v sobotu večer a v neděli v poledne oblékáme uniformu. Modré námořnické kalhoty a bílou košili s krátkými rukávy a nárameníky." "To je pravda," řeknu. "Zapomněl jsem!"

Ještě jednou poděkuji Beckerovi. Jdu do svého pokoje, umyji si ruce, učešu se a obléknu se slavnostně, velmi spokojen, že šéf paluby mi ukládá úkol. Po chvilce přemýšlení si sundám košili, kterou jsem si oblékl, a oholím se. Posádka JPRS se dělí na vousáče trvalé (Alquier a Becker), vousáče patrolní a antivousáče. Patrolní vousáči 66

67

kém námořnictvu za první světové války. Je pravda, tehdy byla voda vzácná a na malých ponorkách se sH ži dala dodržovat hygienická pravidla. Ale domnívá se, že také na palubě JPRS svědčí divoké ochlupe o délce plavby, o nebezpečí a o nenapravitelné samu v podmínkách pod oceánem, bez pravidelných zastávek v přístavu, bez výstupu, bez útěchy ženy. Antivousá B - k nimž patřím - buď po britském způsobu pečují o sm zevnějšek nebo se řídí příkladem Stendhala, který holil během ústupu z Ruska každý den (další hrdin[sk] tradice), anebo si prostě myslí, že jejich vousy jsou p: rou si může každý vyslechnout ve svém koši se sluchátky na uších." "To je pravda," řekne vážně Becker. "Ale kurátor ze základny * si myslí, že to vůbec nestačí. Pověřil mě, abych podnikl nábožné shromáždění. Dělal jsem to už během poslední patrole." "A přišel tam někdo?" "Osm lidí. Sedm důstojníků a jeden poddůstojník." "To je dost málo." "Víte," řekne, "v těchto věcech se lidé velice ohlížejí na mínění druhých. A někteří si myslí, že mše v rozhlase úplně stačí." "Jestli tomu dobře rozumím," řeknu, "vy jste vlastně klerik, kterého kurátor pověřil, aby uspořádal shromáždění věřících?" "Tak to je." "A při poslední patrole se shromáždění uskutečnilo na ošetřovně?" A když přikývne, pokračuji: "S kapitánovým souhlasem?" "S kapitánovým souhlasem." "Tak v této patrole máte i můj." "Promiňte," řekne se značným úsilím, "ale kapitán si myslí, že váš souhlas je nepostradatelný a že máte plné právo jej odmítnout." "Je od vás velmi poctivé, že toto kapitánovo mínění berete v úvahu. Ale já nevidím žádný důvod k odmítnutí. Předpokládám," řeknu s úsměvem, "že v naléhavém případě mi ošetřovnu přenecháte?" "Samozřejmě," odpoví Becker bez úsměvu. "No tak tedy," řeknu, "všechno je v pořádku." Ticho. Znovu váhá. "Přidáte se k nám také?" zeptá se. "K shromáždění věřících? Ne." liš slaboučké a řídounké, než aby je mohli výstavo na odív. Zatímco naslouchám, jak břitva zavile škrabe moji kůžku, spokojeně vzpomínám na malou lekci, ktei mi uštědřil Becker. Ještě víc než spokojen jsem s t: že jsem uposlechl rady, kterou mi dal kapitán, abych totiž zajímal o věci. Od té doby, co jsem dokončil mel čínská studia, kromě své specializace jsem se nauil velmi málo, jak si teď uvědomuji. Z nedostatku příležitosti. Snad i proto, že jsem po tom netoužil. Je to srn ne konstatování, že po třiceti letech mám tendenci v vřít se do svého řemesla a žít se zavřenýma očima v známém světě, aniž bych se snažil jej poznat, aniž b cokoliv uvedl v pochybnost - v sobě i mimo sebe. Právě jsem dokončil očistnou operaci. Ve dveřích objeví Becker: "Odpusťte, doktore," řekne váhavě. "Mám k vám prosbu! Řekl doktore. Neřekl felčare. Těžko se vžívá do q miliárního tónu. "Ven s tím, poručíku," vybízím ho vesele.

Ticho. Konečně se rozhodne.

"Mohli byste mi dát k dispozici v neděli ráno v de; hodin ošetřovnu?"

"Nač ji potřebujete?"

"Pro pobožnost."

Operační základna oceánských strategických vojsk (OZOSV) (Pozn. autora) "Ale já jsem slyšel, že v neděli bývá v televizi mše, ktl 68

69

slušivá důstojnická uniforma, třebaže se skládá jen«V3to1 krémem nebo mátovým krémem podle vlastního výběru." (Smích) "Jsou připomínky?" zeptá se kapitán. "Dobré," řekne jeden spolustolovník, "velmi dobré. oholení. Vousáči se pokusili vnést pořádek do svjyvlašť ta koketa z čokoládového fondánu. Sliny se mi strnisek. Ve vzduchu je cítit vůně voňavek. SKMJ@11 sbíhají. Vy jste zde také, neviditelná, tak je to lepší. NeboťM zemuzi sami mezi sebou ce vždycky chovají jak dví, jbk. no popsal ixacnit'. ji . ---- - _ä. -- -- __, ää-. ä. ä-ää LLOkouzlující, mladý, poutající k sobě všechna srdy"1 "0 uplynout: za sebou do černé a hluboké vody naší "Domníváte se, že stačí naslouchat mši?"

"Já mši neposlouchám."

"Ach!"

Pozoruje mě vážnýma očima za silnými brýlemi. měl jsem mu tak odpovídat. Jak už je úzkostlivě s domitý, bude si dělat starosti kvůli mé duši. "Tak dobrá, vřelé díky, doktore," řekne dost neob; ně. "Na brzkou shledanou!"

Když přijdu do jídelny, shledám, že už je tam pli Mám dojem, že všichni moji druhové jsou šťastní, p tožejsou ve slavnostním úboru. A proč bych měl ze i be dělat pokrytce? Já jsem také šťasten. Je to doc< z modrých námořnických

kalhot a z bílé košile s i tinkcí na nárameníku. Je zřejmé, že všichni si dali ležet. Vlasý mají hezky ostříhané. Antivousáči já všichni, i ti nejzarytější abstinenti, drží v ruce skleí s aperitivem. Rozhovory jsou stále temperamentně hlasový rozsah & zvyšuje, smích zaznívá častěji. Zástupce velitele chce, aby se v neděli v poledne kol slavnostní oběd, samozřejmě v uniformě a s kapitán v čele stolu. Kromě tří důstojníků ve službě na páli budou všichni ostatní přítomni. Celkem třináct. Bu mé značně stísnění. A přece šťastní, že jsme všichni] hromadě, jeden na druhém, stísnění a semknutí. L Milá čtenářko, přeskočme, jeden den. Už jsme v n(byste byla viditelná, kolik pohledů by se k obracelo a kazilo svatosvatý obřad! Když všichni zaujmou místa kolem oválného stolu, stoupí brouček Verdeiet. Už jsem vám ho popsal. V ký, světlé vlasy, modrá duhovka. Vtom okamžiku na tváři planou ranní červánky. Podobá se Hippí toví, jak ho popsal Racine: v očích našeho broučka se objevují diblíci, kteří nemají nic společného s anděly. LfVerdeiet vytáhne z kapsičky u košile list a řekne Lifaranou vážností:

Veliteli, pánové, jsa nejmladší, pokud jde o hodnost, k.bodností nejnižší, připadá mi podle tradice úkol, abych vám předložil menu. Začínám: Exotické izraelské ovoce s bretaňským korýšem pečené ze syna krávy domněle francouzské se zeleninou z rodného kraje, Mísa se sýry prvního věku.

Koketa z čokoládového íbndánu maskovaná vanilko-

"Dobré," řekne jiný, "ale nedostatečně přesné. Exo-tické ovoce. - je to avokádo s garnáty nebo grep s krabem?" "Grep s krabem," řekne Verdeiet.

"Závěr," řekne kapitán: "menu dobře podané, ale brouček B musí osvojit vět?í přesné -I., iii-citě se obrodit při příští te-fed pečení. Je přece samozřejmé, že pečení ze syna krávy domněle nancouzskéje možno podávat pouze jednou." Milá čtenářko, asi zjistíte, že se bavíme hloupostni. Přírozeně! Protože vy tu nejste! Nemůžete přece nemalé děti. Je nepatrný rozdíl mezi nevinným veselím, které vládne v jídelně JPRS, a náladou, jaké áe řeší stůl -velkého semináře. Koneckonců, sobota v uniformě, slavnostní tabule -neděli, takto uvedené menu, to j" náš víkend. Jistě, Manželky a snoubenky jsou daleko. Je to důvod k to-ttu, aby to nezanechalo stopu? Uplynul týden. Nechali 70

71

neviditelné kýlové brázdy. Ale sedm dalších týdnů s;

ještě tyčí na naší cestě - týdnů monumentálních, dlou. hých jako měsíce! Sedm dalších týdnů, které nás dělí od našich milovaných. V žádném případě se však na ně nemůžeme dívat jako na čas ztracený nebo neužitečný protože jej věnujeme našemu řemeslu - kapitán by řekl - našemu poslání. Námořní poručík Angel, který je nejmladším důstojníkem na palubě - je mu třidvacet a vypadá sotva na dvacet - se mi světil, že dřív než vyjádřil přání, že by rád sloužil na ponorkách, musel odpovědět na otázku, zda netrpí klaustrofobií. Mimochodem poznamenávám, že poručík Angel je po každé stránce líbezný. Je to malý, štíhlý blondýn s pravidelnými rysy. Čerstvý absolvent námořní školy; mluví o m s nadšením i s něhou jako študák a nějaký starý mazák, což nejvíc potěší. Stejně se však nenechejte oklamat jeho bezelstným vzezřením - řekl bych skoro, že vypadá jako anděl - má mužnou povahu a dovede se ovládat. Přišel na to - stejně jako my všichni - že jeho obavy nemají žádné odůvodnění. "Koneckonců," řekl mi, "jsme uvězněni v ponorce stejně jako na lodi, která pluje po povrchu..." Má pravdu. Dodal bych, že když netrpíte klaustrofobií v metru, v letadle nebo (jako Freud) ve vlaku, pak není důvodu, abyste pociťovali panickou hrůzu v JPRS. Pokud jde o mne, víc mě děsí nekonečnost moře či pouště, když se na ně zadívám příliš dlouho. Naopak mě docela uklidňuje, jestliže je prostor omezený a ohraničený - jako zde. Podle mého mínění klaustrofobie vzniká pouze tam, kde jsou špatné vztahy mezi lidmi: v člověku pak nevzbuzují strach zdi, které ho obklopují, ale blízkost jiného člověka. 73

Je pravda, že natěsnanost takové směsice lidí na ponorce je problém, který naléhavěji vyvstává pro prosté námořníky - kteří spí v pokojích po dvanácti, po šesti nebo po čtyřech - než pro důstojníky, z nichž každý má pokoj pro sebe. Ale to je problém soužití, nikoliv uzavřenosti. Je pravda, že já se těším zvláštní výsadě: kromě svého pokoje a salónku u jídelny mám výhodu dalšího prostoru: ošetřovny, o kterou se dělím se dvěma ošetřovateli a která je podle měřítek JPRS poměrně velká. Dále plně využívám kapitánovy rady: často se potuluji po palubě. Zajímám se o věci a o lidi, kteří se jimi zabývají. Napsal jsem tuto větu a uvědomuji si, že byji bylo možno přeformulovat, aniž by se změnil její smysl. Mohl bych například říci: Zajímám se o lidi a o věci, které je zaměstnávají. Je pravda, že první i druhé se vzájemně prolíná. Dnes ráno při snídani mě pozval námořní poručík Callonec, který měl v osm hodin převzít službu na stanovišti velení pohonně jednotky (SVPJ), abych si prohlédl strojnický díl. "Uvidíte," řekl mi, "že je to velmi zajímavé. Koneckonců," řekl a usmál se, "my vlastně uvádíme loď do pohybu." Přislíbil jsem mu to. Ale v tomto okamžiku musím na ošetřovnu. Jediným pohledem zjišťuji, že se vše odehrává zcela normálním způsobem: Morvan uklízí a Le Guillou řeční. Našel vhodného posluchače: lodního stevarda Mar-sillaka, člověka, který první pojal podezření, že nejsou v pořádku čtyři lososi, které jsem potom musel odsoudit. Marsillacje mladík ze Středomoří, bujný a sympatický šohaj, který si od posádky vysloužil přezdívku Kartáček na zuby podle vzhledu svého kníru. Tvrdí se, že mu Marsillac věnuje velkou péči. "Marsillac mi vypráví, jakou měl minule smůlu," řekne Le Guillou. "Nesnášel se se zástupcem velitele při předposlední patrole." 74

"A s velitelem Picardem se snášíte dobře?"

"Cožpak ten, ten je prima!" zvolá Marsillac. "S Picar-denij8011 to úplně líbá. Promiňte, ale s tím druhým to byly úplně blivánky." Směje se.

"Proč jste se neměli rádi?"

"Nemohl mě ani cítit. A já jsem ho taky nemohl ani cítit." "Co jste proti němu měl?"

"No tak - byl to takový studený čumák. Když jste ho chtěl rozesmát, musel jste si přivstat." Tomuto rčení se musím zasmát. Marsillaca to potěší a odchází. Nezapomene však poněkud samolibě dodat: "Je na čase, abych se vrátil do kuchyně. Beze mne jsou tam ztraceni." Po jeho odchodu připomíná Le Guillou:

"Stevard není špatný chlapík."

Dodává - a z jeho úst to zní překvapivě:

Trpí chybou všech lidí ze Středomoří; moc mu to mluví."

"A co ten předchozí zástupce velitele?"

"To byl asi morous. Odtud pocházela jejich vzájemná antipatie," dodává s dávkou hluboké moudrosti. Mám dojem, že tato poznámka odhaluje hodně z psychologie na parniku, kterou Dostojevskij vytýkal úředníkům své země. Ale řečný Le Guillou a mlčenlivý Morvan se snášejí velmi dobře. Jsem uprostřed svých úvah, když se objeví radista Vignerón. Tváří se dost sklíčeně. Ke známosti s ním mám dobrý důvod. Pracuje u spojů a před týdnem mi přinesl familigram, o němž jsem už mluvil a u něhož jste, milá čtenářko, obdivovala stručnost znění: "Myslím na vás. Sofie." Použít pouhá čtyři slova tam, kde je povoleno dvacet, svědčí podle mého mínění i o jisté lakoničnosti citů. Ale tento týden dosáhla úsečnost svého vrcholu: nedostal jsem nic. Chcete-li se stát příjemcem familigramu, musíte dát Operační základně oceánských strategických vojsk 75

COZOSV) jméno a adresu osoby, kterou jste si vyvolil;

matky, manželky nebo snoubenky. Ta pak zašle každý týden svůj text OZOSV, který jej převede na kód a k nám vyšle na velmi dlouhých vlnách zároveň s všeobecnými informacemi a s operačním hlášením. Tyto zprávy zachycuje kabelová anténa - což je velmi jednoduchý a velmi hloupý kabel, který vlečeme ve vodě za sebou a který tvoří s lodí celek, takže stačí přis. lušně zaměřit loď, aby mohla přijímat vlny. "Bolí mě noha," řekne Vignerón.

"Není divu," řekne Le Guillou. "Radista je pořád v pohybu, špacíruje z jednoho konce lodi na druhý s lejtrem v ruce. Ten má život!" "Ty se taky nemáš špatně," podotýká Vignerón.

Je to mladý hoch s upřímným výrazem ve tváři, zvláště v očích za železnými brýlemi. Ohmatávám mu nohu.

"Tady vás bolí?"

"Ne, doktore."

"A tady?"

"Ani tady ne."

"A tady?"

"Trochu."

Diagnostikuji lehký zánět extenzoru palce a žádám Le Guilloua, aby mu dal mast. Nijak valně mu nepomůže, jenom mu poskytne uklidňující dojem, že byl ošetřen. Ale zato mu dám dobrou radu. "Vignerone, nesestupujete ze žebříků příliš rychle. Dejte si na čas a dbejte na to, abyste řádně pokládal nohy." "Co je to platný, doktore, musím se pořád honit." "Já ti, můj milý honáku, hned dám menší masáž," řekne Le Guillou. "Och, děkuju," řekne Vignerón.

Ale z mysli mu nejde radista, který pořád špacíruje. Dodává: "Podívejte, doktore, hoši mě vidí, jak chodím sem
76

a tam, a myslí si, že mám zlatý časy. Ale já mám ve skutečnosti, doktore, na palubě důležitou úlohu. Co se stane, když nebude rádio fungovat? JPRS ztratí kontakt s pozemním velením a je po dorozumívání!" Le Guillou pokrčí neznatelně rameny a mrkne po mě očkem, ale mlčí. Je zbytečné, aby teď něco říkal. Dovede také poslouchat. "Dostáváte mnoho familigramů, Vignerone?"

"Každý večer dobře tucet."

"A co se děje potom? Odevzdáte je příjemcům?"

"Co vás vede, doktore! Existuje filtr: dostane je zástupce velitele." "Proč existuje ten filtr?"

"Tak se podívejte, doktore. Jestliže familigram sděluje nějakému chlapíkovi, že mu zemřela žena, a my jsme uprostřed plavby, nemůžete mu to říct hned: to by bylo hrozný." "A kdy se mu to řekne?"

"Až v den návratu."

"Ale to je taky hrozný."

"To vůbec není to samé," řekne Le Guillou a zvedne hlavu. "Chlápek se doví šokující zprávu, když je uvězněný na palubě. Pak je to katastrofa. Pro něho, pro jeho práci, pro jeho partu." Chápu to. První je loď. Nikomu nic nevytýkám, ale ani to neschvaluji. Přemýšlím. Čím víc o tom přemýšlím, tím méně docházím k nějakému závěru. Je to jeden z těch dráždivých problémů, s kterými se setkáváme na každém kroku a které se nám nikdy nepodaří rozřešit. "Teď se, spojaři, obuj," řekne Le Guillou, "jsem hotov."

Spojař - tak se říká pracovníkovi spojů. Chcete-h poznat prostředí, musíte nejdříve poznat jazyk, který je velice výlučný. Ten a ten krab je spojař. To znamená: Ten a ten námořník prvního stupně pracuje u spojů."

"Jak tě už upozornil doktor," řekne Le Guillou, "nehoň se tolik, nelítej tak rychle, aspoň ne teď, jinak ti Tupne achillovka nebo meniskus." 77

Toto předstírané poučování Vignerónovi nic neříká, Pomalu se obouvá, ani necekne, starostlivá očka mu mrkají za železnými brýlemi. Když ho vidím, jak si dává na čas, pochopím, že mi chce něco říct. Chápe to i Lg Guillou a odejde do separace. "Doktore," řekne Vignerón, "považujete za správný, aby se nějaký chlápek nedověděl, že mu zemřel otec?" Těžké říct ano. Choulostivé říct ne. Převádím problém od všeobecného ke konkrétnímu. "Máte strach o zdraví svého

otce?"

"To ne. Vůbec ne! Je zdravý jako řípa! A matka také."

"Tak se bojíte o svou ženu?"

"Nejsem ženatý."

Vrhne pohled na dveře do separace a ztlumí hlas.

"Ale jsem zasnoubený."

"A vaše snoubenka je nemocná?"

"Och to ne! Vůbec nic jí není."

Mlčím. Čekám. Dívá se na mne, sklopí zrak, znovu se na mne podívá a řekne: "Celý dva týdny plavby jsem od ní nedostal ani slůvko!"

A náhle vybuchne:

L

"To se nedá vydržet, doktore! Dostávám denně deset až patnáct familigramů a žádné není pro mne!" .1 "Bojíte se, že přece jen onemocněla?"

"Ale to ne, doktore," řekne prudce. "Už jsem vám to řekl. Má železný zdraví! Nikdy neměla rýmu!" B Ticho.

C

"Vignerone," řeknu, "jenom nedělejte žádné ukvapení závěry. Snad existují nějaké okolnosti, které vysvětlí.* "Jaký okolnosti?" zeptá se skoro útočně.

"Ale to nevím," řeknu a rezignovaně rozpřáhnou o ruce... "Třeba jste v řeči prohodil slůvko, které se jí líbilo. Dívky, víte, bývají přecitlivělé. Urazí se pro za nic." Přesto, že je to otřepaná nicotná fráze (Bůh ví, že mi nezdá hloupá v okamžiku, kdy ji pronáším) má něj uklidňující vliv. Myslíte, doktore?" řekne s nadějí.

Trošku se stydím, že s ním hraji betla. Ale na druhé straně - jak ho mohu nechat na pospas běsům žárlivosti teď, když to má táhnout ještě šest týdnů? "Je to dost možné," řeknu vážně.

"Takže se mnou nemluví, doktore?"

"Je to pravděpodobné."

Přemýšlí.

"To je ale kráva," řekne a vrací se k předchozí prudkosti, "nemluví se mnou teď, když jsem uvězněnej pod vodou v železný krabici!" "Kolik je jí let?"

"Devatenáct."

Pokrčím rameny.

"Nemá rozum, Vignerone! Žije s tatínkem a s maminkou! Jak chcete, aby si dovedla představit život, jaký tu vedeme?"

Přikyvuje, dívá se na mne, pokouší se o úsměv. Vracím mu pohled i úsměv. Zároveň s ním si libuji v posilujícím pocitu mužské převahy. "Tak tedy, doktore," řekne vřele, "srdečně děkuju..."

Zmlkne a ostýchavě dodá:

"Děkuju, že jste mi ošetřil nohu."

Operace blafování skončila. Ale pochybnosti v něm budou hledat dál a znovu přijde za mnou. Objeví se Le Guillou, tváře má nafouklé komentáři, které ani neposlouchám. Je to podruhé, co Vignerona vidím a je mi z něho smutno. Bojím se, že mu ta jeho holčička po návratu sdělí, že miluje jiného. "Co vám říkám, doktore?" volá Le Guillou, jehož hlas ; mi konečně pronikne k uším; "pro ně je ošetřovna působiště faráře a chůvy. Když mají bebičko, přijdou sem, , abychom jim je pofoukali, a když mají něco na srdci, » Přijdou se vyzpovídat. Já jsem ta chůva. A vy, doktore, Jste ten farář..." 78

79

Po spojení Vigneronomi přijmu tři nebo čtyři pacient Samá bebička, která by klidně mohl diagnostikovi a ošetřit Le Guillou sám. Ale já trvám na tom, že u toh(budu. Le Guillou se až příliš snaží hrát si na lékaře A je mi také známo, že lidé dávají přednost Bohu přel svatým. A to tím víc, čím má tento svatý větší sklo přecházet do rozkazovačného tónu, pokud ho nebrzdí a nekrotí moje přítomnost. Pokud jde o mého druhého dobrého apoštola, Morva-1 na, na toho všichni snadno zapomínají, neboť se krčí ve svém koutku, klidný a málomluvný, s očima přilepenými k mikroskopu. Počítá pro mne krvinky: je to úkol nezáživný, ale Morvan ho výborně zvládá, dokonce ho miluje - hlavně proto, že při něm prokazuje své dvě hlavní ctnosti: trpělivost a svědomitost. Byl bych velice rád, kdyby to byly i ctnosti moje, zvláště tehdy, když po odchodu nemocných zapisuji jejich případy do lester tak, jak to vyžadují nadřazení. Přepadá mě nuda, můj duch se toulá a přímo posedle se vrací ke skutečnosti, že Sofie mlčí. Nevděčná Sofie! Jak by řekli američtí psychologové, investoval jsem velice špatně. S pochmurnou jasnouživitostí předvídám, že od nynějška ztrácím své postavení a že Sofie na mne naposledy myslela minulý týden. Zlomyslně v duchu dodávám: pokud vůbec sama myslí a nepřenechává tuto starost své matce. Ale ani tento sarkasmus mi to nijak neulehčuje. Stejně jako spojar Vignerom tak i já bych potřeboval lékaře, aby ošetřoval moje rozbolavělé - mučené ze všech stran: ze strany srdce i ze strany sebelásky. Milá čtenářko, zajisté vám neuniklo, že nezasluhuji takové poli r d a n i... Jak víme, činnost nebývá sestrou snu, naopak někdy mezi nimi vládne i nepřátelství. Proto se rozhoduji se pohybovat, odejít do strojového dílu a navštívit námořního poručíka Calloneka, který mě k sobě pozval. hantýrce se na palubě vyskytují docela zábavné výrazy. k oddělení energie Ckterou řídí holohlavý a milý velitel Lgeti obsahuje, jak jsme už viděli, tři služby: TSnergo (energie - to jest reaktor). IfBezpečpo (bezpečnost ponoru). Pohon (pohonnou jednotku). Tato jména skupin jsou sice ve své nezkrácené podo-[tô> feminimny, ale protože v představách mužstva sply-Írójí jednotlivé skupiny se svými veliteli, stávají se tak iaaskuliny. Tak námořní poručík Becker - vousatý obr, který výší-yý křížovým stehem a připravuje nedělní modlitby - se gtává bezpečpem. Námořní poručík Miremont, kterého čtenář ještě něžná, se stává energem. A

námořní poručík Callonec, kterého jdu navštívit, je pohon. Jsme v pokušení tvrdit, že se tu věc stává člověkem a člověk se stává věcí. Jako v románu Emila Zoly Člověk bestie, kde strojvůdce Lantier je jedno tělo a jedna duše se svou lokomotivou, tak i tady nastává identifikace, alespoň jmenná, mezi strojem a tím, kdo ho obsluhuje. Ve skutečnosti to není přesné. Kdybych utrousil podobnou romantickou poznámku před Callonekem, vysmál by se mi do očí. Předně proto, že ve strojním dílu není stroj jeden ale hned několik a pak proto, že Becker, Miremont a Callonec se střídají ve službě na stanovišti velení pohonné jednotky, takže každý z nich se musí zabývat nejen svou specializací, ale také specializací druhých dvou. Než se odeberu do zadní části lodi - abych ze svých střežících setřásl prach své umírající lásky - stavím se ve svém pokoji pro pulovr, který si hodím přes ruku. Je to čin jasně paradoxní, protože vím, že ve strojovém dílu se teplota pohybuje od pětaticeti do čtyřiceti stupňů. Ale já myslím na návrat, kdy se budu muset přizpůsobit-80

81

bit zvratu z pětaticeti stupňů na dvaadvacet. Svy» příkladem chci také dodat váhy doporučením, jež kai| dodenně udílím mechanikům. Nechtěl bych, aby o mně říkali: "El cura predka, pero non pratica."* Jako všechno, co porušuje jednotvárnost služby n» palubě, i já jsem vřele přivítán na stanovišti velení po. honné jednotky, kde zastihnu námořního poručíka Gal. loneka a tři operátory, z nichž velkého a mohutného Bichona se hned ptám, jak to vypadá s jeho kašlem. » "Velmi dobře, děkuji, doktore," odpoví mi veselá "uzdravil jste mě." "A teď už si berete pulovr, když jdete do kalímy?"

"Ne, ale udělám to, slibuji vám," řekne stejným tónem.

Pozoruji, že posádka má nyní tendenci říkat mi doktore a ne pane lékaři. Tuto tendenci jsem sám podnítil. I moji ošetřovatelé mi říkají doktore a ne pane, Tak se mi to líbí víc. Vyvozují z toho, že člověk, pokud je ponechán sám sobě, má přirozenou tendenci k zjed' nodušování. Chvilí si povídám s Callonekem. Je střední postavy, má modré oči a světlé vlasy, které mu na čele mizí. Je rád, z) jsem přišel a že se zajímám o jeho řemeslo. Neřekl bych, S by důstojníci-mechanici trpěli nějakým komplexem méla cennosti vzhledem k důstojníkům na můstku (tak se řítí těm, kteří udávají směr lodi nebo ponorce, kde se zřídla udělují rozkazy z věže), ba naopak, šéfové, jak se jim řítí, si velmi živě a velmi oprávněně uvědomují svou vlastní át ležitost. "Koneckonců," řekl mi dnes ráno s úsměvem Cd lonec, "jenom díky nám se loď pohybuje kupředu." Anfr pochybně si vzpomene, milá čtenářko, že mechanik Roquelaure zdůrazňoval ve svém květnatém stylu, že t»a pečpo (jehož je on součástí) je snad "nejdůležitější na palubě neboť ponorka je postavena k tomu, aby se ponořovala." .<) Ani příliš nevdá, že jistí důstojníci-mechanici něm

* Farář nedělá to, co hlásá. (Španělsky)

pusobilost k vykonávání funkce šéfa služby na palubě a nemohou se podílet na velení lodi. Vědí to, přijímají to jsou příliš hrdí, než aby si stěžovali, ale lítost přetrvává, i když se projevuje jen v nápodobách a náznacích, jako ve výrazu konec konců, který použil Callonec. Chcete-li vědět, čemu se podobá stanoviště velení pohonné jednotky, vezměte palubní desku aerobusu, znásobte ji třikrát a umístěte do přibližně čtvercového prostoru. Před tyto tři desky posaďte na čtyři stoličky vyzdobené chudičkými opěradly čtyři muže: důstojníka a tři operátory. Zřejmě nic nedělají. Ale pilot aerobusu ge většinu času také tváří, jako by neměl nic na práci. Přesto je však zcela jasné, že je dobře, že tam je. "Právě jsem předal žezlo Miremontovi," řekne Callonec. "Ujal se služby na palubě, já jsem volný a provedu vás po svém domě." Překročíme jediný práh a už jsme ve strojovém dílu.

"To je úplná továrna," řeknu, neboť pohled kolem na mě udělal hluboký dojem. "Je to tu velké. A také je tu horko."

"Nejedná továrna," opraví mě Callonec, "ale továrny. Naše energie - to je pára, kterou nám poskytuje atomový reaktor. Je umístěn v dílu před námi. S touto párou vyrábíme sladkou vodu v žárových trubkách, které tamhle vidíte, a které jsou ve skutečnosti malé lihovary. Tato voda nám slouží ke dvěma účelům. Používáme ji na kompenzaci ztrát v cirkulaci sekundární vody v reaktoru..." Skoro nařikavě opakuji:

"Cirkulace sekundární vody v reaktoru?"

"Felčare," řekne Callonec v dobrém rozmaru, "Mire-montvám to vysvětlí. On je energo. Velice rád vám podá výklad. Za druhé," pokračuje Callonec, "zpracováváme tuto sladkou vodu tak, že do ní přidáváme minerální soli, které ji chybějí, a rozdělujeme ji pak po celé palubě k pití a k mytí." Děkuji za vodu, šéfe, je výtečná. Zvlášt' si vážím toho,

82

83

hřidelí od lodního šroubu?"

sobuje ji rychlosti řady hřidelí." "A tohle?"

"Tohle je pomocný elektrický motor." "Ten vám umožňuje vyplutí z přístavu?" Callonec se upřímně směje: "Co vás napadá, felčare! Pletete si nás s jachtou!"

"Pokud jde o spojku, předpokládám, že rozpojuje řaá "Myslíte na riziko výbuchu? Děláme řadu opatření: řidelí od lodního šroubu?" baterie nepřetržitě střeží vodíkometry, je tam dokonalá "Neboje spojuje -jako v automobilu. Ale před spojkou ntilace, abychom zabránili tvoření vodíkových kaje reduktor: redukuje rotační rychlost turbín a přízpt' P®8. které by mohly vybuchnout od nepatrné jiskřičky." "Kapitán Louzeau udělal moudré rozhodnutí, když i- zakázal cigarety na palubě!" "Tak vy o tom víte! Dokonce když otočíte elektrickým Spínačem, způsobíte jiskru."

A jak přecházíte z malé rychlosti na rychlost vyšší?" My nerozhodujeme o změně rychlosti. To je záležitost lení pohonné jednotky."

že se mohu denně osprchovat. Pozoruji, že vaše roli neomezuje jen na pohon lodi." "Přesně tak," řekne Callonec se zdrženlivou pých "Poskytujeme vodu. Poskytujeme také palubě veškerou elektřinu, zase díky páře a prostřednictvím těch malých turboalternátorů, které tamhle vidíte." "Nejsou zrovna malé."

"Jsou malé, srovnáte-li je se dvěma hlavními tvářemi, které na ně navazují." "Tyhle bych odhadoval na dva metry padesát déla a metr padesát v průměru?" "Přibližně to tak je, ale pokud jde o průměr, je v i tepelná izolace." "S tepelnou izolací se vám nikdy nic nestalo?"

"Ne, proč?"

"Na Nautilu chytla tepelná izolace nasáklá olej Plavidlu velel americký kapitán Anderson, ten, kt první pronikl k severnímu pólu až pod polární čepí ku." "Felčare, vy ale víte věci!"

"Díky jídelní knihovně a své dobré vůli, aby mě nikl nepovažoval za slona. Jak říká velitel Picard, zvedáš slon už není slon." "To jsou silná slova. Vy už jste, felčare, pochopil, dvě hlavní turbíny roztáčí řadu hřídelí, která ze uvádí do pohybu lodní šroub - jsou tu dva zprostředkovatelé: reduktor a spojka." douvám z přístavu docela normálně. Reaktor dává u. Turbíny se otáčejí. Reduktor redukuje. A spojka riuje. Nemyslete si, že se nedá plout na velmi malou hlost: my rychlost dokonale ovládáme." i čemu tedy slouží elektrický motor?" iby nás znovu uvedl do chodu v případě potřeby." ENapříklad?"

EZjistíme třeba, že z jednoho výpustného ventilu uni-K trochu páry. Okamžitě uzavřeme hlavní přívod. Zabavíme reduktor, odpojíme ho a přejdeme na ele-ětrický motor." .ťStává se často, že uniká trochu páry?"

ě"Nestává, ale nevyhnutelně k tomu dochází, vezmete-M v úvahu počet hodin, po které jsou stroje v chodu. Obvyčejně se uvolní nějaký kloub. Vyměníme ho, a tím (O končí. Zásah trvá sotva pět minut." -"Všechno ale musí být rozpálené!"

"Navlékáme si rukavice. A když je práce hotova, vracíme se k parnímu pohonu." "Ten elektrický motor pracuje na proud, který vyrábíte?" "Vůbec ne. Je úplně nezávislý. Funguje na baterie."

"Musíte jich tedy hodně skladovat."

"To není tak zlé. Chcete je vidět? Jsou právě pod vaší fitšetřovnou." "Ne, děkuji, to není nic zvláštního, ty baterie. Vodík ilvám nedělá problémy?" 8485

"Jak se to dělá?"

"Pojďte, ukážu vám to."

Vracíme se na stanoviště velení pohonné jedno;

kteé se s příchodem páteho člověka zdá náhle ve;

malé. Callonec mě zavede před tři palubní desky, kt jsem už popsal. Přesněji před tu, která je vpravo vchodu

"Například," řekne. "Kapitán chce přejít na ryč vpřed 4." Odmlčí se:

"Existují čtyři rychlosti: vpřed 1, vpřed 2, vpřed 4. Tato čísla definují počet otáček jako v autoni bilu. A vpřed 4 definuje nejvyšší rychlost. Vraťme) na ústřední stanoviště navigačních operací. Velit chce přejít na vpřed 4. Dá příkaz důstojníkovi ve sl4 bě, který jej opakuje kormidelníkovi. Kormidelní stiskne knoflík. A tento knoflík tady - na stanovišti!

lení polionné jednotky - rozklinká zvonky, které ch) říct: Pozor! Změníme rychlost! A ihned se. rozsvítí téčko před žádanou rychlostí, v tomto případě té před nápisem: vpřed 4. Tak tedy operátor, který sedí," řekne a ukáže na Bichona,

"zatáhne za páku a to páka vpustí víc páry do turbín." "A to je všechno?"

"Ne. Operátor, který je za Bichonem, musí bdít n reaktorem, a když vidí, že se splněním požadavku já potíže, zatáhne za tuto druhou páku, aby zajistil p(silnění článků reaktoru: štěpení se zintenzivní, vytW ři se víc tepla a tudíž i více páry."

"Co to jsou ty články, které se v reaktoru posilují?"

"Na to se zeptejte Míremonta," řekne Callonec. "Rest tor - to je jeho tanečnice. Nebudu mu ji deflorovat." Smějeme se. Kdykoliv se v naší konverzaci na palubě ol ví narážka na druhé pohlaví, vždycky se ozve smích. F mého názoru se tak pokoušíme zbavit tuto předsí tesknoty, kterou nám vnuká nepřítomnost ženy v n vesmíru, třebaže se o tom nikdy nezmíníme. gkže, felčare, teď už víte všechno," řekne Callonec. [Lelito výrok ho pobaví a směje se. Je to šťastná po-lha, J6J12 intelektuální turbíny fungují dobře a jejíž šli d° života nikdy nepostrádá páru. I Teď, doktore, když už všechno znáte," řekne mohutný Bichon svým veselým tónem, "mohl byste vzít za mě Rulužbu."

; "A vy, vy mě zastoupíte na ošetřovně? To je dobrý ná-3tad. Hned s tím seznámím kapitána." ; Jsem sotva půl hodinky ve strojním dílu a přímo ze Svine teče. Hodím si pulovr na ramena, uvážu si oba ru-ilkávy kolem krku a vydávám se do chladnějších končin Iponorky. Rozdíl v teplotě je pronikavý. Jak tak předcházím dílem řízených střel, všimnu si člena posádky, který si klidně hraje, na kytaru, opřen o jednu smrto-inosnou řízenou střelu. Zběžně se na něho usměji a vejdu do ošetřovny, kde mě čeká významný klient: hospodář, jak mu tady říkají, nebo jak se sám definuje: adjutant všech adjutantů, člověk, jehož zásluhou vládne na JPRS pořádek, přesnost a čistota. Hospodář přišel o plombu na stoličce, když žvýkal chutný čokoládový chlebiček z naší pekárny. Vždy zodpovědný - jak k sobě tak k jiným - přišel ke mně ještě . to ráno. Zub je mrtvý, takže to není žádný problém; opravím mu plombu. A potom si určitě popovídáme. Hospodář něm člověk, který by musel pečovat o stav své duše: jeho mravní síla je z oceli. Jeho solidnost se projevuje na první pohled: je to asi třicetiletý atlet, široká ramena, mohutná hrud', dlouhé nohy, pevné usazené na zemi. Jeho pravidelný obličej vyzařuje celou škálu ctností: zdravý rozum, sebeovládání, vyrovnanost, klidnou autoritu. Tyto vlastnosti potřebuje: na palubě je celníkem, vestálkou ponorkového krbu, strážcem posvátných pravidel čistoty, kartáčování a stírání prachu. Má hlavní slovo, pokud jde 86

87

o povolance, ošetřovatele, majordomy, kuchaře, uktíz, latrín, zaměstnance prádelny. Jeho zásluhou jsou st v kafrně včas připraveny pro první směnu, uklizeny, 01 těny, přichystány pro další směnu a znovu prostřeny. Ráno je hospodář vzhůru dřív, než reproduktory o námi v pokojích budíček. Pro námořníky stejně jako pro slony je budíček bť lestná operace, kdy je třeba přejít z polohy vodorovné do polohy svislé. Tohoto přechodu jsou ušetřeni ti, kdož měli noční službu na palubě a mohou proto uprostřed všeobecného shonu opět zavřít oči a rozkošnický vychutnat svůj spánkový nasup. Pokud jde o ostatní, všem těm, kdož se špatně probouzejí, přináší cennou pomoc hospodář, který se objevuje takřka současně ve všech pokojích a tleskáním pomáhá spáčům z košů. Podobně jako bojová pohotovost vyhlašuje se i uk. lizecí pohotovost. V těch chvílích se hospodář nevzdává své všudypřítomnosti a podoben mýtické obludě Argovi stovkami očí zpozoruje kartáček na zuby, který někdo nechal na umyvadle, nádobu na odpadky, kterou nevysypali, koš, který neustlali, vědro, které nedali na své místo. Pokud v době uklížečí pohotovosti zpomalují mlhy spánku pohyby, hospodář je rozptýlí zvýšeným hlasem a dvojím tlesknutím. Odtud přízvisko tleskaé, které pro něho vymyslel nějaký šprýmař v palubním deníku. Přezdívka se však neujala. Mluví rychle, hlas má posazen hluboko v hrdle a po pařížsku ráčuje, třebaže pochází z Poissy. Je to člověk zdrženlivý ve svých poznámkách, cudný ve svých citech; funkce ho obdařila zvláštní schopností - zároveň být srdečný i zachovat určitý odstup mezi sebou a podřízenými. Stejně jako nadloďmistr i on se účastnil plavby klasické ponorky ve funkci velitele služby na palubě, dřív než nastoupil na JPRS. Protože vím, že by jistě s úspěchem složil důstojnické zkoušky, zeptám se ho, zda má v úmyslu stát se důstojníkem. "Ještě nevím, doktore," řekne střízlivě. "Ještě jsem se nerozhodl."

Šed třemi dny jsem položil stejnou otázku předseda-|af tak se tituluje poddůstojník služebně nejstarší L nejvyšší hodnosti. Ten odpověděl stroze: „Ne, s tím nepočítám." „Troč?"

"Z osobních důvodů," odpověděl předseda a uzavřel se Jako mimóza. j,Myslím, že jeho důvody uhodnu: předseda (tak posádka ikracuje přezdívkou, která hlásá jeho věhlas, a tak ji trochu znehodnocuje) dosáhl ve své kategorii vrcholu žebříčku a nechce dát v sázku svůj titul jen proto, aby se v případě úspěchu (a úspěch je prese všechno nejistý) octl na spodní příčce žebříčku jiné kategorie, třebaže vyšší. Nevím, zda je to pýcha či moudrost. Jako Julius Caesar i on dává přednost být prvním ve své vesnici než druhým v Římě. Zatím se cítí, jak mě ujišťuje, ve svém živlu. Ave svém živlu se cítí i hospodář, který má zaplombovanou stoličku a sedí v tom úžasném zubařském křesle. což není nic jiného než přestavěný operační stůl. "Proč se podle vašeho mínění lidé hlásí k službě na ponorce?" zeptám se ho. "Tak především jsou to výhody materiální," řekne. "Znáte je stejně jako já. Padesát procent žoldu navíc, tři roční důchody za jeden rok na ponorce. Sedmdesát pět franků za každý den pod vodou, po třetí patrole sto dvacet franků. Žádný div, že si hoši kupují domy a byty. "A vy první?"

"Já první. A pak další výhoda: na obyčejném plavidle nikdy nevíte, kdy se vrátíte. Na JPRS to víte s rozdílem deseti dnů. To vám umožňuje lépe si napláňovat život, zvlášť když jste ženatý. A dovolené jsou také delší." Přemýšlí.

"Ale v tom to není," řekne. "Hoši jsou hrdí, že pracují

89

na ponorce. Například já, když jsem šel na svatbu všichni se mě vyptávali. A mezi mladými je jich hodně, kteří by chtěli být na mém místě. Chápejte, doktore. Kdekdo může letět letadlem. Kdekdo si může koupit jízdenku na trajekt z Doveru do Calais. Ale kdo se, prosím vás, plaví na ponorce? Spočítal jsem to: třináct set šedesát na JPRS! A na útočných ponorkách je jich asi dvojnásobek! To je málo! To je strašně málo!" "Celkem vzato," řeknu, "je to elita."

"To bych neřekl," odpoví, náhle rezervovaný. "Nechtěl bych, abyste si myslel, že si honím tričko. Ale přece jenom, úloha, kterou máme při obraně země! Potíže! Omezení! Nebezpečí! Měl byste nás vidět, jak vypadáme, když vylézáme z téhle železné krabice po sedmdesáti dnech pod vodou! Blondýni mají barvu rozžvýkaného papíru. A bruneti jsou přímo nazelenalí!" Se svraštělým obočím přemýšlí dál. Chtěl by najít slova, jimiž by vyjádřil, jak ho ponorky úplně uhranuly.

"Sloužil jsem patnáct let na různých JPRS," řekne nakonec. "Ještě si vzpomínám na svou první plavbu pod vodou.

Vidíte, doktore, naše dva broučky? To jsou úpím fandové! A to není nic ve srovnání s tím, jaký já jsem byl blázen při své první plavbě pod vodou!" "Je to krásné dobrodružství, vidíte?"

"To bych řekl!" zvolá, nespokojen s tím, jak se jeho jedinečná a nenahraditelná zkušenost proměňuje v řeči na stereotyp. "A ještě jedna věc, doktore, které si nesmím vážit, na palubě ponorky nikdo nemůže fixio-vat." "Jak to myslíte?"

"No tak," řekne, "na palubě jsou všichni zavřeni pohromadě ve stejné krabici. Hned poznáte, s kým máte tu čest. Nikdo nemůže ukrýt své karty. Nikdo nemůže na dlouho tajit své záměry. Křiváka objevíte okamžitě. Nevyklouzne z toho jen tak." A já ho poslouchám a naproti tomu si říkám, že si báječně poradil s rozbořením hodnověrnosti lidí a že několika málo prostými slovy vyjádřil mnoho věcí. 90

Udeřila hodina svačiny a já jsem opět v jídelně s Ver-delem a Verdouxem. Naši dva broučci prošli obtížnou přijímací zkouškou před přijetím na politické nauky a další zkouškou, než je vzali na Ustav pro vzdělávání vysokých státních úředníků. Na závěr studia určil los, aby si vojenskou povinnost odbyli u námořnictva - šťastní to lidé! - a na ponorkách, což je ještě lepší. Tato plavba pod vodou je pro ně úžasným dobrodružstvím. O Verdeletovi bych řekl, že je inteligentní, kultivovaný a roztomilý. O Verdouxovi bych byl v pokušení tvrdit, že je inteligentní, kultivovaný a ironický. Ale ve skutečnosti je jeho ironie jen obranou: Verdoux je také roztomilý. Pro Verdeleta je tím, čím je vymačkaný citrón

pro oranžádu. Je třeba se přizpůsobit jeho kyselosti. A on ve skutečnosti není součástí toho útočníka, kterého hraje: jen ho žene před sebou a baví se tím... Na rozdíl od posluchače Vysoké školy pro vzdělávání středoškolských profesorů, kterého popisuje Cocteau a který ztenčuje svou inteligenci tím, že ji vycucává jako cukrkandl, intelligence našich dvou absolventů Ústavu pro vzdělávání vysokých státních úředníků je mnohem solidnější. Stejně jako Moliérův poctivec i oni mají ponětí o všem. "Na ústavu," řekne Verdelet, "dobrá úloha nesmí být ani literární, ani filozofická, ani vědecká." Je podivné, že tento druh vzdělávání, který se obecně posuzuje negativně, úspěšně vytváří sbor vysokých hodnostářů ve všech směrech schopných. Rozumíme si spolu dobře, neboť všichni objevujeme ve věcech jejich komickou stránku a máme určenou roli bavičů, sice neoficiální, ale pevně zakotvenou: s námi především počítá kapitán, že zaplašíme ponorou nudu v jídelně ve dnech, které se sobě navzájem podobají, i o nocích, které se podobají dnům. Je třeba si přiznat, že úkol to není snadný, protože většina důstojníků má tendenci pohroužit se během jídla do mlčení. Jistě, existuje způsob zábavy z předchozí patroly a všeobecně existuje styl zábavy posádky na 91

ponorce. Ale ten první způsob se přežil hned první den a ten druhý, neustále omílaný - na palubě, v Br tu a na Dlouhém ostrově - už úplně vyčerpal svoji; sobu anekdot.

A tak se kapitán, který se oprávněně obává, že vš, obecná omrzelost citelně sníží pocit družnosti, sna udržet úroveň vzájemných vztahů. Do společné zábal hodně přispívá sám. Jeho živý a hovorný zástupce 39 rovněž činí. A pokud jde o dva broučky a o mne, kápi.* tán nám ponechává úplnou volnost v mezích konvence,5 Jak budu vyprávět později, stává se, že se někdy piv blížíme až k těmto mezím a nejméně jednou jsme j» i poněkud překročili. "My jsme klauni," tvrdí Verdelet.

To pardon, já jsem šašek," řekne Verdoux.

Když popíjejí čaj v křeslech jídelny JPRS,jejim stejně tak dobře, jako by jim bylo v salóně šlechtického zámku. Oba jsou hezcí hoši, jeden blondýn, druhý brunet, hodně převyšují metr osmdesát. Hlas mají příjemně zabarvený. Pěkně se vyjadřují. Projevují zdravé sebevědomí. "Felčare," řekne Verdelet, když se posadím po jeho levici. "Žárlíme." "Ty žárlíš," řekne Verdoux.

"Vy figurujete v Aktuálních výparech dvakrát a my jen jednou." "Co to je ty Aktuální výpary?"

"Palubní plátek, který se pokouší o humor," řekne Verdoux. "Pokus o humor je už humorem," řekne Verdelet.

"Pak jenom bezděčným," řekne Verdoux.

Verdelet se řítí k síti.

"Co je to humor?"

"Obrovský problém," připouští Verdoux a uniká. Po-chechtává se. "Humor," řeknu, "je předstíraná slepota před absurdním." 92

o není špatné, felčare," řekne Verdelet. [do by byl řekl," řekne Verdoux, "že specialista na |ské vnitřnosti se jednoho dne pozvedne až k obecně platné myšlence?"

"Uličníku," řeknu a opakuji kapitánův výraz, "až vás Ubude bolet břicho, nechodte za mnou: otevřu vás." Ir"A nebylo by to jen proto, abyste viděl, co je uvnitř?" ,fekne Verdelet. "To už udělali examinátoři na ústavu," řekne yerdoux, "a moc jsem se jim líbil." "Verdoux je světec," řekne Verdelet. "Pokud jde o polom, nikdo se mu nevyrovná. Felčare, chcete se podívat na jedno číslo Aktuálních výparů?" Podá mi jeden výtisk. Odložím šálek čaje a ponořím se do čtení. "Felčare, čtěte nahlas," řekne Verdelet. "Rád bych ten geniální text slyšel." Verdoux vyprskne: "Pcha!" a já se zeptám:

"Kdo vám dal ten text?"

"Hospodář. Předpokládám, že víte, kdo to je - hospodář?" "Kdo by ho neznal? Je to poddůstojník, čili námořní důstojník." * "Správně, felčare. Čtěte, prosím vás."

"Válečná rada, které předsedá felčar, se skládá z varny, z pecla a kartáčku na zuby. Zasedala v kalírně 31. července v jedenáct hodin dopoledne, aby posoudila čtyři lososy, jejichž vzhled nevzbuzoval důvěru. Obžalovaní, nehodní, aby zaplnili žaludky mužstva ponorky, skončili na hranici." "Pokračujte," řekne Verdelet. "V následujícím odstavci je vaše ctené jméno spojováno se jmény našimi." "Oba broučci a felčar, kteří se plaví na ponorce poprvé, se trápí, neboť vědí, že se uprostřed plavby bude * Ve Francii se liší hodnosti u námořnictva od ostatních vojenských hodností. 93

konat jejich křest. Podle našich informací kapitán ješ. tě nerozhodl, zda k tomu dojde či nikoliv. Šlo by o úplné ponoření do hloubky tří set metrů. Pro všechny přípa. dy se připravuje zpracování v prohazovačce." Směji se. Verdelet se usmívá. Verdoux nadzvedne obočí.

Obracím stránku. "Tohle je zajímavé," řeknu. "Erotická kresba! Zůstaňte na místě, Verdoux! Tenhle druh kresby nepřísluší ani vašemu věku ani vašemu ang. lickému vzdělání." "Ovládni se, prosím tě, Verdoux!" volá Verdelet. "Oči ti lezou z důlků a slintáš!" "Žízalo," řekne Verdoux. "Já ti to oplatím."

Pokračuji:

"Poslouchejte, Verdoux, alespoň popis ad usům del-phini.* Nadepsáno: Zasněme se trochu: a z admirála je paní admirálova! Scéna se odehrává ve strojním dílu, kde dva mechanici pozorují vyvalenýma očima admi-rálku se čtyřmi hvězdičkami, již vykukují zpod čepice dlouhé světlé vlasy. Sklání se pro nějaký předmět, a protože má příliš krátké sukně... Ale podívejte se sám, Verdelete, zbytek se už neodvažují říct." "Je baculatá," řekne Verdelet s nehybným obličejem.

Předá mi časopis. Ihned obrátím stránku.

"Ach! Tady to je zajímavé! Ve čtvrtek úderem šesté hodiny večerní zlaté ucho Villefranque, přivolaný na pomoc, porazil informatiku, když objevil s neobyčejnou přesností blížící se nákladní loď. Předsednictvo corridy se rozhodlo

udělit Villefranquovi uši a ocas informatiky. "Tohle je pro mne španělská vesnice," řeknu. "I když tím riskuji, že dávám do ruky zbraň tomuto chtípníkovi ; Pro potřebu dauphina - t.j. někdejšího francouzského prince. Původně pro ně byly zvlášť upravovány knihy klasiků tak, že se vypouštěla závadná místa. Dnes používáno o textu záměrně upravovaném. (Pozn. překladatele) 94

(prstem diskretně ukáží na Verdoux), přiznám se, že vůbec nevím, co to je zlaté ucho." "Doktore," řekne Wilhelm, který se objeví na prahu jídelny, "mám vám přinést vaši druhou čajovou konvici?" "Budu jen rád, Wilhelme."

"Drží na vás," řekne Verdoux.

"Je to důkaz," řeknu, "že není nevděčník."

Verdoux se už chystá k úsměvu, ale právě včas se ovládne. "Zlaté ucho - " řekne Verdelet, " odpovím vám jako šéf podmořské detekce - je analytik-klasifikátor." "Teď toho vím."

"Chtěl bych poznamenat," řekne Verdoux, "že jako šéfa podmořské detekce, jak on sám praví, Verdeleta kára námořní poručík a řídí korvetní kapitán." "To je důkaz," řekne Verdelet, "že člověk musí mít vždycky někoho vyššího nad sebou. V detekci jsem jediným pánem na palubě po poručíkovi, veliteli a Bohu." "Pořád ještě čekám na definici analytika-klasifikátora," řeknu. "Tato nejistota je už nesnesitelná." "Tak tady to je. Mohl jste si všimnout, felčare, na začátku plavby, že JPRS je ověšený hydrofony a sonary." "Byl by si toho býval mohl povšimnout," řekne Verdoux, "kdyby se nenaloďoval na rameni kotvy." "Pokračujte, Verdelete," řeknu, aniž hnu brvou.

"Sonar samozřejmě nesmíme používat aktivně, to jest nevysíláme vlny prostřednictvím vod. Je to kvůli svato-svatému utajení." Jeden po druhém se objevují poručík Angel a námořní poručík Miremont. Protože v jídelně jsou pouze čtyři křesla, Verdelet, ten zdvořilejší ze dvou broučků, naznačí - toliko naznačí - jako by se chtěl zvednout. "Nenech se rušit," řekne Miremont. "Jenom si zaskočím na kávu. Musím zpět na palubu." "Mně také jednu kávu, Wilhelme," řekne Angel.

A sedne si.

"O čem jste mluvili?" zeptá se Angel.

95

Vidím ho každý den a každý den jsem znovu překva. pěn, jak mladistvě vypadá. Takový byl v sedmnácti takový je ještě po pěti letech. Mám dojem - zajisté klamný - že ten jeho hezký obličejík nikdy nezestárne. "O hýždích," řekne Verdoux. "Tyhle dva nešťastníka vydráždila jedna kresbička." Podám Aktuální výpary Angelovi, který otevře časopis na správné stránce a směje se. "Tu quoque, fili,"* řekne Verdoux. Natáhne dlouhou paži a bez ceremonií mu sebere časopis, do kterého se hned pohrouží. "Hleďme, hleďme," řekne Verdelet.

"Studuji to," řekne Verdoux, a uzavírám: sociologicky vzato, tato kresba, jakkoliv vulgární, naznačuje jistou touhu mas po feminizaci hlavního štábu." Všeobecný smích, ke kterému se nepřipojuje Miremont. Stojí tu s nosem zavrtaným do šálku kávy. Patří k nejmilčlivějším důstojníkům a u stolu se často zdá, že je duchem nepřítomný. Miremont, to je ten muž, o kterém Callonec prohlásil, že jeho tanečnicí je reaktor. Ale čím víc rozebírám jeho vážný a uzavřený výraz, tím mi připadá nesnadnější, abych si ho představil s nějakou tanečnicí. Každopádně si v duchu poznamenám, že mu při nejbližší příležitosti položím několik sloních otázek o reaktoru. "Teď hodlám poučit felčara o detekci," řekne Verdelet.

"Poslouchám," řeknu, "jsem jedno velké ucho."

"Felčar se k nám chová, jako bychom byli snobové,* řekne Verdoux. "Je tu s námi už dva týdny a nikomu netyká."

"Rád budu tykat komukoliv - až k hodnosti vrchního. Ale čekal jsem, že s tím přijdete sami." "Já bych si vám neodvážil tykat vzhledem k vašemu vysokému věku," řekne Angel. "Koneckonců je vám třicet." * I ty, synu. (Latinsky)

96

"Dobrá," řeknu, "napříště budu tykat všem, včetně iiemluvnat a starců. Miremonte, smím ti tykat?" "Samozřejmě," odpoví Miremont s určitým zpožděním.

protože se smějeme, podívá se na nás užasle, postaví prázdný šálek na stůl a odchází. Zřejmě neporozuměl ničemu.

"Verdelete, poslouchám tě," řeknu.

"Tak to ne," řekne Verdelet. "Kdo může lépe přednášet o tomto námětu než námořní poručík první třídy Angel, šéf detekční služby a v této funkci můj vážený nadřízený?" "Ani nápad. Je na tobě, bažante, aby ses blejsknul. Opravím tě, když budeš moc blábolit." "Bažante! Slyšeli jste tu drzost!" řekne Verdoux. "Nazvat bažantem absolventa tak vynikajícího ústavu!" "Pokračuj, Verdelete," řeknu, "jinak se nikdy nedostaneme ke konci." "Dobře. Hydrofony, jimiž jsme ověšeni, k nám přenášejí zvuky z mořského prostředí. Posloucháme je a poslech využíváme dvěma způsoby, které aplikujeme souběžně: informatikou, která je analyzuje a třídí, a člověkem, který řemeslně vykonává tutéž práci. Když se poslech jeví mimořádně zajímavý nebo znepokojivý, obracíme se na analytika-klasifikátora, nadaného vzácným talentem. To je to zlaté ucho." "To je lichotivá přezdívka."

"A zasluhuje si ji," tvrdí Verdelet živě. "Je třeba chápat, felčare, že každá loď vysílá při plavbě charakteristický šum. Samozřejmě nejenom lodě stejné kategorie. Ale i ve stejné kategorii má každá jednotlivá loď, aby se tak řeklo, akustickou signaturu, která je pro ni příznačná. Podle poslechu je lze rozeznat a tak poznáte nákladní loď, osobní loď, tanker, válečnou loď, ponorku." "A také sovětskou ponorku?"

"I takovou nebo onakou ponorku sovětskou, třebaže Jsme se s nimi málo setkávali a zřídka kdy zjistili její signaturu. Rozumí se samo sebou že všechny poslechy 97

se zaznamenávají na magnetofon, znovu poslouchají na zemi a registrují se." "Ale tohle předpokládá u zlatého ucha fenomenální paměť," řeknu "A výjimečný dar. Tento dar se zjišťuje testy. Je pat podroben speciálnímu tréninku.

Výsledkem je analytik, který má mimořádnou způsobilost vnímat zvuky zapamatovat si je, srovnávat je s jinými a vynášet u. sudky. Je to víc než řemeslo. Je to umění. Informatika se často osvědčuje méně." "To velice rád slyším," řeknu. "Aspoň v něčem je člověk výkonnější než stroj." "Tak mluví staromilec!" řekne Verdoux. "Vy mi připomínáte Jeana Giona, který litoval, že nahradili pluh traktorem." "Až na to," řekne Angel se zdrcujícím zdravým úsudkem, "že pluh už byl také stroj..." Verdoux ani nemukne a my si s Verdeletem vyměníme vítězný úsměv. "Mnohokrát ti děkuji, Verdelete," řeknu. "Musím jít Na ošetřovně mě očekávají moje lejstra." "Ach, to jste vy, doktore," řekne Le Guillou, který vystrčil hlavu ze dveří separace. "Potřebujete mě?" "Vůbec ne."

Zmizí a já si rozložím na operačním stole svoje papíry. Poslouchám obskurní historku ze školy veřejné a ze školy katolické, kterou se na separaci snaží vyprávět Morvan Le Guillouovi. Říkám, že se snaží, protože se vyjadřuje chrochtáním, citoslovci, jednoslabičnými slovy, která jsou pro mě nesrozumitelná bez umění, pomocí kterého jim Le Guillou propůjčuje smysl. Abych použil jiné metafory, řekl bych, že Morvanova historka je uzavřena v jeho mlčenlivosti jako socha v kameni, než ji z něho sochař vysvobodí. Ha poslech by se zdálo, že Morvan v dětství opustil bezbožnou školu kvůli nemravnému chování ředitelky a jejího zástupce. Morvan je zřejmě překvapil ve třídě po vyučování.

"A co tys tam vlastně dělal?" ptá se Le Guillou. "Když tam nebyl už nikdo jiný." Ticho, chrochtání a pravděpodobně mimika.

"Zapomněl sis tam baret?"

"Mm!" řekne Morvan.

"A tys je viděl?"

"Mm."

"Byli ve třídě?"

"Mm."

"Ve třídě, kdes zapomněl baret?"

"Mm", "Noa?"

Ticho, chrochtání, mimika.

"To není pravda!" řekne Le Guillou.

"Mm."

Le Guillou se směje, ale jako loajální občan republiky po chvíli ticha dodává: "Na druhé straně váš farář možná oprašoval kuchářku."

"Mm!" řekne Morvan a tomuto Mm dává energicky záporný smysl. "Poslyš," řekne taktně Le Guillou, "vašeho faráře já neznám. Snad máš pravdu. Ale konečně, podívej se: jinde se to taky stává." Po tomto smířlivém prohlášení následuje dlouhé mlčení. Potom se Le Guillou objeví na ošetřovně. "Ach, doktore, vy jste ještě tady?"

"Ano," řeknu, "a omlouvám se, že jsem vyslechl vaši rozmluvu. Na druhé straně, kdybych zavřel dveře, byl bych vás vyrušil, a to by byla opravdu škoda," dodám s úsměvem. Le Guillou se také usměje, pak se upřímně rozesměje a řekne:

"A víte, co teď dělá Morvan? Spí! Řeč ho úplně vyčer-

98

99

pala, třebaže skoro nemluvil. V životě jsem neviděl ta. kového spáče. Ale poslyšte, doktore," řekne hned, jako by si uvědomil své povinnosti, "jestli máte pro něho nějakou práci, vzbudím ho a on to udělá. Sám jste viděl když je ve službě, pracuje bezva." "Ale já si nestěžuji," řeknu, "ani na něho ani na svého náčelníka ošetřovny." A znovu se pustím do papírování. Le Guillou se za mémi zády dal do nahodilého uklízení. Přesněji řečeno, rozhazuje to, co už je uklízeno, a uklízí to jinam. U něho je to známka velké soustředěnosti. "Doktore," řekne po chvíli.

"Ano, Le Guillou?"

"Můžu se vás na něco zeptat?"

"Jen do toho."

"Věříte v Boha?"

"A vy?" odpovím otázkou.

"V zásadě ne. Ale od té doby, co jsem na JPRS, mám jisté pochybnosti." Tak tohle mě udiví. Le Guillou je přece ateistický Bre-tonec, nepřítel klerikálů a republikán (ve smyslu le-vičáctví). Je skutečně čemu se divit, uvědomíte-li si, že dospívá k metafyzickým problémům v hlubinách oceánu. Opakuji tázavým tónem:

"Od té doby, co jste na JPRS?"

"No ano," řekne. "Podívejte, odstrašovací taktika, s tím souhlasím. To se nedá zarazit. Ale na druhé straně všechny ty ponorky francouzské, anglické, americké a sovětské, které bez ustání bloudí oceánem, připraveny v několika minutách zničit vlast jiných lidí a s nimi víc než polovinu planety, to se mi zdá úplně šílené." "A vy si myslíte, že kdyby byl Bůh, byla by situace méně absurdní?" "Nevím," řekne. "Snad. Co si o tom myslíte vy?"

"Kdyby existoval Bůh," řeknu, "podle mého mínění by

100

situace nebyla o nic méně nesmyslná. Tím bych chtěl říct, že Bůh akceptuje fakt, že lidé mohou zničit planetu, kterou stvořil." "Právě," řekne Le Guillou. "Jestliže je Bůh, měl by tomu zabránit." "Ach, Le Guillou," řeknu, i když tím riskuji, že ho zklamu, "chci vás upozornit, že dějiny lidstva jsou lemovány nesčetnými vraždami a že nikdy nepřišel z nebe nějaký zásah, který by jim zabránil. Naopak, velmi často se tyto masakry páchaly ve jménu Pána." Ticho. Potom řekne Le Guillou:

"Tak vy, doktore, nevěříte v Boha?"

"Nejde o víru. Je třeba vědět. A jestliže existuje něco, co nevíme, pak je to právě tohle." "V tom případě," řekne Le Guillou s nádechem útoč-LJSti, "proč půjčujete v neděli ošetřovnu poručíku Bec-kerovi?" Tak vida, kam směřuje metafyzika! A vznešené úvahy! Jaký to pád! Upadáme do zavlitého antiklerikalismu republikánského Bretonce, který nikdy nepřinese sebemenší dar farářů své vesnice. "Proč ne?" namítnu. "Poručík Beckerje mi sympatický. A doktor Meuriot mu půjčoval ošetřovnu už přede mnou." "Ale vy si neuvědomujete doktore! Jejich sotva deset a modlitby vysílají po celé palubě!" "No a?"

"Doktore! A co ti chlapíci, kteří měli předešlou noc službu na palubě? Pro ně je nedělní ráno stejné jako kterékoliv jiné ráno! Chtějí si schrupnout!" Jak na to odpovědět jinak, než že spáči si nemusí zapojit tlampače u svých košů? Nechci s ním ale polemizovat a proto se opět ponořím do svých papírů. Po chvíli, kdy se Le Guillou stále otáčí a víří po oše-třovně a kdy já končím se svou robotou, zeptám se: "A co družstvo, daří se, Le Guillou?"

"Velmi dobře. Mám zlaté časy. A co je nejdůležitější,

101

setkám se se spoustou lidí. Právě jsem vám chtěl, doktore, něco říct. Mezi mými zákazníky je chlapík, který je na tom moc bledě. Jmenuje se Brouard. Je to za. stupce vedoucího mechaniků." "Mluvil s vámi?"

"Vlastně ani ne."

"Jak tedy víte, zeje na tom bledě?"

"Chodí ke mně každý den a kupuje si deset deka bonbónů." "A to je nějaký důkaz?"

"V určitém smyslu je. Jestli potřebuje bonbóny, aby zaplašil touhu po kouření, proč si nekoupí hned kilo nebo dvě, místo aby chodil každý den a kupoval si deset deka? Ne, ne, doktore, ten chlapík si potřebuje s někým promluvit." "Ale vy jste přece řekl, že neotevře pusou."

"Ale ne, on mluví! Jenomže o všem a o ničem. Rozumíte, chodí kolem horké kaše. Měl byste se na něho podívat. Třeba vám řekne, co mu vlastně je." "Přece si ho nemůžu jen tak pozvat. Pod jakou záminkou?" "Pod záminkou, že kašle."

"No tak dobře, povězte mu, ať za mnou přijde na vyšetření. Prohlédnu ho. Jak se tedy jmenuje?" "Brouard. Je vysoký, hubený, hrudník má propadlý. Oči má strašně smutné, jestli chápete, co tím chci říct." 102

4

Familigramy, které normálně roznášejí spojaři, rozdělují v sobotu večer všem adresátům zástupce velitele ponorky. A když ho na konci třetího týdne vidím, jak vchází do jídelny, v rukou žluté listy, rozbuší se mi docela hloupě srdce. Ihned odvrátím oči a pohřžím je do oranžády, která není o nic opojnější než myšlenky, jež mě napadají. Kolem sebe slyším litanii tlumených hlasů: děkuji, veliteli, děkuji, veliteli, děkuji, veliteli - a všímám si znovu existence dvou škol: jedni důstojníci zastrkávají familigramy do kapes, aby se jimi do sytosti opájeli ve svém pokoji, druhí se pustí do čtení přímo na místě. Pokud jde o mne, mám při rozdělení plno práce, abych přistříhl křídélka vzdušnému optimismu a abych si opakoval: "určitě nic nedostanu". Děkuji, veliteli; děkuji, veliteli; děkuji, veliteli. Vida, už je po všem. Koutkem oka zahlédnu, že zástupce velitele má ruce prázdné. Zvláštní věc, nechci věřit svým očím. Ať jsem se sebeúporněji připravoval na zklamání, teď na mne doléhá a svírá mi hrdlo. To je důkaz, že se mi ve skutečnosti nepodařilo zabít naději. Jestli jednoho dne znovu uvidím Sofii, řeknu jí: není nic krutějšího než mlčení, protože umožňuje naději, aby přetrvávala, a přitom ji vždycky zklame. Lepší by byl přímý řez skalpelem: rána by se rychleji zacelila. Musím se přemáhat, abych při večeri neupadl do 103

zasmušilé mlčenlivosti a nezpronevřil se tak své -ryk bavitele. Naštěstí Verdelet, který dostal familigram o své snoubenky, dnes večer přímo exceluje a srší vti. pem, takže moje zamlklost projde nepozorována, ať snad na velitele Picarda, který na mne u stolu vrhne pátravý pohled, ale rychle ho odvrátí. Později se dovím že je nepřitelem familigramů, třebaže se tato instituce v zásadě jeví velmi humánní. neztrácím svoje zavazadla, ale - což je ještě horší - příruční kufřík, kde mám peníze a pas. Ze všech nočních můr je nejúnavnější můra opakovaná, protože na vás působí dojmem, že jste uvězněn y posedlosti, z níž není úniku. A když mě konečně budiček nadobro probudí, trvá dost dlouho, než se zbavím dojmů nenapravitelné ztráty, který mi vnukly tyto nelibé sny, přestože vím zcela jistě, že všechny mé pozemské statky jsou tady, pečlivě uspořádané ve vestavěných skříních. Vstávám s hlavou rozbolavělou g s těžkou šíjí a poprvé za celou dobu, co jsem se narodil na JPRS, dostávám neodolatelnou chuť otevřít okno, uvidět oblohu a nadýchat se čerstvého vzduchu. Rychle to však přejde. Skutečnost rychle obnoví svoji nadvládu nade mnou, a jakmile se oholím, osprchuji a obléknu, cítím se opět dobře v kůži tvora společenského a rozumného. V jídelně při snídani jsem u stolu sám s Miremontem. Porušuji přísnou dietu: polykám, jak říkají Italové, una grande colazione: housky, briošky a čokoládový chlebiček. Po noci, kterou jsem prožil, si zasloužím tuto malou kompenzaci. Pouštím se do rozhovoru s Miremontem. Není to nijak snadné. Ne že by se ke mně choval nějak nepřátelsky. Ale jak říká Le Guillou o Morva-novi: "Člověk musí mít v ruce páčidlo, aby mu rozvázal jazyk." -Námoňní poručík Miremont (tři prýmký) je našim energem. Přeložte si to: je vedoucím služby u reaktoru. ie asi stejně starý jako já, ale zdá se mi starší, snad |proto, že nemá nejmenší sklon k žertování. Je to muž gttřední postavy, tmavých vlasů, tmavých očí s černými g fasami. V tváři má vážný a otevřený výraz a vůbec by |tós nenapadlo o něm tvrdit, že má prosté způsoby, tře-! baže takové jsou. Myslím, že se nezajímá o nic jiného než o svoje řemeslo. Ale ve svém řemesle je jednička. Jako všichni lodní lůstojníci obstál při výběrovém řízení na námoňní aka-V noci mě pronásledují nepříjemné sny. Jsem v Pra. ze, ve městě, které přece miluji mezi všemi pro jeho kouzlo, procházím se fascinující čtvrtí, Malou stranou, a ztratím průvodce. Protože však znám město, hned se upokojím. Neprávem, protože okamžitě bloudím. Chod. či, na které se postupně obracím anglicky,

francouzsky a německy, mi nerozumějí nebo, jak se zdá, nechtějí rozumět. Donekonečna bloudím ulicemi, které jsou všechny na konci slepé. Konečně se octnu před svým hotelem Alkronem, v němž miluji červené plyše, velkolepé čalounem, staré soupravy nábytku a prvotřídní čišníky ve smokingu. Žádám recepčního o klíč. "Proii miňte, pane," řekne mi anglicky a tváří se překvapeně. "Jak se jmenujete?" Řeknu mu své jméno. "Ale my ta nemáme nikoho toho jména," řekne, "a číslo, které žfc dáte, vůbec neexistuje." Za pultem recepce stojí tři mtt ži a dívají se na mne zdvořile, ale odmítavě. Zastydí se a octnu se zpět na ulici. Všechno jsem ztratil: pr&> vodce, cestu, hotel a zavazadlo, které zůstalo v mém pokoji. Probouzím se celý zpocený na svém koši a teprve pt chvíli v sobě nacházím dostatek humoru - humor, jak víme, je jednou z forem odvahy - abych se mohl obdivvat tomu, jak dobře moje podvědomí věci zařídilo: p® slalo mi kařkovskou noční mûru a umístilo ji do Prahy-Nanešťestí se však mé ironii nepodařilo odzbrojit dŕc vokost mého temného já. Neboť jakmile usnu, nla1. tentýž sen, který se odehrává ve stejných podmínkáchIJI a na stejných místech - s jedinou změnou: tentokrátý" 104105

demii. Nyní má titul inženýra, protože absolvoval póly. techniku. Ale to mu nestačilo. Složil zkoušky na Národní institut věd a nukleárních techniky Saclay a získal civilní diplom atomového inženýra. Má za sebou už tři patroly po šedesáti a sedmdesáti dnech na palubě JPRS. Přiznávám se, že mně, stejně jako ostatním kamarádům, jde trochu na nervy tím, jak je schopný, jak výborně pracuje, jak je nezištný. Kdyby tento hoch chtěl opustit námořnictvo a dal přednost soukromé službě, jeho příjem by se zdvojnásobil. Ale jeho to ani nenapadne. Neřekne vám: "Mám rád svoje řemeslo." To není jeho styl. Řekne to nepřímó: "Podívejte," řekl mi a podíval se na mne svýma upřímnýma a skromnýma očima, "při svém řemesle se nikdy neotravuji." Před dvěma dny mi dělalo potíže vymámit z něho tuhle větu. Dnes ráno snídá, němý a s očima sklopenýma. V okamžiku, kdy ho mám oslovit, pozbývám předem odvahy. Tváří se tak nepřístupně, natolik je pohroužen do své matematiky. Přesto si dodám odvahy: přece neztratím chuť do života a snahu všemu porozumět jenom proto, že jsem celou noc ztrácel zavazadla. Koneckonců, kdo je Sofie?: Lidská bytost vysoká metr šedesát pět, čtyřicet pět kilogramů těžká, říkám to dobře, čtyřicet pět kilogramů, z větší části složených z vody. Víte přece, že ve skutečnosti jsou buňky ženského tělavod-natější než buňky těla našeho. Snad proto jsou ženy často tak éterické, tak neuchopitelné... Promiňte milá čtenářko, zarazte mě pokaždé, když tvrdím hlouposti. Prosím vás, zdržujte se, neviditelná, po mé pravici. Položte mi svou jemnou a ušlechtilou ruku na rameno, zatímco polykám - ze zoufalství - dva kousky čokoládového chlebičku a váhám se vrhnout na horu vědy a inženýrství, kterou vidím před sebou a která nemá nic společného s moji hrůzou. Asi řeknete, proč pociťujete hrůzu zrovna vy, kteří jste se vyjadřoval o Sofii až doposud s takovou ironií? 106

A proč je vám tak drahá v okamžiku, kdy vás opouští? Nevím. Snad je to tím, že ve svém uvěznění jsem se stal na ní závislejší, než jsem byl tam venku na čerstvém vzduchu, protože jedině od ní jsem čekal familigram. Její mlčení není tak kruté proto, zeji miluji, jako proto, že přestřihuje jedinou nit, jež mě poutá ke skutečnému životu, k obloze a ke stromům. "Miremonte," řeknu.

Zvedne hlavu, je skoro překvapen, že mě zde vidí, a malinko si povzdechne: uvědomuje si, že bude třeba mluvit, a protože nevidí, že by to bylo nutné, necítí se dobře. Opravdu, skoro ho lituji. Začínám velice mírně, abych ho ještě víc nešokoval: "Viš, Miremonte, řeknu ti, protože jsi energem na palubě, že mě udivujejednavěc: je to sňatek tak moderní a rafinované techniky, jako je nukleární energie, s technikou tak starou a prostinkoujako je parní stroj." Můj údiv ho viditelně překvapí a v duchu si zřejmě myslí, že slon řekne cokoliv (jak to tvrdí lodník Angel), protože odpovídá střízlivým, zdrženlivým tónem: "Proč? Stejně se to děje v nukleární centrále Francouzských elektrárenských podniků: reaktor uvolňuje teplo. Tohoto tepla se využívá k produkci páry, a tato pára pohání turboalternátory, které vyrábějí elektřinu." Milá čtenářko, byla jste tak laskavá a řekla mi, že jste to nevěděla. Přiznám se vám: já také ne. Ano, rád to připouštím, hanba mně! Hanba nám! Takovou věc by měl znát každý. Kdo se to chce dovědět, stačí, když otevře slovník. "My neděláme nic jiného," řekne Miremont, "až na to, že páru využíváme i v turbínách, které pohánějí řadu hřidelí a lodní šroub." "Vcelku je tedy váš reaktor jakýsi hrnec, ve kterém se vaří voda," řeknu. "Ale v tom případě musí být voda radioaktivní a nechápu, jak je možné využívat páru." "Užíváme páru, která pochází z jiné vody," řekne 207

Miremont. "Ve skutečnosti jsou dva okruhy vody, jeden úplně nezávislý na druhém. První cirkuluje mezi prvky reaktoru a voda, kterou obsahuje, je skutečně radioaktivní. Dosahuje vyšší teploty, ale nemůže vřít, protože se u ní reguluje tlak." "Jak se reguluje tlak?"

"Regulátorem tlaku," řekne Miremont a nadzvedne obočí ve zdvořilém úžasu. Nejistě! No samozřejmě! Jak se reguluje tlak? No regulátorem tlaku! Jsem trochu rozladěný. Přiznávám se, že jsem nikdy neviděl regulátor tlaku, ani v nemocnici v Bordeaux ani kde jinde. "Tato radioaktivní voda postupuje své teplo," pokračuje Miremont, "díky výměníku tepla druhému vodnímu okruhu, který není radioaktivní ani není udržován pod tlakem, takže tam dochází k varu a k výrobě Páry." "A co se stane s vodou v primárním okruhu?" ptám se.

"Studená se vrací do komory reaktoru, ochlazuje ho, sama se stykem s ním ohřívá, vrací se do výměníku, tam znovu ztrácí své teplo ve prospěch druhého vodního okruhu, vrací se do komory a tak pořád dokola." Nořím se do šálku s čajem a přechodně lituji, že jsem se nedal na vědeckou dráhu, tak se mi zdá ten dvojitý vodní okruh duchaplný, ba dokonce elegantní. Tohoto termínu bych nepoužil před Miremontem, třebaže je poslední osobou na světě, která by se smála mé nevědomosti a mému nadšení. To si říkám a upíjím čaj malými zbožnými doušky jako kapitán ponorky a

mechanicky vztahují ruku k malým kouskům čokoládového chlebičku, jichž je košíček přede mnou stále plný. Zarazím se právě včas, vydešený a s pocitem viny nad počtem kalorií, které jsem už spořádal. Protože mě Miremont pozve, abych se šel podívat na všechno zblízka, jdu za ním po skončení snídaně až do dílu C. Úsek reaktor-výměník zaujímá celou délku a výšku

108

lodi. Vstupuje se do něho malou chodbičkou zcela nahoře. Na obou koncích je uzavřena hermeticky uzavřenými dveřmi. Když přicházíte z dílu D (regenerace vzduchu), malé zelené nebo červené světélko vás tam pustí nebo vám vstup zakáže. Druhé dveře na opačném konci chodbičky vás zavedou k dílu B a mají zvenčí totéž zařízení. Tyto dveře jsou silnější než dveře nedobytné pokladny a uzavírají se obrovským stavidlem a pákou. Chodbička, kterou takto izolují, je předsíní k monstru. Miremont mi ukáže malé ocelové dveře, kterými může projít průměrně tělnatý muž a sestoupit až k reaktoru. "Dobrá," řeknu, "tak jdeme tam?"

"Kam?" zeptá se.

"Přece tam," řeknu, "do oddělení reaktoru."

Miremont se na mne dívá. Nevěří svým uším. Moje nevědomost ho ohromila. "Ale to nikdy! Nikdy!" řekne. "Na moři nikdy! Nikdy, když je reaktor v chodu. Jedině, když stojí. A jediné na příkaz kapitána. A to ještě ve skafandrech." "A na zemi se tam dá vniknout?"

"Ano, na pobřeží. Když tam doplujeme, reaktor se nastaví na stav klidu a odebere se vzduch z vnitřku výměníku reaktoru. Jestliže se dá dýchat, sestoupí tam specializovaná četa." "A když se vzduch dýchat nedá?"

"Také tam vnikne, ale s maskami napojenými na vnější okruh vzduchu." "A co ta četa dělá?"

"Měří úzkostlivě přesně ve všech koutech Geigerovým počítačem stupeň radiace." "Tato operace naznačuje, že může dojít k únikům."

"Může se to stát."

"Kde?"

"Ve výměníku teploty na úrovni přípojek a stavidel. Jako u ústředního topení," dodává s úsměvem, "a mnohem méně často." 109

"Až na to, že úniky vody z ústředního topení nejsou radioaktivní," řeknu. "Proto se také vyrábějí pro reaktory speciální klouby. Klouby velmi spolehlivé. Absolvoval jsem už tři patroly a nikdy jsem žádný únik nezaznamenal." "Před chvilkou jsi mluvil o možnosti velkého maléru."

"Myslel jsem na oheň."

"Může oheň vypuknout v oddělení reaktoru?"

"Jako všude, kde přístroje fungují na elektřinu."

"A co se s tím pak dělá?"

"Celé oddělení se bohatě postříká vodou. Stříkání je automatické. Teď mě ale omluv, musím do služby na stanoviště velení pohonné jednotky. Uvidíme se v poledne." Rozloučíme se. Chodbičkami procházím z dílu C do dílu F - kde pozdravím všechny ty, které jsem už ošetřoval a vyměním s nimi pár slov - a myslím na tu podivnou modlu uzavřenou v nejposvátnější svatyni, neviditelnou a nepřístupnou všem s výjimkou knězi oděných pro tuto příležitost do zvláštního úboru a nesoucích předměty tak viditelně liturgické jako jsou Gei-gerovy počítače, jimiž vzdávají hold - jako kadidly - moci tohoto boha, který může být střídavě podivuhodně příznivý nebo příšerně zlý, jestliže se mu zdá, že knězi už svůj kult neprovozují s žádoucí pečlivostí. Jako vždy i teď mám na prsou místo svatého medai-Iónku dozimetr se svým jménem a číslem, který se na konci měsíce odevzdává a nahrazuje dalším. Na konci patroly se pošle do ústřední laboratoře, kde vyvolají film a zanesou na mou kartičku dávky radiace, které mi ušetřila nebo neušetřila modla (i kdyby to bylo jen proto, že jsem se odvážil projít její předsíní) a laboratoř okamžitě hlásí mé jednotce, jestliže se jí dávky zdají být abnormální. Na ústředním stanovišti navigačních operací mým zástupce kapitána, který se na mne s úsměvem obrátí a řekne: 110

"Tak co, felčare, prozkoušel jste našeho energia, co ví o reaktoru. Šlo mu to?" "Jak to, veliteli? Vy už o tom víte?"

"Já vím všechno," řekne Picard a směje se tím svým drsným smíchem. "Takže byste mi možná mohl říct, jestli se už přihodilo, že byl některý mládenec ozářený." "Pokud já vím," řekne Picard, "ještě nikdy."

Rozesměje se.

"Ale jednou přece! To se stalo takhle. Za několik dnů po našem návratu na Dlouhý ostrov nám hlásí laboratoř, že jeden ubytovatel dostal dávku, ale nijak nebezpečnou. Užasli jsme nad tím, protože se zjistilo, že zrovna tomuto chlapíkovi v posledním okamžiku nějaká překážka zabránila, aby se s námi nalodil... Začalo tedy velmi podrobné pátrání a zjistilo se, že tenhle človíček pracoval na úbočí kopce Menez Hom ve střední Bretani na své zahrádce obklopené zídou. Kameny této zídky byly radioaktivní - velice slabě, ale natolik, že se účinky objevily." Znovu se zasměje, hodí po mne pronikavým pohledem a dodá:

"A vy, felčare, neúčinkuje na vás moc, že jsme zavření jako v kleci? Držíte se?" Chápu velmi dobře, kam míří, a hned odpovím:

"Podívejte, veliteli, stává se mi jako každému, že občas mívám slabší chvíle, ale mně to nikdy netrvá dlouho. Vždycky se hned vzpamatuji." "Tak jsem vás odhadl správně," řekne, a jak odcházím, přátelsky mě poplácá po rameni. Přijdu na ošetřovnu, kde mi řekne Le Guillou:

"Ach, doktore. Právě tu byl Brouard." "Brouard?"

Už o něm víte, doktore. To je ten, co si pořád v družstvu kupuje deset deka bonbónů." lil

"Ano, ano, už si vzpomínám."

"Nemohl na vás čekat. Měl službu. Ale přijde prý zase odpoledne." "Dobrá, podívám se na něho. Co dělá Morvan?"

"Spí," řekne se zadostiučiněním Le Guillou. "A kdo tak bezvadně vydrhl podlahu v ošetřovně?" t< T M

Já.

"Pane hlavní ošetřovateli, nezdá se vám, že moc hýčkáte svého zástupce?" "Ve službě je bezva," hájí ho Le Guillou. "A kdyby se něco připalovalo, zahoukám mu do ucha budíček a on se hned přitíhne." Každopádně dnes se nic nepřipaluje -jak říká metafora vypůjčená z kuchyně - a nerozproudí nám krev. Dva zákazníci: jeden se řízl do ukazováčku, druhého trápí pálení záhy. Zatímco Le Guillou dezinfikuje a obvazuje ukazováček, já vyšetřuji žaludek. "Už vás to trápí dlouho?"

"Od začátku patroly."

"A co vaše psychika?"

"Velmi dobrá, doktore."

"Z domova máte dobré zprávy?"

"Výborné."

"Jste ženatý? Máte děti?"

Rozzáří se:

"Jsem ženatý. Mám dvě děti."

"Stýská se vám po nich?"

"Strašně. Ale moc starostí si nedělám. Moje žena není žádná křehotinka." To jistě! Námořnickova žena, to je už z definice žena silná, zvyklá na útrapy, hodná k muži, pro své děti skvělá máma. Už od dob Victora Huga to všichni vědí. Vzpomínáte si, jak je to v Chudých lidech: Podívej, řekla a rozhrnula záclony, tady jsou! "Le Guillou, dáte mu jednu sodu."

"Jenom jednu?" ozývá se Žaludek. "Co když se mi žába vrátí?" 112

"Dělejte to jako já. Jezte méně."

Zarazím se, zamyslím se a zastydím se, že se po dnešním ranním hodování dávám za příklad. Svědomitý člověk neunikne ani v oblasti tak bezvýznamné pocitu hříchu. A ještě hůře, sebepotrestání. Jak jinak si vysvětlit, že mě už zase mučí hlad a čekám na další chod, abych ho uklidnil? Znovu se setkávám s Miremontem.

"Chtěl jsem se tě právě na něco zeptat," řeknu. "Jestliže na moři nikdy nevzkročíš do oddělení reaktoru, co vlastně děláš?" "Nemysli si, že si palci točím mlýnek," řekne bez stínu úsměvu. "Na moři pilotuji reaktor. Ostatně nejsem na to sám. Jsme tři: Callonec, Becker a já." "Jinými slovy, pohon, ponor a ergo."

"Jak víš, střídáme se ve službě na stanovišti velení pohonné jednotky." "Jste jenom tři. To máte tak často službu?"

"Ano, není to špatné, ale někdy je to velká zátěž. Dlouhodobě je to nuda. Ale čas od času nás vystřídá velitel Forget aby nám to usnadnil." "A každý z vás střídavě pilotuje reaktor?"

Trochu se naježí.

"Na to ses už ptal Calloneka!"

"Ale on mě poslal za tebou. Ty jsi přece odborník na atomové inženýrství, ne?" "To jsem," řekne se skromnou hrdostí.

"No tak dobrá, co chceš, abych ti pověděl?" řekne a povzdechne si. "Jak a proč se reaktor pilotuje?"

"Pilotuje se vzhůru a pilotuje se dolů."

"Co to znamená?"

"Zintenzivňujeme nukleární reakci nebo ji zpomalujeme."

"A jak se to dělá?"

"Kormidly. Při zpomalování se spouštějí a zvedají se při zintenzivnění." "A co to je - ta kormidla? Z čeho jsou vyrobeny?"

113

"Myslím, že z hafnia."

On si to myslí! Neví to jistě! Prima! Jestliže je tak zdrženlivý, já budu také. "Jak to vypadá v praxi?"

"Velitel chce zvýšit rychlost. Nařídí Vpřed 4."

"Ano, to už vím. Rozkaz se elektricky předá na stanoviště velitelství pohonné jednotky. Zvoní to a u Vpřed 4 se rozsvítí světélko. Operátor pohne pákou, aby vpustil víc páry." "A já pilotuji reaktor vzhůru, pokud je to nutné: vytáhnu kormidla z komory a nukleární reakce se zinten-zivní. Samozřejmě řídím kormidla na dálku, prostřednictvím jednoduché páčky na stanovišti velení pohonné jednotky." "Kormidla nebo termočlánky?"

"To je totéž."

"A když se velitel vrátí na Vpřed 2, pilotuješ reaktor dolů?" "Ano, podle potřeby spouštím v komoře kormidla. Čím víc je v komoře spustím, tím víc neutronů je absorbováno. Až se dosáhne limitu, je možné nukleární reakci zastavit." "Když pilotuješ vzhůru, existuje určitý limit teploty, kterou může reaktor dosáhnout?" "To bych řekl! Přece bys nechtěl, aby se jádro začalo tavit!" "A kdy je třeba snížit teplotu reaktoru?"

"Když je příliš silná v poměru k tlaku, který brání vodě primárního okruhu, aby vřela." "Přiznej, že tě otravují těmi svými otázkami?"

"Ale ne, vůbec ne," řekne stoicky.

"Ještě jednu otázku a končím. Při jakém stupni teploty se stává teplo reaktoru nebezpečné?" Sklopí oči a uzavře se jako panna.

"Nejsem si jistý, jestli ti tohle mohu říct..."

V půl druhé najdu na ošetřovně Brouarda. Požádám ho, aby se svlékl, a svědomitě ho prohlédnu. Samozřejmě nic nenajdu. Ostatně kdyby něco měl, tak by tady nebyl: neduh by objevili už na pevnině. 114

"No tak, Brouarde," řeknu, "máte malinkou laryngitidu. Něm to nic vážného. Le Guillou vám dá pastilky na cucání. Na ponorce je nutně průvan. Teplota je v každém dílu jiná. Vy jste patrně na tyto změny citlivější než ostatní. Kdyby to nepřešlo, zase se ukažte." To pro případ, kdyby se na první pokus nepodařilo vylákat hleny z ulity. Nedá se totiž říct, že by se Brouard rád svěřoval, i kdyby měl chuť. Má dvě hluboké vrásky, které se táhnou od nosních direk a lemují ústa. Říká se jim vrásky smíchu, ale třebaže je má hluboké, u něho je nevyvolal ani smích ani úsměv. Oči má zlatohnědé barvy, se smutným výrazem, takže při pohledu na ně musím myslet na oči jednoho křepeláka, kterého jsem dobře znal, a který mě vždy udivoval melancholií svých očí. Rty má stisknuté, svaštělé, spadlé koutky. A pleť má tak zažloutlou, že na konci plavby sotva zbledne, jak tomu bývá u ostatních námořníků. Když se se sklopeným zrakem a beze slova obléká, podám mu pomocnou ruku. "Nevypadáte moc dobře. Nemáte nějaké potíže se zažíváním?" "Ne, doktore, žádný potíže nemám."

"Tak snad nějaké starosti? Něco neklape?"

Mrskne po mně očkem.

"Všechno v pořádku."

Dívá se na mne nedůvěřivě. Výraz v tváři je uzavřený. Tón řeči suchý a skoro útočný. "Dobrá," řeknu, "přijďte se zase na mne podívat, Brouarde, pokud kašel nepřestane." Brouard odchází se slovy: "Děkuju, doktore," která spíš zamumlal než řekl. Le Guillou, který se diskretně uklidil do separace, se znovu objevuje. Pokrčím rameny. "Není sdílný a chce si svoje starosti ponechat pro sebe. Ale má je, v tom máte pravdu. Jak se na něho koukají jeho kamarádi?" "Velice dobře. Moc toho nenamluví, ale každému vždy ochotně pomůže." 115

"Má nějakého blízkého přítele?"

"Ano. Roquelaure."

"Roquelaure! Marseillana! Rozumějí si spolu?"

"Velmi dobře. Hádají se, ale rozumějí si. Roquelaure mu vytýká, že nemluví. A Brouard ho považuje za žvanila. Tak proto," řekne Le Guillou, "potřebuje jeden druhého." Nemám žádnou průpravu, přece jenom nejsem kněz, a proto se necítím příliš dobře, mám-li se věnovat tomuto druhu inkvizice, třebaže se na ní bude aktivně podílet Le Guillou. Ale i tohle je součástí, třebaž nepsanou mé funkce a já ji považuji za užitečnou. Pět dní poté, co jsem neúspěšně vymítal z Brouarda duchy sedím ve společnosti svých kolegů a chystám se doíist chutnou krmí, když přijde Wilhelm a zašeptá mi do ucha:

"Doktore. Le Guillou vás naléhavě potřebuje v ordinaci." Mrknu na kousek ananasového dortu, který mi právě přinesli, a na stejnou lahůdku, kterou má před sebou kaotán Ten ostatně všechno slyšel a přikyvuje na souhlas. Zvednu se. "Dám vám ho stranou, doktore," slibuje Wilhelm. Všichni kolem stolu se rozesmějí, protože vědí, jaký isem labužník a jaké vyvíjím úsilí, abych překonal lákavé pokušení. Jsem víc než pečlivý. Právě jsem měl na ošetřovně případ kdy roel pacient čtyři dny horečku a přitom isem na něm nemohl objevit sebemenší příznak nějaké známé choroby. Po čtyři dny jsem se ptal sám sebe: "Co z toho jen bude?" a potom pátého dne ráno horečka zmizela a pacient se postavil na nohy - aniž jsem sebemeně zasáhl. Na ošetřovně spatřím Le Guilloua, jak dezinfikuje Roquelaurovi krvácející levici. Přijdu k němu a vyšetřím ho Roquelaure je trochu pobledlý a šklebí se, ale ie to chlapík štíhlý a nervní, ten hned tak neomdlí. "Kdo vám to udělal, Roquelaure?" 116

"Vidlička, doktore."

Vlivem bolesti se znovu objevuje marseillský přízvuk, jinak korigovaný dlouhými lety manželství s Breton-kou.

Vidlička, doktore, to zní skoro jako titul knihy od Pagnola. "A kdo byl na konci té vidličky?"

Roquelaure mlčí, což působí tím víc, že obvykle neustále mluví. "Nepátrejte po tom, doktore, udělal to Brouard," řekne Le Guillou. "Nikdo se tě o nic neprosil," řekne Roquelaure.

"Tak to teda prr, hochu," řekne Le Guillou, "stalo se to v kafirně, vidělo to šedesát lidí. Co si myslíš, teď to ví kdekdo."

"To s vámi Brouard nejednal zrovna v rukavičkách," řeknu a prohlížím si ranky jednu po druhé. Prohma-távám klouby.

"Le Guillou, zrentgenujte mu to." "Brouard trochu ztratil nervy, nic víc," řekne Roquelaure. "Každý z nás se občas trochu rozčílí, ne?" "A jak vzniklo to rozčílení?" ptám se.

"Nadával jsem mu. Znáte mě, doktore, nedovedu včas zavřít tu svoji velkou hubu. Kecám a kecám!" "A čeho se ta vaše přednáška týkala?" řeknu, zatímco Le Guillou nastavuje rentgenovou lampu, aby mu zrentgenoval paži. "Asi by bylo lepší, doktore, kdybyste se na to zeptal jeho." "Omyl, omyl!" volá Le Guillou. "Máš velkou hubu, Roquelaure, a teď máš zrovna příležitost ji otevřít. Doktor je takový nárazník mezi oficíry a námi. Může tomu ulomit hrot, zvlášť ve prospěch Brouarda." "No tak tedy," řekne Roquelaure po chvíli mlčení, "já jsem vlastně Brouarda vyprovokoval, protože pořád mlčí jako zařezaný, a když konečně něco řekne, tak jenom kritizuje." "Co kritizoval?"

"Všechno!"

117

"A co zvlášť?"

"Zástupce velitele," řekne Roquelaure, zřejmě v rozpacích. "Zástupce velitele?" divím se a nadzvednu obočí. "Ale Brouard nemá se zástupcem velitele nic společného. Co mu vůbec vytýkal?" "Že cenzuruje familigramy."

Vyměním si pohled s Le Guillouem.

"A víte, proč mu to vytýkal?"

"No to, doktore, docela upřímně, vůbec nevím."

Ticho.

"Řekněte mi, Roquelaure, co jste udělal potom, když vás Brouard pobodal vidličkou?" "Nic. Ovázal jsem si kolem ruky kapesník, vstal jsem a šel jsem na ošetřovnu." "Nic jste neřekl?"

"Vůbec nic! Brouard je můj kamarád, tak co? Hrozně ho mrzelo, že to udělal. Viděl jsem to na něm." Prohlížím rentgenový snímek, který mi podá Le Guil-lou: žádná kost není zasažena. Ovážu Roquelaura a pošlu ho, aby si lehl. "Le Guillou, vrátím se do jídelny a dokončím jídlo. Zašel byste za Brouardem a řekl mu, aby sem přišel asi tak za půl hodinky?" Znovu si sedám ke stolu a stranou zašeptám kapitánovi: "Nebylo to nic vážného." Po Wilhelmovi žádám svůj příděl dortu. "Bohužel, doktore, tihle pánové už s ním disponovali," řekne s lítostí Wilhelm. "Jak to - disponovali?" zeptám se a nadzvednu obočí.

"V tvém vlastním zájmu, felčare," řekne Verdoux. "Všimli jsme si, že jsi hodně ztloustl." Mrknu na něho a pak mrknu na Wilhelma, který stojí na prahu a podle všeho sleduje tuto scénu značně pobaveně. Okamžitě pochopím a vstoupím do hry. "Co to povídáš?" řeknu a podívám se s předstíraným zděšením na své břicho. "Že tloustnu? Myslíte? Víte to jistě?" 118

"Felčare," řekne Miremont, "nechtěl jsem ti to říct, ale taky jsem si toho všiml." "Já také," řekne Saint-Aignan.

"To bije do očí," řekne Verdelet. "Zeje to pravda, veliteli?" Ale velitel nechce lhát, ani jen proto, aby se účastnil žertu. Spokojeně se směje. "V třiceti letech mít takové panděro, to je smutné," řekne Verdoux. "Zvlášť smutné je, když někdo věří, že panděro má," řeknu s vážnou tváří. "Jak to?" zeptá se Verdelefc, "ty tomu nevěříš?"

"Právě naopak! Právě naopak! Věřím těm, kteří se mi to pokoušejí namluvit." "A kdo se ti to pokouší namluvit?" ptá se Verdoux.

"Ale vy všichni," řeknu, "a zvlášť ten malý rošťák, který se mi každý den vplíží do pokoje a potají mi uřízne dva centimetry opasku." Trefil jsem do černého. Jídelna se otřásá smíchem.

"Pánové! Pánové!" volá kapitán. "Felčar vás převezl! Navrhuji, aby se dalo Caesarovi, co Caesarovo jest." Hlasování se provede aklamací a Wilhelm, ne bez jisté okázalosti a jásotu, mi přináší můj díl dortu. Je jeho zásluhou, že tato historka obletí celou naši vesničku, a já bych se cítil docela spokojený, kdybych v tu chvíli, s vidličkou v ruce, nemyslel na Brouarda. "Chcete se mnou mluvit, doktore?" řekne Brouard útočně a se zavilým výrazem ve tváři, jakmile vstoupím do ordinace, kde už na mne čeká. "Chci," řeknu, "ale ne, když se mnou budete mluvit tímto tónem. Já vám léčím kašel a ošetřuji ruku vašeho kamaráda. Jestliže chcete u toho zůstat, prosím, já s tím souhlasím." Řekl jsem to rychle a velice tvrdě. Moje slova ho trochu zchladl. 119

"Osobně proti vám nic nemám, doktore," řekne.

"To bych řekl."

"Ale podívejte se, doktore..."

"Vy nechcete, abych vám pomohl?"

"Pomohl! Mně pomohl!" volá rozčileně. "Vy mi pomoci nemůžete, doktore! Pro mě je s ponorkou konec! Se mnou si můžou dělat, co chtějí! Zabásnout mě, degradovat, sebrat mi duchod a dokonce mě vyhodit z námořnictva, mně je to srdečně fuk! To na mém rozhodnutí nezmění naprosto nic. Ten den, kdy skončí tahle plavba a vrátím se na Dlouhý ostrov, hodím svoje krámy na zem a odejdu!" "Seberte se, Brouarde!" řeknu. Pevně mu stisknu paži a přinutím ho, aby si sedl. Pokračuji: "Kolik plaveb jste zatím absolvoval?" "Tohle je pátá."

Ted', když sedí, už mluví docela klidně.

"Pět," řeknu, "to je dost. Chápu vás. Máte toho až po krk. Raději byste pracoval na zemi na Dlouhém ostrově.

Například v námořnické dílně, protože jste mechanik. Podle mého názoru je to docela možné." Dívá se na mne. Je tak překvapen, jak jsem dokázal situaci jednoduše vyřešit, že je z toho úplně vedle. Pokračuji. "Když je člověk ženatý, tak těch šedesát nebo sedmdesát dní je nesnesitelných. Jste ženatý? Máte děti?" "Jsem ženatý. Ale," polyká sliny, "děti nemám."

"A od své ženy máte dobré zprávy?"

"Ano," řekne, "vlastně ne."

"Jak to, že ne?"

"Minulý týden," řekne bezbarvým hlasem, "jsem nedostal famili." (Famili je na palubě zkratka pro familigram.) "A to vám dělá starosti?"

"No ano, to mi dělá starosti! Ptáte se mě, jestli mi to dělá starosti! Vždyť je v jiném stavu!" "Není přece žádný důvod, proč by to mělo dopadnout špatně." 120

"Ale ano!" řekne s přízvukem, který naznačuje, že se mu vrací agresivita. "Ten důvod tu je! Loni byla taky v jiném stavu. Prodělala potrat, div neumřela a já jsem byl na moři a ani jsem o tom nevěděl! "Takže vy se bojíte, že její těhotenství zase špatně skončí a že vy to ani nebudete vědět." "Tak je to," řekne Brouard tónem, který váhá mezi hněvem a ulehčením. Opakuje:

"Tak je to!"

A mlčí.

"Co zavinilo ten první potrat?" zeptám se po chvilce ticha. "Pád ze schodů."

"Tak vidíte, Brouarde," řeknu, "protože loňský potrat zavinila nehoda, neexistuje žádný důvod, proč by se to mělo opakovat tentokrát." Tato poznámka ho zviklá, ale nepřesvědčí.

"Ale jestli se potrat bude opakovat, já se o tom ani nedozvím!" vybuchne znovu. "A to kvůli ty pitomý cenzuře!"

"Vaše žena asi zapomněla minulý týden poslat familigram," řeknu. "A to ji zase, doktore, neznáte!"

"Nebo její familigram došel příliš pozdě na operační základnu a nemohli ho už vysílat." "To je možné," řekne zasmušilým tónem, "ale já tady čekám a div se nezblázním, uvězněný v železný kraks-ně, pod vodou, bez možnosti s ní mluvit!" Ze člen posádky na ponorce považuje svoji ponorku za kraksnu, to je vrcholné svědectví toho, jak velice je deprimovaný. "Počkejte na mne, Brouarde," řeknu a mrknu na hodinky. "Musím si s někým promluvit a hned se vrátím." Vyjdu z ordinace tak rychle, že nemá ani čas mi odpovědět. Jdu hledat zástupce velitele. Zástupce velitele Picard má stejnou charakteristickou

121

vlastnost jako kapitán: dar být najednou všude. Ať se ve dne v noci octnete na kterémkoliv místě lodi, můžete si být jisti, že ho potkáte. Nic neunikne jeho černým živým a jiskrným očím. Všechno vidí, všemu rozumí a reaguje velmi rychle, lapidární větičkou, na kterou hned tak nenajdete odpověď. Rád se směje, vlastně vybuchuje v mohutný, ale krátký smích, oči a uši nastražené, co se bude dít dál, v mžiku je tam, kde g něco jde, a zachytí vždy poslední slova historky - každé historky - jedno o koho jde. A má vzácnou vlastnost: dovede naslouchat, a protože je vyzbrojen ohromným smyslem pro humor, nechybí mu ani laskavost, lidskost a srdečnost. Zastihnu velitele Picarda na ústředním stanovišti navigačních operací na plošině u periskopů - tří periskopů, které se nikdy nepoužívají z důvodů utajení, ale které jsou tu pro případ potřeby. Oslovím ho:

"Veliteli, smím vám položit poněkud indiskrétní otázku?" Černé oči mu zajiskří.

"Jsem dalek toho, abych vám bránil ve výkonu vaší odborné činnosti...", řekne. Šíp už vystřelil, teď se směje, aby mu ulomil hrot.

"Cenzuroval jste minulý týden nějaký familigram?"

"Ne."

"Smím to říct Brouardovi?"

"Pošlete mi ho. Já mu to řeknu."

Picard samozřejmě ví všechno, nebo skoro všechno. Pokračuji: "Ta vidlička, co ho to bude stát?"

"Deset dnů vězení na palubě."

"A jak ho na palubě zavřete?"

"Bude normálně pracovat."

"Takže je to ve skutečnosti trest jen teoretický?"

"Co navrhuje?" zeptá se tónem najednou zcela vážným. "Že bychom ho poslali na celou noc na vrchol vel-122 kého stěžně nebo strčili až na dno podpalubí a dali mu na nohy železa? Anebo že by mu kapitán uložil sto ran devítiocasou kočkou?" "Nebo co ho tak přivázat ke kabelové anténě na čtyřiaadvacet hodin?" navrhuji. "Že bychom na čtyřiaadvacet hodin zůstali bez zpráv?" zeptá se Picard. "Felčare, to vás nesmí ani napadnout!" Zasměje se krátce svým výbušným smíchem, hodí po mně očkem, jako by do mne spouštěl sondu, a řekne: "Tak do toho!"

"Jak to myslíte do toho?"

"Dejte mi tu třetí otázku."

To už opravdu člověka vyvede z míry. Ví stejně tak dobře jako já sám, jak mi funguje mozek. "No tak dobrá," řeknu.

"Tady je moje poslední otázka:

šlo by najít pro Brouarda práci na Dlouhém ostrově v dílně?" To by nejenom šlo. Bylo by to dokonce žádoucí." Proč žádoucí?" Chci vás upozornit na to," řekne Picard, "že otázka, kterou jste vyslovil před touto otázkou, nebyla poslední, ale předposlední." "Zásah!"

"Odpovídám: ten chlapík je vynikající mechanik, ale má nervy velice křehké, aby z něho mohl být dobrý námočník na ponorce. Dokazuje to také to, co se právě stalo. A..." Vezme mě za paži a stiskne ji.

"Tohle hodnocení si nechte pro sebe, felčare. A děkuji. Děkuji za všechno." Ptám se sám sebe, jestli to myslí ironicky.

"Nemyslíte si, že jsem překročil svoji pravomoc?"

"To vůbec ne. A jestli víte, proč je Brouard tak hrozně naštvaný na cenzuru familigramů, byl bych velice rád, kdybyste mi to mohl prozradit." Prozradím mu to. Poslouchá mě s hlavou trošku na stranu, své živé a pronikavé oči upřené na mě.

123

"No tak vida," řekne zamyšleně, "všechno se vyjasňuje."

Když mlčí, zahajují znovu útok:

"Neptáte se sám sebe, jestli cenzura familigramů nenadělá víc škody než užitku?" Pohotově reaguje:

"Předně, familigramy necenzurujeme. Odkládáme zprávy o úmrtí, abychom ušetřili postiženého zbytečného morálního utrpení, protože je tady s námi uvězněný pod vodou a nemůže hned běžet ke svým blízkým. Kromě toho se tento odklad neuskutečňuje automaticky. Každý případ zvlášť prodiskutujeme s kapitánem. Konečně hned na začátku patroly se ptáme členů posádky, zda někdo z jejich blízkých příbuzných netrpí vážnou chorobou, která by mohla skončit smrtí. V takových případech zprávu o úmrtí předáváme ihned, jakmile ji dostaneme. Ale chceme se vyhnout šoku, který utrpí postižený nenadálým úmrtím a všem katastrofálním důsledkům, které by se pak projevil v jeho morálce." A tudíž také v morálce posádky, které je součástí," řeknu. "Přirozeně," řekne Picard, "myslíme také na loď. Dotklo se vás to?" "Vůbec ne. Velmi dobře chápu, zeje nutné udržet morálku. Je to stejně tak důležité jako údržba materiálu." "To jste řekl dobře, felčare!" řekne zástupce velitele a zasměje se tím svým zvláštním krátkým smíchem. Slovo krátký vyjadřuje přesně trvání, ale nikoliv náplň. Neboť ve skutečnosti je jeho smích mohutný, výbušný, řehtavý, náhle přerývaný. "To jste řekl moc dobře," opakuje Picard, "jednou napíšu příručku pro námořníky na

ponorce a tenhle vyraz si od vás vypůjčím." "Budu od vás žádat honorář za autorská práva."

Tímto obehnaným žertem (ale žertem vždy užitečný) ve vzájemných společenských vztazích, stejně jako jsou užitečné všechny podobné vtípky) se rozloučíme, celkem spokojení s výsledkem naší rozmluvy. Vracím se na ošetřovnu, abych řekl Brouardovi, že zástupce velitele ho očekává. "Nic si z toho nedělejte," řeknu mu. "Vzhledem k okolnostem dopadne všechno dobře." Zamumlá: "Díky, doktore," a odchází. Le Guillou hned vyvozuje z celé příhody poučení, podtrhující jeho důležitost. "Vidíte, doktore, jak je dobře, že vy spravujete družstvo a já v něm prodávám. Kdyby si Brouard nekupoval každý den deset deka bonbónů, nikdy by mě ani nenapadlo, že má něco na srdci." Zkrátka a dobře, všichni jsme spokojeni, Le Guillou, Brouard, zástupce velitele i já sám. Pokud jde o Roque-laura, všichni se mu obdivují a on se prochází po palubě s rukou ovázanou v bílém (znaku mravní neporušenosti). Nosí ji jako symbol dobrého kamarádství mezi členy posádky a zároveň zvlášť záslužné reakce, již prokázal sebeovládání. "Děkuji, felčare, že jste nám pomohl," řekne kapitán, kterého zastihnu v jídelně v době, kdy se podává čaj. Modrýma přátelskýma očima na mne vrhne jediný pohled. Už nic neřekne, popijí malými nábožnými doušky svůj čaj. Podle svého cítění bych rozdělil pijáky čaje na dvě kategorie: konvenční, kteří do určité míry vůbec nevědí, co pijí, a na aficionados*, kteří nejprve přivoní k buketu koufícího šálku, než začnou vychutnávat potěšení z dobrého čaje. Aficionados poznáte podle nepochybných známek: počkají, až čaj poněkud vychladne, a pak teprve jej přiloží ke rtům, neboť si nechtějí spálit choulostivé papily. Čaj popijí malými labužnickými doušky a zvlášť nikdy nekouří, protože si nechtějí zkazit ani chuť ani čich. * milovník, fanoušek španělsky

124

125

Oblíbeným zvířetem všech aficionados je kočka. A je. jich oblíbeným básníkem je William Cowper *, který první oslavil the cups that cheer but not inebriate **. Proč právě kočka? Ale samozřejmě - protože si ze všech domácích zvířat nejvíc libuje v pocitu klidné pohody, nehybná a tichá. A právě díky tomuto pocitu obnovují své síly v době čaje i aficionados. Jistě bych mohl vyslovit několik soucitných slov na adresu těch konvenčních pijáků, ale jejich amatérismu si nedokážu vážit. Mým skutečným bratrem je aficio-nado. Ještě za dvacet třicet let, až si vzpomenu na kapitána, uvidím modré oči v krátkém černém vousu a v blízkosti těchto divokých chlupů křehký šálek čaje, který vdechuje a pije tak, jak dělá všechny věci na lodi: s vyříbenou způsobilostí.

Kapitán položí šálek na nízký stolek, který odděluje jeho křeslo od mého, vezme si sušenku a chroupe zcela uvolněně, se zády pohodlně opřenými. Všimněte si, že nepatří k těm zmatkařům, kteří jedí a pijí zároveň. Nemíchá chutě.

Vychutnáváje postupně. "Vidíte, felčare", řekne po chvíli, "píchnutí vidličkou... prasklý článek řetězu... na palubě je všechno důležité, protože všechno se může velmi rychle zhroutit." Promluví a znovu se chopí šálku. Poněkud opožděně uchopím svůj. Rozhostí se klidné ticho. Ve shodě popijíme po malých tlumených doušcích. Nepůjdu tak daleko, abych tvrdil, že předeme. Ale skoro tomu tak je. * W.C. (1731-1800) anglický básník a pisatel dopisů. Psal reflexivní lyriku. (Pozn. překladatele) ** "šálky, které rozveselí, ale neopijí"

126

5

Nekonečný týden, který právě uplynul (ale nekonečné jsou všechny týdny), se konečně rozhodl darovat nám víkend. Je zvláštní, že mluvíme o víkendu, když pokračujeme ve svých každodenních úkolech v naší železné krabici a neměníme ani jedinou čárku v naší rutině, jsme bez nejmenší možnosti odpočinku, odchodu nebo úniku. Například mé papírování. Už jsem zase před operačním stolem, v ruce držím plnicí pero a snažím se dohnat zpoždění. Na každého pacienta vedu v knize návštěv záznam. Když jej zapisuji, totéž zopakuji na individuální medicínskou kartu onoho pacienta. A konečně, pokud mu předepíšu klid na lůžku, vyplním o tom lístek. Milá čtenářko, snad vás pobaví, když vám řeknu, že zprostito-li námořníka služby, říkáme tomu na palubě uložit ho do sucha, ačkoliv na palubě ponorky stejně nikdy neprší ani ten nejjemnější deštiček. Pokud jde o zproštění služby, jsem velice opatrný, a pokud jde o jiné případy než čistě somatické, předávám je zástupci velitele, protože znamenají dodatečnou práci pro zdravé kamarády. Zástupce velitele také někdy hubuje, když se mu takový případ nezdá oprávněný. Jsem si vědom toho, že všechno, co napíšu, bude archivováno a že povinnost zanechávat písemné stopy není tak docela nerozumná. To já jsem nerozumný. Měl bych se víc kontrolovat a nestavět se tak proti tomuto 127

malému úkolu, který si ještě ztěžuji tím, že ho vykonávám s nechutí. Zatímco píšu, světlo se zbarvuje do ruda.

Naznačuje nám, že na vodní hladině nastává noc pro ty šťastlivce, pro které zítra vyjde slunce. Podívám se na hodinky. Šest hodin. Pro toho, kdo nevykonává na palubě službu - jako jsem já - nemá smysl koukat na hodinky, zvlášť ne na ponorce, kde jediným rozdílem mezi dnem a nocí je neónové zabarvení. Zase jednou mě překvapí nehybnost a ticho JPRS, na které jsem si už přece měl zvyknout. Teplotu ovzduší příliš nevnímáme, není tu ani příliš chladno ani příliš teplo. Samozřejmě dýcháme umělý vzduch. A teď, když už jsem se přizpůsobil nové lodi, vzrostla k ní má důvěra: cítím se v jejím prostředí naprosto v bezpečí. Jediná věc, kterou se mi nedaří zvládat, je čas. Když si představím, že jsem si ve svém životě tam venku stěžoval, že utíká moc rychle! Jak je tady těžký! A jak jsou ty dny dlouhé! Možná jste viděla na moři klidné a dlouhé vlnění, jak se vlny nesoucí chaluhy vlekou až na pláž. Člověk by věřil, že se jim nikdy nepodaří dostat až k nám, tak jsou těžkopádné. Přesně tak vypadá náš čas na palubě: tvoří ho nepřetržité čekání. Někdy, ale jen na krátkou dobu, se mne zmocní chuť otevřít okno. I kdyby to bylo možné, kam bych je měl otevřít? Do černé vody s obrovskými hlubinami, kde je takový tlak, že by člověka bez skafandru okamžitě rozdrtil? Mnohem častěji pochybuji o

tom, že vůbec někde existuje modrá obloha, úsvit, stvol trávy, který se třpytí, ženský úsměv. Kdyby nebylo řemesla a přátelství, pak by to bylo k zbláznění. Sartre se ve svém Neveřejném líčení" mýlí. Peklo - to nejsou ti ostatní. Spíše by se stali naším rájem - s malými růžky očistce tu a tam. Samotu vyhledávám jenom, když mi není dobře nebo když mám mrzutou náladu. Úplně hladovím po lidech, a tady obzvlášť. Vstávám, jakmile zazní budíček, ačkoliv nemusím. Jediným důvodem k tomu je, že se chci nasnídat v jídelně, ve společnosti svých druhů. Párkrát 128 mi Wilhelm, jehož kancelář je hned vedle mého pokoje, přinesl snídani až do postele. Tato pozornost mě dojala, ale nijak jsem ji nepovzbuzoval. Nerad jím sám. Letmo tu poznamenám, že Wilhelm nejen že slouží důstojníkům horlivě a obratně. On je také vede i zadržuje. Když se potřebuje večer uvolnit dostatečně brzy, aby se mohl podívat na film v kalíně, neznamená zrychluje obsluhu. A když po něm nějaký mladý důstojník vyžaduje příliš mnoho, dovede ho usadit jemně, ale přitom rozhodně. Po snídani se vracím na ošetřovnu, kde Le Guillou uklízí to, co už je uklizeno. Hned se rozpovídá o novinkách, šířených arabským telefonem, jak nazýváme v naší hantýrce pavlačové drby. Jsou to bezvýznamné příhody a těžko se dá uvěřit v jejich pravdivost. Je například pravda, že se kuchař Tetatui včera pohádal s pekařem, protože prý v kuchyni upekl chlebiček a pak ji ponechal v žalostném stavu? Když jsem dlouho marně čekal na pacienta, vydám se do kuchyně. Jako obvykle pochválím kuchaři jídlo z předešlého večera a dávám si dobrý pozor, abych se ani slůvkem nezmínil o hádce s pekařem, který se zatím ještě nerozhodl, že půjde spát. Je v kuchyni také a jeho chování k Tetatui a k pomocnému kuchaři Jegouovi se mi zdá zcela normální. Naopak pocítuji jisté napětí mezi pekařem a správcem Marsillakem. Pozoruji ruce. Jsou čisté. Asistuji při otvírání krabice s černým kořenem. Když Tetatui sundal víko, dá si ho k nosu, vdechne jeho pach a zašklebí se. Rovněž Jegou se zašklebí a po něm Marsillac i já. "Otevřete ostatní," řeknu. Otvírají je. Opakuje se stejné divadélko. "Všechny hodte do lisu," řeknu. Marsillac se tváří rozmrzele a hladí si svůj kartáček Pod nosem. Kdyby to tak dělali v restauraci, brzy by zkrachovala-11," řekne. 129

"Ale tady, Marsillaku, není hlavním cílem vydělávat peníze." "Velmi správně," řekne pekař, jako bych právě zapal skladníkovi ústa. Vím, jak je citlivý, usměji se na něho a řeknu mu:

"Všechno v pořádku? Z Languedoku docházejí dobré zprávy?" "Výtečné, doktore."

Vrátím se do ordinace, kde Morvan vysává prach a Le Guillou na něho dohlíží. Nevím opravdu, kde ten nešťastný přístroj může vůbec najít nějaký prášek: Le Guillou dnes ráno zametal a stíral prach prachovkou. Parkety se přímo blýskají. "Všiml jste si, doktore," řekne Le Guillou, "vysavač už zase funguje!" "Kdo ho spravil?"

"Já s Morvanem."

"Výborně. Jenom si dávejte pozor, aby vás zase někdo nevyšplouchl!" "Och, to se už nestane," řekne Le Guillou.

"Tentokrát bude odpočívát ve skříni pod klíčem a klíč budu mít u sebe v kapse." Le Guillou sleduje přímo s dojetím Morvana, jak se horlivě činí na dokonale čisté podlaze. Podle všeho moji spolupracovníci prožívají jednu šťastnou hodinku ponorkové ordinace: vyrvali vysavač zlým mocnostem, uvedli ho do pohybu a cítí, že je nám mnohem dražší než dřív, protože se vrátil z nepovolaných rukou. Přijdou mi tři pacienti, jeden po druhém. Samá bebíc-ka. Ošetření trvá deset minut, hovor dvacet minut a papírování čtvrt hodiny. Le Guillou se účastní léčby i klepárny. A obr Morvan, ruce zkřížené na mohutné hrudi, o hlavu vyšší než všichni přítomní, poslouchá a neutrousí jediné slůvko. Le Guillou se tváří, jako by na nemocné blahodárně působil už samotnou svou přítomností a duševní pohodou, která z něho vyzařuje.

Podívám se na hodinky: do oběda mi zbývá fůra času,

130

čtvrt hodinku proháním kolo v díle řízených stěl, osprchuji se, vetru si do obličeje toaletní vodičku a převléknu prádlo. V nové kůži je ze mne úplně jiný člověk. Mrknu do prádelníku a zjišťuji, že musím zajít do družstva a koupit si dvě nebo tři trička, neboť pradelník nestačí prát tak rychle, jak to potřebuji. "Doktor," poznamenává rezignovaně, "málo špiní, ale hodně prádla spotřebuje." Takto vydrhnutý vstoupím okázale do jídelny, kde na mne zaútočí poznámky přímo vražedné. Ze čtyř velitelů je tam jenom Forget. Nastává hon. "Přišel náš playboy!" řekne Angel.

"Our lady-killer," řekne Verdoux, "jenže tady bohužel není co zabíjet." "Jeho image mu stačí," řekne Verdelet. "Miluje sám sebe. A jak někdo říká, milovat sebe sama, to je počátek věčné lásky." "Cítíte?" ptá se Callonec. "Řekl bych, zeje to karafiát." "To jsem já," řeknu skromně.

Projevy nevole.

"Šéfe," řekne Angel a obrátí se od konce stolu na velitele Forgeta, "všimněte si, prosím vás, že felčar rozhajňuje množství alkoholu ve vzduchu." "Není sám," odpoví Forget svým mírným hlasem a přejede si rukou po holé lebce. Není mu vhod, že ho zamíchali do útoku proti mně. "Nevidím v tom žádný problém," řeknu, "jsem vždycky pravý gentleman." "Demagogie!" vykřikne Angel. "Felčar používá slova gentleman, aby získal na svoji stranu Verdoux." "To nezíská," řekne Verdoux. "Jenom slon se voní jako luketka." "Vyděšíš našeho zbožného Beckera," řekne Verdelet. "Bude si myslet, že luketka je kurtizána." "Nic takového si nemyslím," řekne nevrle Becker. "Nikdy jsem to slovo neslyšel." "Miremonte, víš co je to luketka?" zeptá se Verdelet.

732

"Jistěže to ví," řekne Angel, "Miremontje námořník."

"Pro Angela se svět dělí na dvě kategorie: na námořníky a nenámořníky." Miremont neřekne nic. Nesměje se ani se neusmívá. Je to čistý matematik. Pro něho je bezvýznamné vše, co se nedá měřit. Tím je si možno vysvětlit, proč si ho tak často bere na paškál humor jídelny, nehledě na to, že Jako proviantní důstojník jen velice nerad uvolňuje zásoby šampaňského, na které se mladí důstojníci jen třesou. "Miremonte, položil jsem ti otázku," řekne Verdelet.

"Cojeto-taluketka?" "V námořnickém žargonu je to žena," řekne Miremont, aniž zvedl oči od talíře. "Veliteli," vykřikne

Verdoux rozhořčeně, "Miremont vyslovil slovo žena! To je neslušné! Zakázali jsme mu vyslovit slovo žena na palubě! Potrestat nemravu!" Tohle je nad síly velitele Forgeta. Usmívá se, pokašlává, rukou si hladí holou lebku. Sborově opakujeme potrestat! Samozřejmě předpokládáme, že trestem bude láhev šampaňského. Miremont mlčí, uzavřený ve svém mlčenlivém odmítání jako skála. Vousatý vyšivač Becker je také z mramoru, naprosto netknutý rozruchem, jaký vyvolává spodina. Velitel Forget se shovívavě a rozpačitě usmívá. Celá záležitost se probírá v neděli u oběda; kapitán vyslechne obě strany a svědectví šéfa Forgeta. Pak vynese rozsudek. Předně: zákaz, že Miremont nesmí vyslovit slovo žena v jídelně, byl svévolný a krutý a zúčastněného Postihl neprávem. Za druhé: kromě toho Miremont vyslovil slovo žena jen proto, že se chytíl do nastražené lingvistické pasti. Proto se naše žádost zamítá. Po obědě zamířím do družstevní prodejny, abych si koupil trička, jak jsem už uvedl. Budete zklamána, prodejna nemá nic společného se supermarketem. Je to kumbálek vedle kafirny, uzavřený dveřmi, do nich bylo Proraženo okénko. 132

Za okénkem trůní ve svém majestátu Le Guillou, střeží a prodává Ali Babův poklad. V ordinaci je to dokonalý zástupce. Tady vládne neomezeně, třebaže v zásadě prodejnu řídím já. Samozřejmě, kdo by mu to měl za zlé? Le Guillou je rád všude první. Nikdy nebyl tak šťastný jako v malé klasické ponorce, kde původně sloužil a kde byl jediným pánem veškeré zdravotnické služby na palubě, protože lékař tam nebyl. Mám také klíč od prodejny, a kdyby byl Le Guillou příliš zaneprázdněn, mohl bych prodávat. Nic tomu nebrání, jenom to, že Le Guillou by nabyl dojmu, že mu zasahují do jeho teritoria. Byl to Le Guillou, kdo rozhodl že družstvo se bude otevírat v jednu hodinu odpoledne, což svědčí o jeho smyslu pro obchod. V tuto hodinu bude mít určitě plno zákazníků. Je to dobrý obchodník, který dovede udělat reklamu zboží, u kterého se bojí, že mu zůstane na krku. A hlavně: dovede nakoupit na souši to, co se bude líbit na palubě. Ale nezapomíná ani na svou duchovní autoritu. Sbírá pavlačové drby, stížnosti i připomínky. Bdí nad mravností na palubě. Milá čtenářko, nemyslete si, že by družstevní prodejna měla málo zboží nebo špatně prodávala jenom proto, že je tak malá. Za pětadesát dnů patroly se sto třiceti zákazníky dosahujeme obratu okolo sto šedesáti tisíc franků. Jakmile se muži vymknou z dohledu manželé, dovedou utrácet... Ačkoliv tu nevidíte zářivé reklamy ani svůdnou výkladní skříň, prodejna vám přesto nabídne vášnivý pohled. Námořníci tam rádi chodí. Stala se místem jejich schůzek, baví se tady. Prodejna se stala jakýmsi salónkem, kde se jí a pije ve stoje. Podle mého mínění je to jediné místo, kde muži rádi stojí ve frontě. A co víc - ten den, kdy si koupíte nějakou věc v prodejně, máte dojem, že z toho dne něco máte - pomíneme-li práci. Nákup je důležitý společenský akt, který porušuje životní stereotyp. 235

Já sám jsem dobrým zákazníkem družstevní prodejny. Nakupuji tu hlavně toaletní potřeby, stejně jako všichni ostatní (mimoходом zaznamenávám, že parfém se tu prodává bez daně podobně jako v letadle). Mám rád také prestižní zboží", jak je nazývá Le Guil-lou, což jsou ve skutečnosti turistické suvenýry: kroužky na klíče a čísky s vyraženým názvem naší ponorky a jejími zbraněmi, ale nejdůležitější ze všech trectek jsou zátka na ústí. Nazývá se tak kovová zarážka děla, která má u nás funkci čistě symbolickou. Gravírovaný reliéf představuje rytíře ve zbroji, na hlavě přilbu zdobenou chocholem. Oběma rukama mává těžkým mečem. Štít ozdobený liliovými květy chrání jeho levé rameno a menší meč mu visí u pasu. Vesele se rýsuje na pozadí obrovské mořské kotvy a za jeho bedry je vidět profil našeho JPRS. Tento záměrný anachronismus chce naznačit, že moderní formou končire je řízená střela. Tato zátka na ústí je připevněna k dřevěnému podstavci, který ji umožňuje buď postavit na stůl nebo zavěsit na zeď. Koupil jsem dvě. Jednu pro svého mladšího bratra, druhou pro synovce. Dále jsem si vzal dvě čísky (také s gravurou, ale menší) pro rodiče a nakonec několik kroužků na klíče pro své přátele. Zásoby pánského prádla jsou rovněž bohaté. Já se však hlavně vyhýbám cukrárně, ať je jakkoliv lákavá, neboť prodejna se chlubí úžasným sortimentem sladkostí. Když jsem žasl nad touto hojností, řekl mi Le Guillou: "S tím si nelamte hlavu, doktore. Vzhledem k tomu, že se vrátíme až v září, všechno zmizí. Kdybychom se měli vrátit v červenci, pak by to bylo něco jiného. Byl bych musel objednat o polovinu méně..." "A proč?"

"Protože když se máme vrátit v červenci, pánové dbají na linii." Když přijdu k prodejně, stojí tam už před Le Guil-

louovým okénkem menší fronta, která působí velice rozháraně, protože se vzhledem ke stísněným poměrům nedá mluvit o tom, že si stoupneme do fronty. Stoupnout si do fronty - to zde neznamena postavit se za někoho, ale častěji stoupnout si vedle něho; pokud vím, nikdy kvůli tomu nedošlo k hádce, kdo tam byl první: JPRS je místem, kdy ve chvílích volna nikdo nespíchá. Kromě toho, všichni máme radost, že jsme tak pohromadě, jeden těsně vedle druhého, že si můžeme vyměňovat dojmy. Po příchodu každého pozdravím a s každým vyměním nějaké to slovíčko, které má větší společenskou hodnotu než pouhý pozdrav, ovšem za předpokladu, že je mohu ozvláštnit. To není vůbec snadné, narazím-li na muže, kterého jsem nikdy na ošetřovně neviděl a o kterém nevím, jakou má hodnotu a funkci. Naopak je to snadné, setkám-li se s mužem, který patří k mým starým pacientům: "Pinarele, tak palec už nezlobí? Nebudu vám ho muset uříznout? Vignerone, co vaše noha, už ji necítíte? Šéfe, co vaše stolička, snese občas nějakou ránu?" Někdy přidám i mírné poškádlení: "Bicho-ne, vy jste zase zapomněl svůj pulovr? Tak takhle vy dodržujete svoje sliby!" Samo sebou se rozumí, že zvláštní společenské úsilí vyvinu, pokud jde o šéfa a o předsedu, kteří hrají na palubě důležitou roli a požívají všeobecné vážnosti. Dost snadno to jde s velitelem, který rád povídá a pochází z Paříže. Trošku obtížnější je to s předsedou, který je Bretonec a není zdaleka tak přístupný. Ale já vím (v naší vesničce se ví všechno), že žije jen pro svou rodinu a že dostává pravidelně fahiogramy, začnu si s ním proto povídat o jeho nejbližších. Má otce, který v poslední době hodně zestárl. Mimoto o dovolené rád pomáhá na statku a je otcem tří dětí. z nichž nejmladší holčička má čtyři roky. "Ostatní jsou už velcí," řekne mi. "Už si zvykli na to, že musím z domova odcházet. Ale ona ne. Když jsem 135

odcházel, plakala a také teď se po mně každý den ptá Co se mně týče," dodá po chvíli ticha, "mám za sebou jednadvacet let služby. Tohle je moje osmá patrola. Už toho mám dost. Je mi sedmatřicet a rád bych teď získal nějaké místo na pevnině na Dlouhém ostrově, abych byl u svých a trochu si užil rodinného života." Před sebou slyším Roquelaure - ale on mě nezahlédl jinak by už na mne zaútočil. Mává bíle obvázanou rukou a obšťastňuje svými výlevy sousedy, kteří jej trpělivě poslouchají. Trpělivosti je jim vskutku třeba, protože Roquelaure podrobně líčí svou nehodu - a nepochybně to není poprvé. "Když jsem mu řekl: Brouarde, poslyš, tyji neotevřeš, a když už ji otevřeš, tak jenom abys kritizoval, strašně se rozčilil. Chlapi, vidím, jako by to bylo včera! Levou ruku jsem měl na stole a vedle jeho talíře ležela vidlička. Zničehonic vzal oběma rukama držátko, jako by to byla rukojeť nože. A píchal mě vidličkou do ruky. Prásk, prásk a plnou silou! Špice prošly celou tloušťkou my ubohý ruky a zarazily se o stůl! Tak jak to říkám!" Tato verze, která dramatizuje původní verzi, kterou poskytl svým kamarádům, se setkává s všeobecným skepticismem. "No tohle!" řekne malý blondýn s živými očkami, "to že musíme poslouchat? Ty se vydáváš za Ježíše Krista přibitýho na kříž!" "Jenom se přiznej, že přeháníš," řekne jiný. "Vidlička ti vůbec rukou neprošla!" "A tak," řekne s jistotou Roquelaure, "jsem měl co dělat, abych ji odtrhl od stolu! To ti můžu přísahat na ctihodnou matku!" "A kdo je to ta ctihodná matka?" zeptá se malý blondýn.

"Cože?" řekne Roquelaure, hotov chopit se kulturní výhody, "ale ty jsi pěkně ignorant, poslyš. Ty neznáš Panenku Marii - ochránkyni z Marseille?" "Jestli je tahle ctihodná matka z Marseille," řekne malý blondýn, "potom přehání tak jako ty." 136

i. Všichni se smějí a mladý blondýn se otáčí, aby vychutnal švůl úspěch. Přitom zahledne mě: "A vida, podívej!" volá zlomyslně. "Lékař je tady. Státí se ho zeptat, jestli vidlička skutečně prošla celou ru-;., kou.

Všechny zraky se obrátí na mne, včetně očí Roquelau-

rových. Nezdá se, že by mu to bylo nějak zvlášť příjemné. Ale za nic na světě bych nechtěl, aby tady přede všemi ztratil svou tvář. i "To je lékařské tajemství," řeknu pohotově. "Ale je i pravda, že to byla hluboká rána a že Roquelaure měl velké štěstí, že nebyla zasažena kost." Roquelaure přesá.

"Tak vidíš, co jsem ti říkal."

Někdo mu odporuje:

"Tohle jsi vůbec neříkal!"

Roquelaure si ví s námitkou rady.

"Nejde vůbec o to zranění, drahý hochu. Důležitý je něco jiného, a to ti hned řeknu. Dva dny potom, co mi propíchnu ruku, Brouard dostal švy famili a teď je to někdo úplně jinej, šťastnej jako blecha. Chápeš, hošíčku? Chápeš vztah mezi příčinou a následkem...?" Tato učená věta ho úplně nadchne a proto se na chvíli odmlčí, abychom mohli všichni strávit tuto nádhru. Načež uzavře: "Už skoro dva dny vidličkou vůbec nepíchá!"

"A místo aby tě bodal, tak ti líbá ručku," řekne malý blondýn. Všeobecný smích.

"Jdeš mi na nervy," řekne Roquelaure, ale bez hořkosti.

Je to dobrý chlapík, který strpí, aby si ho trochu dobírali. Věří své výmluvnosti a tomu, že vždycky bude mít poslední slovo. Ale tentokrát mu čas nedovolí, aby je měl. Neboť se objeví Bichon, velký, mohutný, až boubelatý - typ, jaký byste na ponorce vůbec nečekali - a spustí mlýnek zvaném", jak by řekl Roquelaure. 737

"Ahoj kluci," volá bodře. "Víte co? Dneska je neděle! Věřili byste tomu? Myslíte si, že i v neděli je na palubě služba? Kdepak! Velitel rozhodl posadit ponorku na dno zastavit mašiny a dát nám padla!" "Nech si to, Bichone," řekne někdo. "Ti malí námoř. níci ti uvěří!" "Ale to jsou přece taky naši lidi nebo ne?" spustí zase Bichon s legračním rozhořčením. "Dva měsíce bez sobot a nedělí! Peníze za práci přes čas nám neseberou! Devětatřicet hodin - to není pro nás! Dřít v neděli, chápeš to? Samotný milý Pánbůh sedmý den odpočíval!" Y

Pozoruji, že na začátku tohoto vyprávění, když jsem mluvil o důstojnících na palubě, kteří mají hodnost velitele, jsem na jednoho zapomněl. Aby bylo všechno jasné, zopakuji všechny a upřesním nejen hodnost každého z nich, ale také název této hodnosti v námořnickém žargonu a v terminologii pozemního vojska. Velitel Rousselet je kapitánem lodi, v žargonu se mu s malým respektem říká krátce kaploď (plukovník). Jeho zástupce, velitel Picard, je fregatním kapitánem, zkratkou Tregaton (podplukovník). Šéf operační skupiny, velitel Alquier a šéf energetické skupiny, velitel Forget, jsou oba korvetní kapitáni, zkratka korvetar (velitel). Korvetarem je také náčelník protiponorkové zbraně, třebaže tuto funkci obvykle zastává námořní poručík. Jde o velitele Mosseta (právě na toho jsem zapomněl), který po skončení naší patroly má od nás odejít a připravit se na velení útočné ponorky v Toulonu. S výjimkou mladého a neposedného ex-námořníka Angela a záložního důstojníka v činné službě Beckera, kteří jsou námořními poručíky první třídy (poručíci), všichni ostatní důstojníci na palubě jsou námořní poručíci (kapitáni). A jak už víte, říká se jim vrchní. L'puj, řekne jednoho dne Angel a dívá se na Miremon-jaa na Calloneka, "když si pomyslím, že se ze mne jedlou stane vrchní, tak se mi dělá špatně! Bude mi tři-tgt. Budu už starý mazák - jako vy." "Bažante," řekne Callonec, který opětuje urážku grážkou, "snad se nechceš stát rovnou korvetarem?" Ubikace důstojníků zahrnují pokoje na pravoboku, pokoje (alevoboku a pokoje umístěné uprostřed, ze kterých není thled na moře, jak říká Verdelet. Spojení mezi těmito pokoji umožňuje okružní chodbička, která má rozličná nena. Pokud prochází kolem pokojů na levoboku, kde bydlí mladí a rámusiví důstojníci, říká se jí ulička radosti, nebo zda prochází kolem pokojů na pravoboku, kde bydlí velitelé, pak jsme ji z tohoto důvodu přejmenovali na avenue válečné školy. Podivnou anomálií láložní důstojník v aktivní službě Becker má pokoj na této avenue, ačkoliv je jeho hodnost poměrně nízká. Je docela možné, že ho tam kapitán umístil, aby unikl lotrovinám bandy z uličky radosti, kde hlavními aktéry jsou oba broučci, Angel, Callonec a já. Musím zdůraznit, že ačkoliv bývám důvěrníkem a občas i komplicem těchto žertů, vždy se je snažím mírnit. Ze jsem si oné neděle náhle uvědomil, že jsem opomněl velitele Mosseta, vděčím tomu, že jsem ho najednou potkal samotného v jídelně v době

čaje. Ne, není to aficionado, ale ctitel teplé čokolády. Ráno do sebe hodí dva šálky a další dva šálky slupne v pět hodin. Může si to dovolit: je štíhlý jako víla. Šťastní to lidé, kteří mohou z milosti Boží doprovodit una cioccolatta pěti nebo šesti houskami a nepřiberou ani gram ve své tukové tkáni! Jeho hubený obličej bez chmýří, který mi připomíná portrét Bonaparta na arcolském mostě *, je v souladu s jeho jemnou postavou, s jasným způsobem vyjadřování a s jeho otevřenou řečí. Mosset má jinou zvláštnost. Je to jediný velitel, kterému vrchní tykají a někdy si 2 něho i utahují. Je to proto, že ještě včera byl také 138139

vrchním: jeho čtvrtý prýmek se příliš třpytí novotou než aby nám nahnal strach. Zeptám se ho, jestli má nějakou naději na návrat do Toulonu na útočné ponorky. Zvolá: "Myslím že ano! Útočná ponorka - to je skutečná po. norka! Ta se pohybuje, nezastavuje se pořád! Nepřetržitě se na ní cvičí! Na Dianě jsem vystřelil padesát cvičných torpéd! A tady jsem za čtyři roky vypustil je. nom čtyři... Je třeba říct, že smyslem JPRS není vystřelovat torpéda, ale držet se v tichosti tajného cestovního plánu a věnovat se strategii úniku a utajení." Dám mu tedy jednu sloní otázku:

"Je-li tomu tak, proč má vůbec torpéda?"

Mosset se usměje:

To už je vojenská zásada, že se nikdy nesmíme octnout neozbrojeni v zoufalé situaci. Ve jménu této zásady má těžký bombardér kulometry, velitel tanku vlastní zbraň a JPRS torpéda." "A kdy je smí použít?"

"Když je v době války ponorka objevena a sledována nepřátelskou útočnou ponorkou, která jí chce uškodit. Jen si představ velkou myš, kterou pronásleduje docela malinká kočka. Myši taktika spočívá v úniku, ale jestliže je napadena, pak může kousat a drápat." "A to kousnutí - to je torpédo?"

"Ano. Ale perspektivy nejsou příliš radostné. Nepřítel totiž nezůstane dlouho sám a my budeme mít v patách celou smečku." "A co dva Letouny, které má Inflexible?"

"Ty snad sníš, felčare! Torpédo je podmořská zbraň. Kdepak Letoun! Letoun vyletí z vody a může zasáhnout jen loď, která pluje po hladině." "K čemu potom vlastně je?"

"Taková loď na povrchu nám taky může najít vši."

* Most v italské obci, který 17. listopadu 1796 Napoleon osobně v čele vojska dobyl. (Pozn. překladatele) "Hezky řečeno!"

"A v takovém případě je Letoun velice účinný, pokud ijeterč v našem dostřelu. Řekl bych, že Letoun je vlastně nezachytitelný." "Nezachytitelný?"

"Letí velice rychle. Za méně než minutu uletí čtyřicet lolometrů!" "Za méně než minutu! To je děsivé! A tys je už vystřelil?" "Ano, dvakrát - samozřejmě bez náboje - na určitý cíl. Zasáhl jsem ho. V obou případech." "Veliteli," řeknu s úsměvem, "připadáš mi jako arti-lerista, který ví, proč střílí. Vůbec se nedivím, že se za těchto okolností na palubě JPRS nudíš." Na jeho holém a hubeném obličejí se objeví úžas.

"Ale já se nenudím!" vykřikne z důrazem. "Ani vteřinku! Patrola na JPRS je zajímavá z lidského hlediska: Všichni tihle lidé, kteří jsou tu pohromadě v železné krabici a po tak dlouhou dobu... A potom na JP-BS prožíváme situaci velmi blízkou skutečnosti. Nepřetržitě jsme vlastně ve válečném stavu, s prstem na spoušti, jen vystřelit." "Ale když přijde rozkaz, nevystřelíš ty, ale velitel ba-istických střel." "Velmi správně, felčare. Já na JPRS nestřílím, vyjma iřípadu, který sami vyvoláme. Já naslouchám. Poslouhám biologické šumy: garnáty a delfíny. Poslouchám ium, který vyluzují ostatní lodě, snažím se určit jejich izimut a jejich vzdálenost. A také poslouchám sebe sama." "Ty posloucháš sebe sama?"

To se tak říká. Poslouchám hluk, který dělá naše loď."

"Proč?"

"Abychom ho mohli odstranit nebo aspoň zmírnit. Ve jménu svatosvatého utajení!" "Nedovedu si představit, jak by se dal potlačit nebo ispoň zmenšit rámus, který dělá lodní šroub." 140141

"Angličan! na to přišli! Vynalezli lodní šroub, který otáčí pomaleji než ten náš, dosahuje stejné rychlosti a je mnohem tišší." "Verdoux by řekl: Hear! Hear! "

"Měl by pravdu. Ale lodní šroub není jediný, kdo dělá kravál. Všechno, co se na palubě otáčí, může vyvolávat vibrace, které se přenášejí na kostru a na ní rezonují jako na kůži bubínku." "Všechno, co se na palubě otáčí?"

"Ano. Turbíny, turboalternátory, pomocné elektrické motory a bůhví, co všechno ještě." "A co vlastně vyvolává vibrace strojů, které se otá-

v E 0);

CCJU

"Nemotora."

"Veliteli, sniž se na úroveň ubohého slona!"

"Tak se říká stroji, který je těžkopádný a nemotorný, když je špatně vyvážený." "A dá se to nějak spravit?"

"Ano. Různými způsoby. Například se stroj může zavěsit na pružné kontaktní destičky. Ale nehlučí jenom motory.

Vadná může být také kanalizace nebo potrubí." "Zkrátka a dobře, na útočné ponorce jsi artilerista. Ale na JPRSjsi většinou zaměstnancem ticha." "To je ono," řekne Mosset a tváří se spokojeně. "To je přesně ono." Odmlčí se a popíjí svou čokoládu, ne jako já svůj čaj malými doušky, ale mocnými hlty. Pomyslím si, že na střelnicích střelce uspokojí, když se jim podaří vystřelit pět malých kuliček z revolveru do papírového terče! Mosset se trénuje ve střelbě torpéd a Letounů! Tato stupnice hodnot je tak trochu děsivá. V tom, co řekl, mě však zarazí něco jiného. "Veliteli," řeknu, "jestli jsem ti dobře rozuměl, utajení JPRS - utajení na kterém spočívá nezramtelnost a v důsledku toho i zastrašovací účinek -

závisí najedno straně na ti chosti, s jakou se dovede přemístit, a na druhé straně na detekčních prostředcích." Nejenom to," řekne Mosset. "Utajení závisí také na Itichosti případného nepřítele a na jeho detekčních prostředcích. "Řekl bych, že to znamená, že jestliže je nepřátelská ponorka tišší než naše JPRS a vlastní lepší detekční i prostředky, může nás objevit dříve, a tudíž také ve vši i tichosti zcela zničit." Mosset mě pozoruje a nepatrně se usklíbne.

To, cos teď řekl, nezní nijak povzbudivě, aleje to pravda." "Z toho vyvozují, že naše zastrašovací schopnost je účinná jen do té míry, do jaké se naše technologie - pokud jde o ticho a detekční prostředky - přinejmenším rovná technologii případného nepřítele. Je to tak?" "Ptám se, kdo by ti na to mohl odpovědět," řekne Mosset.

Rozhostí se ticho, které tíží jeho i mne. Cítím potřebu je zrušit. "No tak tedy," řeknu s úsměvem, "až se jednoho dne stanu ministerským předsedou, udělám tohle: zdesateronásobím počet našich inženýrů a zdvacateronásobím finanční fondy, věnované na výzkum." "Nedělej si starosti," řekne Mosset s úsměvem. "Už se pracuje velice aktivně na JPRS druhé generace..." »

Po čaji jdu na ošetřovnu, kde mi Le Guillou řekne:

"Máme maroda." "Je to naléhavé?" "Není."

"Víte, Le Guillou, že v naléhavém případě..." "Och, doktore, chlapík by musel mít na kahánku, abych vás přišel otravovat při čaji!" "Děkuji. Kdo je to?" "První loďmistr Lombard, z oddělení řízených střel." "Co mu je?" "Řekl bych, zeje to ischias." 142143

"K čertu. Kde je?"

"Položil jsem ho do Morvanova kose a Morvana jsem vyexpedoval na jeho místo v pokoji." "To jste udělal dobře." Vejdu do separace, vyšetřím Lombarda, potvrdím diagnózu, kterou udělal Le Guillou. Nařídím odpočinek na lůžku a speciální léčbu. "Jak dlouho budu asi ležet?" zeptá se Lombard.

Dívám se na něho, je to velký brunet, asi třicetiletý, pod očima kruhy, pohyblivé rty, tváří se znepokojeně. "Lombarde, musíte mít trpělivost. A zvlášť nesmíte vstávat a namáhat se." "Doktore, normálně to celkem ujde... Byl byste tak hodný a řekl o tom panu de Saint-Aignan? Nechtěl bych, aby si myslel, že se ulejuvám." "O to se nestarejte. Já mu to řeknu. Víte, kde je?"

"Má službu na stanovišti navigačních operací."

"Už tam jdu."

Ústřední stanoviště navigačních operací, které je ve stejném díle jako ubytovny důstojníků a navazuje na jídelnu, je mozkiem JPRS. Obsahuje úžasný počet řídicích pultů. Po mé levici naslouchání. Po pravici kormidelníci. Předěmnou plošině periskopy. V pozadí ústředí navigace inercií. Mluvil jsem o kormidelníkovi, ale nechtěl bych, abyste si ho představovala, jak stojí před velkým mahagonovým kolem, kterým otáčí rozmáchlými pohyby jako v biografu. Dost často se provádí pilotáž automaticky a kormidelník zcela chybí. Nahrazuje ho jenom dohlížitel. Často bývá jeden, jen v choulolistivých okamžicích dva. Nestojí, ale pohodlně sedí ve dvojitém křesle jako piloti v letadle, ruce mají položeny na páce ručního řízení se dvěma držadly. Tyto páky určují prostřednictvím kormidla změny směru napravo a nalevo a kormidly ponoru (umístěnými na základním bloku a na zádi lodi) ponor a stoupá-i... Tyto funkce mohou být sdruženy na jedné páce ručního řízení nebo rozděleny na dvou pákách a podle Itohoje zapotřebí jednoho kormidelníka nebo dvou. I Za kormidelníky kolmo k jejich sedadlům je vidět úctyhodná řada palubních desek, před kterými sedí li-dé a na kterých se zapisuje hrou světélek všechno, co Je nutno znát pro bezpečnost ponoru. Například jestliže v okamžiku stavu pohotovosti, který předchází ponoru, zůstane otevřený jeden průlez, je toto nedopatření ihned signalizováno, protože by to případně mohla být cesta pro vodu. Milá čtenářko, jistě shledáváte, že neustále podceňuji vaši představivost. Přesto bych byl rád, kdyby vás tato prostá slova cesta pro vodu trochu rozechvěla (ale zase ne tak, abyste přestala číst). Protože cesta pro vodu je na každé lodi velice vážná věc, neboť pokud není ucpána, podvrací plovatelnost lodi. Ale pokud jde o ponorku, která je ponořena, tam se závažnost násobí nutností vystoupit na povrch, dokud váha vody nestáhne ponorku do hlubin, kde by jí roztříštila trup. Za kormidelníky se zdržují tři lidé: námořní důstojník, lodní poručík de Saint-Aignan, který má službu, a kapitán, který službu nemá, ale kterého je tu často vidět, protože dává pozor nebo-li, jak to říká jeho zástupce, připravuje se na nárazy větru: paradoxní výraz, neboť se jedná o ponorku, která nezná ani blesky ani vítr ani vzdouvání moře. Ale kapitán se obává, že se poddůstojníci, jakkoliv schopní a jakkoliv svědomití, nechají ukolébat do pocitu falešného bezpečí. Svou bdělostí se snaží povzbudit bdělost jejich. Kapitán se obává nepozornosti a ledabylosti, které se rodí z pohodlí rutiny a z podceňování rizik. Slyšel jsem, jak říká ana-lytikům-klasifikátorům poslechu: "Pozor, nepodceňujte biologické šumy - garnáty, delfíny a tak dále a tak dále -může to být něco docela jiného..." "Hledáte mě, felčare?" zeptá se kapitán.

"Ne, velitelé. Potřebuji mluvit se Saint-Aignanem."

144

145

"Copak mi chceš?" ptá se Saint-Aignan a přistoupí ke mně. Má zvláštní způsob, jak říká ty, v jeho tykání není ani stín nějaké familiérnosti. "Ty jsi velitel řízených střel?"

"Přesněji řečeno, jsem střelař," řekne.

"No dobrá. Co je to ten střelař?"

"Velitel řízených střel na ponorce a jeho pomocníci. Měl bys vědět, že jenom na palubě JPRS jsou balistické střely."
"Dobře si to zapamatuji. A chci tě informovat, že ztratíš jednoho střeláře. Lombard se dlouho nebude moct hnout, má ischias." "Smůla!" řekne Saint-Aignan.

Jiný by řekl průšvih, ale tento výraz není v jeho slovníku. "Dobrá, řeknu to Pérignonovi."

"Proč Pérignonovi?"

"Protože on je šéf I. Já jsem šéf 2."

"Takže on je tvůj náčelník."

"V jistém směru," řekne s úsměvem.

Vracím mu úsměv, neboť je mi jen zapůjčen, a odcházím. Nevyvozujte z toho, že nemám rád poručíka de Saint-Aignan. Naopak, mám ho docela rád, jenom mě někdy štve. Saint-Aignan má světlou pleť, modré oči, pravidelné rysy a v obličejí se mu zračí jakási vznešenost. Říkám jakási, protože ji nedokážu definovat. Moje dvě babičky by s buržoazní předpojatostí tvrdily, že se jedná o ušlechtilou rasu. Ale tato slova já nepoužívám. Raději řeknu, že ze Saint-Aignana vyzařuje jistá důstojnost, že má elegantní vystupování, že je elegantní v gestech a v chování, ale že nikdy není pozer. Patří ke staré rodině ze střední Francie a jak se říká, šlechta má ráda námořnictvo a námořnictvo má rádo šlechtu, třebaže se nerada učí matematice a nerada chodí do námořních škol. 146

Dávno za námi je doba, kdy Jindřich IV. jmenoval vice-admirálem Francie pana de Vic, který nikdy nevzkročil na loď. Držel se jen zvyku tehdy silně v Evropě rozšířeného, podle kterého bývaly jmenovány do čela eskader osobnosti s titulem, ačkoliv o moři nevěděly vůbec nic. Všechno se změnilo, když anglická královna Alžběta I. dostala nápad vyslat málo vhodného starého mořského vlka, aby na svých rychlých lodích napadl elegantního vévodu z Medinasidonie a jeho Neporazitelnou armádu. Když pirát vévodu porazil, zrodilo se námořnictvo moderní doby. Tak to aspoň tvrdí zástupce kapitána, od kterého mám tyto učené podrobnosti. Podívám se na hodinky a vidím, že je ještě příliš brzy, abych si vzal slavnostní uniformu pro nedělní večeri. Jdu do jídelny a vezmu si z knihovny knihu (vůbec ne náhodně: Verdelet mi ji doporučil). Usadím se do křesla a dám se do čtení. Tato kniha, která se jmenuje Chlad a tma a kterou napsalo symposium učenců z třiceti různých zemí, popisuje důsledky nukleární války o síle pěti tisíc me-gaton. Tohle by vám mělo vyvolat mrazení v zádech. Tito vědci odhadují počet obětí na pět set miliónů. Pět set miliónů lidí by se vypařilo žářem, bylo by zabito tlakovou vlnou a odsouzeno na pozvolnou smrt -radiací. Je to hodně. Ale není to nejhorší. Neboť podle těchto vědců by vypuštění nukleárních řízených střel vrhlo do ovzduší takové množství prachu, sazí a kouře (vyvolané nejen samotnými bombami, ale také obrovskými požáry, které by rozpoutaly), takže sluneční záření by se zmenšilo do té míry, že by se země ponořila do chladu a tmy na dobu nejméně jednoho roku. Podle nich by teplota i v létě poklesla pod nulu, takže by veškerá vegetace zamrzla. Kromě toho by nebyla možná fotosyntéza rostlin pro trvalé zatemnění 147

a zdroje obživy pro zvířata a lidi by byly těžce zasaženy, ne-li zničeny. Hladomor, který by následoval, by pravděpodobně zabil dvě a půl miliardy osob a k hladu by se přidalo další zlo; nesmírné množství kysličníku dusičnatého, vyrobené kulovými blesky nukleární války, by zničilo ozónovou vrstvu, která nás chrání, a značně by rozmnožila sluneční ultrafialové záření. Lidé i zvířata by byli ohroženi slepotou, jejich imunitní systém by byl zasažen a neposkytoval by lidem ochranu před nemocemi. Po této katastrofě - celkem tři miliardy lidských obětí - je člověk skoro překvapen, když se dozví, že by prese všechno zůstala miliarda a půl těch, kdo by přežili, skoro všichni na jižní polokouli. Nejméně by bylo postiženo obyvatelstvo Austrálie a Nového Zélandu. Tuto knihu nečtu, listuji v ní, protože se hodně opakuje. Všichni ti vědci načrtávají tentýž obraz s děsivou jednomyslností: a to na mne nejvíc působí, neboť v jejich poznámkách nelze odhalit sebemenší politický úmysl. Znovu se podívám na hodinky. Je čas, abych se oblékl. Na prahu jídelny se střetnu s Verdouxem. "Vida," řekne, když mě uvidí s knihou v ruce, "ty čteš Chlad a tmu?" "Ano, je to hrozné."

"Podle generála Galloise je scénář doby po atomové válce přehnaný a nerealistický. Řekl to v jednom pořadu Dokumentů na obrazovce." "Nevěděl jsem, že je fyzik."

"Není fyzik. Jenom zaujímá jiné stanovisko. Soudí, že nukleární válka by byla sebevraždou pro stát, který by ji začal, a že proto se k tomu žádný šéf vlády neodhodlá." "A co si o tom myslíš ty?"

"Ten generál je naivka," řekne Verdoux a postaví se do pozoru. V koutcích rtů se mu objeví nepatrný úsměv. Pokračuje:

"Dá se jenom na okamžik pochybovat o tom, že by Hit-745

ler první rozpoutal nukleární válku, kdyby k tomu měl možnosti?" "To je skutečně pravděpodobné."

"A Hitler není v dějinách osamocený fenomén. Moudrost není naneštěstí převládající vlastností těch, kdo ovládají svět. Právě čtu knihu Bláznivý chod dějin od Barbary Tuchmanové. Na základě hojných dokladů dokazuje, že značný počet vládců - od trojské války až po válku ve Vietnamu - provozoval nesmyslnou politiku, někdy sebevražednou, v každém případě přesně opačnou, než jaká je v zájmu jejich zemí." "Zamlouvám si u tebe tu knihu, až ji dočteš."

"To není možné, už jsem ji slíbil Verdeletovi."

"V tom případě až po něm."

"Tato žízeň po vědění mě udivuje," řekne Verdoux a zatváří se povýšenecky, "zvláště u felčara." "Kdo ví," řeknu, "možná, že jsem menší idiot než je průměr." "A k tomu pořádně domýšlivý!" řekne Verdoux, zvedne obě ruce do vzduchu a chodbičkou se vzdaluje. Stáhnu se do svého pokoje a obléknu si uniformu pro nedělní večeri. Zatímco píšu tyto řádky, vzpomínám si, že jsem se předtím dopustil omylu, když jsem popisoval, jak brouček Verdelet prezentoval menu. Uvedl jsem, že to bylo v sobotu, ale bylo to v neděli, na začátku večere, což je obvyklý rituál v tuto dobu. Bílá košilka s krátkými rukávy a s nárameníky označujícími hodnost, kravata a kalhoty v námořnické modři: je příjemné

odložit tričko a džíny a pro jednou se hodit do gala. Je to příjemné a zároveň dost smutné, protože mi to připomíná dobu - která mi dnes připadá neuvěřitelně vzdálená - kdy jsem se holil, česal a oblékal s větší péčí než obvykle, abych si večer vyšel s dívkou. Když už jsme v jídelně všichni u stolu - s výjimkou nešťastníků, kteří mají službu - nastává okamžik zaváhání: brouček Verdelet, který má přednést menu, se neukazuje. 149

"Mohli bychom začít bez něho," řekne polohlasně Mog-set.

"Cože?" řekne Angel. "Ty máš hlad? Přesto, žeš zhltal celé litry čokolády?" "Copak za to můžu?" řekne Mosset.

"Zdá se, že čokoláda podněcuje intelekt," řekne Saint-Aignan. "Bohužel!" volá Verdoux. "Ve vážných případech je bez účinku." Všichni se smějí, jako první Mosset.

"Podporuji Mossetův návrh," řekne Callonec, ale také jen polohlasně. "Jestli máš hlad," řekne Angel, "v pohonu je páry dost."

"Ty už to máš za sebou," řekne Mosset. "Pokud jde o mne, podporuji Callonekův návrh." "Vrána k vráně sedá," řekne Verdoux.

Tohle škádlení má jen vyplnit čas čekání a nemá vyvíjet nátlak na kapitána, aby začal bez Verdeleta. Všichni dobře vědí, že mu příliš záleží na rituálu uvedení jídelního lístku, než aby ho obětoval neškodnému dovádění mladých důstojníků. Ostatně předstírá, že nic neslyší a baví se klidně se svým zástupcem. To je také důvod, proč výměna žertovných poznámek probíhá tlumeně. Ale zástupce kapitána, stále živý a vznětlivý, ztrácí trpělivost a také volá: "Kde je ten váš kohoutek?"

"Wilhelme," řekne kapitán, "zajděte se podívat do jeho pokoje." Wilhelm se vytratí a vrátí se s úsměvem na tváři.

"Upravuje se, veliteli, přijde hned."

"Upravuje se?" řekne kapitán.

"Upravuje se nebo připravuje?" zeptá se zástupce kapitána. Wilhelm neodpovídá.

"Když teď na to tak myslím," řekne Verdoux, "vzpo

150

mínám si, že Verdelet má někdy potíže s nasazením náušnic." Miremont užasle zvedne hlavu. Ale neřekne nic.

Nedůvěřuje broučkovskému humoru. "Počkáme," řekne odevzdaně kapitán.

"A doufejme, že to bude stát za to," řekne Angel.

"Wilheim před námi něco skrývá," řekne Callonec.

Wilheim se usmívá a neodpovídá.

"Vidím," řekne Callonec: "jazyk za zuby."

"Ani tak moc ne," řeknu, "vždyť se usmívá."

"Co máme dnes k jídlu, Wilhelme?" zeptá se kapitán.

"Exotické jídlo, veliteli."

"Velice neurčitá definice," řekne Verdoux. "V širším slova smyslu je exotické všechno, co není francouzská kuchyně.

Příklad: anglická kuchyně je exotická." "Hrůza!" řekne Mosset.

V tom okamžiku se vítězoslavně zjeví Verdelet, přestrojený za Čiňanku. Za Čiňanku vysokou metr osmdesát pět. Je dokonale maskovaný, má paruku, mandlové oči, žlutou pleť, přepudrovanou bílým pudrem. Ruce sepaté pod bradou, udělá před kapitánem a každým důstojníkem malou poklonu a pak řekne vysokým, křiklavým a nosovým hlasem: "Ctění válečníci (úklona) a vy, ctěný pane veliteli velké džunky, která pluje pod vodou (nová úklona), nechť ráčí vaše ctěné uši vyslechnout seznam poživatin, které vám budou dnes večer předloženy: Císařská paštika

Kantonská rýže

Kuře na mandlích

líčí nebo kumkvat dle výběru

Jasmínový čaj

Jako přídavek (za 50 franků):

Pečené psí novorozeně."

Smích a výkřiky: "Bravo!" přijímají toto číslo a Verdelet sklízí přemrštěné komplimenty, které přecházejí v hravou diskusi: je spor o to, zda se mu má za jeho výkon udělit nejvyšší známka. 151

"Uvidíme," praví Verdoux. "Dcero nebes," pokračuje a obrací se na Verdeleta, "mohl bych dostat přídavek?" "Lituji nesmírně, ctěný pane," řekne Čiňanka nosovým a křiklavým hláskem, "zásoby jsou vyčerpány." "Budu hlasovat proti nejvyšší známce," prohlásí Verdoux. "Zrovna dneska jsem dostal chuť na pečení z psího novorozeněte." Smích a protesty.

"Co říká velitel?" zeptá se Callonec.

"Je to výtečné," řekne kapitán, "ale měl bych malou výhradu." Rozhostí se ticho.

"Zdá se mi," řekne, "že na Čiňanku je Verdelet snad trochu malý." Smích a aklamace odhlasována nejvyšší známka.

Jakmile je známka všeobecně uznána a nastane relativní ticho, přistoupí k veliteli Wilhelm. "Jestli dovolíte, veliteli, měl bych návrh."

"Poslouchám vás, Wilhelme."

"Posádka se doslechla o přestrojení aspiranta Verdeleta..." "Vida! A jak se to doslechla?"

Wilhelm zčervená a Čiňanka pohotově vysvětluje:

"Ode mne, veliteli. Myslel jsem si, že by posádka měla radost, kdybych jednou zašel do kafirny a přečetl tam jídelní

lístek, protože mají úplně stejné menu jako my." Kapitán váhá a mně se zdá, že do něho vidím: obřad předčítání jídelního lístku patří do jídelny a bylo by na újmu zavedeného rituálu, kdyby se měl rozšířit i do kafirny. Ale Verdetovi dalo hodně práce, než si pořídil přestrojení (neboť je musel vzít s sebou na palubu, jakmile se na souši dověděl od Kartáčku na zuby, že chystá čínská jídla). Nebylo by tedy správné, kdyby kapitán zamítl žádost, kterou právě Wilhelm přednesl. Zvláště když všechno, co narušuje otupující jednotvárnost života na palubě, jak pro mužstvo tak i pro důstojníky, vytváří jistý zlom, třebaš nepatrný, a posiluje morálku. 152

"Budeme postupovat takto," řekne kapitán živým a rozhodným tónem: "Angel půjde do kafirny a oznámí, že právě objevil na palubě Čiňanku, která se tajně vplížila na loď a že ji velitel zcela výjimečně dal oprávnění k tomu, aby přečetla posádce jídelní lístek." Oceňuji toto řešení: je zároveň ušlechtilé i obratné. Wilhelm roznáší kolem stolu císařskou paštiku, která už z poloviny zmizela z talířů (tak jsme vyhladověli čekáním), když se velká Čiňanka vrátí z kafirny, provázená Angelem, který se vedle ní zdá nesmyslně malý. "Byl to triumf," volá Angel, "měl jsem co dělat, abych ji zachránil před ctiteli." Jako by žárlil na úspěch svého druhu, vytáhne Verdoux z kapsy papír a řekne: "Veliteli, protože vím, že máte rád citáty, opsals jsem si z Poznámek filozofa Alaina část, která se vás týká." "Která se mě týká?" diví se kapitán.

"Nebo spíš vašeho řemesla. Tady to je: Na svém plavidle je kapitán jediným pánem hned po Bohu. Podle této pádné formulace si také utvoříte představu, že je to člověk neuprosný a obávaný. Já bych si však představoval spíše diplomata, který umí věci zatajovat, čekat na ně a dokonce i hodně podporovat." "To je důkaz," řekne kapitán, "že v protikladu k přijatým představám říkají filozofové hlouposti." "Ale kdo může přijmout podobnou představu?" zeptá se Verdoux. "Já," řekne Miremont.

Ach, pošetilý energo! Co to řekl? Jednou otevře ústa a takhle to dopadne! "Nešťastný matematiku!" vykřikne Verdoux, "právě Jsi urazil Minervu, bohyni moudrosti. Já se ti pomstím, t'o přísahám!" "Já také přísahám!" řekne Čiňanka a vrhne na Mire-Bionta nevlídný pohled. Z dálky na něj ukáže prsty zdobenými falešnými nehty, které jsou špičaté jako dýka, a dodá: 153

"Lituji tě, žes upadl do našich strašných rukou."

"To odněkud znám," řekne kapitán.

"Od Racina," řekne Verdoux, "Sen Athalie."

Kapitán se usměje.

"Absolventi ENY to mají dobré, pokud jde o citáty, nemusí se nikoho bát." "Nemusíte žárlit, veliteli," řekne Verdoux:

"kultura je přístupná všem." "Podívejte se na toho uličníka!" řekne kapitán.

Ale není ani v nejmenším uražen. Verdouxovy drzé výroky mají rituální povahu a jsou tedy dovoleny. V jistém smyslu, kdyby s nimi přestal, rituálu jako by cosi chybělo. "Ale co to vidím?" řekne kapitán. "Máme mezi sebou dámu a sedí až na konci stolu! Felčare, byl byste tak laskav a postoupil jí místo po mé pravici?" "S radostí."

Zvednu se, Čiňanka rovněž a s rukama sepjatýma pod bradou se dvakrát nepatrně ukloní. "Vzdávám vám nejpokornější a nejuctivější díky, veliteli velké džunky, která pluje pod vodou." Čiňanka posunkuje a sedá si po kapitánově pravici.

"Přeháníte archaickou notu," řekne zástupce kapitána; "Čiňani už také mají ponorky." Během celé večere se žertuje a Verdet hraje dokonale svou ženskou roli. Pokud jde o kapitána, o jeho zástupce, o velitele, o nás všechny, zahrnujeme Čiňanku poklonami a galantními pozornostmi. Ale opravdu se účastníme hry? Zaujala nás cele? Po určité době se mi zdá, že tato komedie nepostrádá pro mne i pro ostatní jistý citový rys. Nadarmo se smějeme a usmíváme, naše oči jsou okouzleny, ani na okamžik je nespouštíme z Čiňanky, až i Verdet přes veškerou svou obratnost upadá chvílemi do rozpaků. Ale brzy se vzpamatuje, neboť je natolik profesionálem, že nezradí svou svůdcovskou úlohu. Hraje ji obdivuhodně. Nekarikuje a nevyvolává pochybnosti. A my jsme mu vděční za to, že hraje svou 154 roli tak dobře, s takovým taktem, že nepřekračuje míru, že neničí iluzi, která nám dává pro tento večer zjevením ženy novou chuť do života. 155

8

Tři dny nato mě ráno očekává Le Guillou na prahu ošetřovny. Jakmile mě uvidí, jde mi vstříc a tiše mi sděluje: "Ten Langonnet, doktore. Má třicet osm pět a všechny příznaky: úplná neprůchodnost výkalů i plynu." "To ho přivedl Le Rouzic?"

"To ne. Tentokrát přišel sám. Ten chlapec je z toho úplně vedle." "Ušklíbnu se. Ale do separace vstupuji s uklidňujícím úsměvem. Langonnet tam leží, tváří se smutně a v očích mu čtu znepokojení. "No tak, Langonnete," řeknu, "zalíbilo se vám, když vás někdo obskakuje?" Beru ho za zápěstí a počítám, aniž bych se přestal usmívat: 95. Puls je bohudíky ve shodě s teplotou. Kdyby to tak nebylo, měl bych strach z toho nejhoršího. Langonnet leží v poloze na zádech, pak na levém boku a já mu prohmatávám břicho. Tentokrát už jsou příznaky jasné: jakmile přimáčknu na pravou kyčelní jamku, cítím pod prsty vzdorný stah a také Langonnetův obličej se stáhne. Prohmatávám levou kyčelní jamku a Langonnet reaguje na dekompresi. "Rukavici, Le Guillou."

Řeknu Langonnetovi, aby uvolnil svaly, což není zřejmě snadné ve stavu úzkosti, ve kterém se nachází, a hmatem mu vyšetřuji konečník. Shledávám neustálou bolest vpravo nahoře. 156

Přikryji Langonnetu prostěradlem a znovu se na něho usměji. "Trošku vás potrápíme. Ale nic si z toho nedělejte, bolet to nebude. Jedl jste?" "Ne."

"Máte hlad?"

"Ani trochu, doktore," řekne a slabě se usměje. "Spíš bych řekl, že naopak." Udělá výmluvné gesto.

"Kdybyste měl chuť, zavolejte Le Guilloua."

Přejdu na ošetrovnu a naznačím Le Guillouovi, aby za námi zavřel. "Zrentgenujte mu žaludek. Zrentgenujte plíce.

Proved'te rozbor moče. A spočítejte krvinky." "Myslíte na operaci, doktore?"

"Ano."

Sotva jsem vyslovil ono ano, vuschlo mi v krku. Nevím, kolik z mého vnitřního zmatku se přeneslo na Le Guilloua, ale vypadá také dost znepokojeně. "Promiňte, že vám kladu tuto otázku, doktore. Ale nemohli bychom to napřed zkusit s antibiotiky?" "Ne. Takové hlouposti se nikdy nedopustím. Napřed se stav zlepší, ale pod ochranou tohoto zlepšení se infekce nenápadně šíří. A když se horečka a potíže vrátí, nevyhneme se pěknému zánětu pobřišnice." Sotva vyřknu to slovo, které mě děsí, pozoruji, že i jeho straší. Zánět pobřišnice je naléhavý případ. Nejsem nikterak vyzbrojen na to, abych mu čelil. V nejhorším případě osudný vývoj. V nejlepší případě evakuace vrtulníkem a katastrofální důsledek pro patrolu, konec utajení. Náhle mě překvapí, že jsem s Le Guillouem na ošetřo-! vně sám. "Kde je Morvan?" j "Spí, doktore," řekne Le Guillou a usměje se. l Podívám se na hodinky. ; "Vzbud'te ho," řeknu příkře. 157

Zdá se, že Le Guillou je překvapen mým tónem, ale ani nemukne. Je třeba mu přiznat, že vždy dovede rozeznat přesný psychologický okamžik, kdy je potřeba mlčet. Pokud jde o mne, raději bych mlčel a nepřenášel svou nervozitu na Morvana. Přesně řečeno, v tomto okamžiku není na ošetrovně nic na práci, ani úklid nepřichází v úvahu. Všechno přímo září čistotou. A že Morvan spí o pět minut déle, to nám vůbec nevadí. Kázeň, to ano. Ale formální kázeň, jaký nesmysl! Jestliže je nějaký pořádek hloupý, pak sám způsobuje nepořádek. "Každopádně," řeknu, "musí vám pomáhat a dnes večer si musí lehnout na Langonnetův koš." "Víte, doktore, pro Morvana mají všechny koše stejnou cenu." Třebaže ho moje výčitky zasáhly nejméně tak jako Morvana (není hlavní ošetrovatel a odpovědný za oše-třovnu?), nezlobí se na mě. Je dost chytrý na to, aby se dovedl vžít do mé situace. A také mi nijak nezesnad-ňuje návrat k mírnějšímu tónu. Usměji se na něho vlídně a on mi hned úsměv vrátí. Odcházím Le Guillou má chyby, které se snažím držet na uzdě, a vlastnosti, které oceňuji. Ale ty druhé mnohem převyšují ty první. Když odcházím, abych vyhledal zástupce velitele, přepadá mě podezření, že jestliže mě Le Guillou někdy dráždí, pak je to asi proto, že ani já sám nejsem dokonalý... Velitel Picard, který je jako stvořený ze rtuti, je jako duch Hamletova otce: objevuje se v místech, kde ho nejméně očekáváte, pohybuje se pod zemí rychlostí zemského otřesu. Procházím postupně jednotlivé díly JPRS a všude se ptám. Odpovídají: "Právě tudy prošel." Ale přicházím do dílu strojů a málem strkám nos mezi hřídele lodního šroubu, ale zástupce se ze země nevynoří. Procházím cestu v opačném směru, probíhám sto třicet metrů JPRS až do oddělení raket, a ačkoliv všichni znovu opakují, že právě tudy prošel, nikde po něm 158

nenacházím ani stopu. Vida nezbytí, přestanu ho hledat a uchýlím se do jídelny, kde se mi zcela náhle zjeví. Sedí si tam v křesle, jeho malé černé a zářivé oči se na

mě dívají nad šálkem kávy.

"Hledal jste mě, felčare?"

Dá se do výbušného, přerušovaného smíchu, který mi

připadá trochu ďábelský.

"Jakže," řeknu, "vy to už víte?"

"Jak bych o tom mohl nevědět? Vždyť jste se mě dožadoval všude možné! Hledal jste mě dokonce, když jste šel kolem mě na dva kroky a neviděl mě. Je pravda, že nejsem moc veliký..." Znovu se směje.

"A vy jste mě nechal projít," řeknu, "a ani jste mi nedal znamení. Veliteli, to byla ale škodolibost!" "Och, vždyť víte," řekne, "na ponorce se nikdo neztratí: je to tu moc stísněné..." I když toto žertování je na JPRS už klasikou, mně působí neuvěřitelné potěšení. Vím, vím! Saint-Aignan, který nikdy nic nepropase, mi to opakoval ještě včera: nejsem důstojníkem od námořnictva. Jsem důstojníkem Námořnictva. Zkrátka felčar. Nevadí, že se cítím být součástí ponorkové rodiny. Nechci riskovat zánět pobřišnice. Myslím především na pacienta. Ale jestliže se mi podaří vyhnout zánětu pobřišnice, budu se radovat i za JPRS: svatosvaté utajení nebude ohroženo mou vinou. "Veliteli, chtěl bych si promluvit o Langonnetovi."

"Ze chcete zítra operovat..."

"Cože," řeknu a hledím na něho s otevřenou pusou, "jak víte, že chci operovat zítra? Rozhodl jsem se teprve sotva před deseti minutami." "Podívejte se, felčare, víte dobře, že novinky, ať už pravdivé nebo nepravdivé kolují ponorkou rychlostí blesku." "A jak se dívá mužstvo na možnost této operace?"

"Vážně. Projděte se trochu po palubě. Uvidíte, jaká je

159

tu solidarita. To je dojemné. A také dojemná je důvěra, jakou ve vás všichni mají." Polknu slinu a neřeknu nic.

Zástupce na mě vrhne pohled svých černých očí. "A vy, felčare, máte starosti s tím, kdo vám bude držet rozvěrače."

"Přesně tak."

"Nelamte si s tím hlavu, felčare, já vám je budu držet."

"Vy!"

Znovu se zasměje. Nebudu znovu popisovat jeho smích. Myslím, že už máte v uších tento ironický, náhle přerušovaný řehot. Pokračuje:

"Nezapomeňte, že na útočné ponorce je zástupcem velitele felčar, kterému pomáhá ošetrovatel a také starý kozel, kterému říkáme papírový lékař, a který vám poradí, co je třeba dělat, když pacient vykazuje ty nebo ony symptomy.

Tuto funkci jsem zastával já. Také jsem prošel kursem chirurgické pomoci. Umím si umýt ruce. Umím se obléknout, aniž

si je umažu. Umím nosit masku. Pardon, roušku..." "A umíte držet rozvěrače?"

"Ano. Pod podmínkou, že mi řeknete, kdy je třeba táhnout, povolit, přestat tahat..." Zkrátka a dobře, je mu třeba říct všechno. Přesto cítím nekonečnou úlevu, že v něm budu mít pomocníka, třebaže pomocníka málo zkušeného. Jsem ve svých myšlenkách tak soustředěný, že sotva slyším, jak se zástupce velitele omlouvá, že ho volají jinak. Za několik okamžiků zvednu oči a jsem překvapený, že jeho křeslo je prázdné. A kdybych za pomoci vhodné formulky vyvolal jeho přítomnost, nebyl bych o nic víc překvapen, kdyby se vynořil ze země jako Mefisto ve Faustovi. Vracím se do svého pokoje, uzavírám se tam a čtu popis operace, který jsem četl už včera. Je neuvěřitelné, jaké polohy může zaujmout appendix. Všechny případy jsou tady, černé na bílém. Všechno se předvídá. Všechno 160

ny komplikace jsou popsány. Mistr, který tohle napsal, měl fenomenální zkušenosti. Závidím mu. Přiznávám si, že má zkušenost s pouhými deseti operacemi, které mám k dobru, je opravdu hubeňoučká. Jacquier mě právě zavolal na druhou směnu oběda. Není tam ani kapitán ani jeho zástupce. Přítomni jsou Alquier, Becker, Miremont, šéf Forget, Saint-Aignan: lidé celkem mlčenliví. Brouček Verdelet se snaží jídlo oživit, ale nesetkává se s ohlasem a umlká. Projednou jsem i já mlčenlivý a Verdelet se nijak nepokouší mě do zábavy zatáhnout. Vůbec bych nedovedl říct, co jsem jedl. Přicházím na ošetřovnu a Le Guillou mi ukazuje výsledky rozborů. Nic na plicích. Žádný diabetes v moči. Leukocytóza zůstává mizivá: 11,000 jednotek, i když je to zvýšení proti prvnímu vyšetření. Přecházím do vedlejšího pokoje spolu s Le Guillouem. Nové prohmátám. Nenastal žádný zázrak; projevují se všechny příznaky akutní krize. Uvědomuji si jednu zvláštnost, která znesnadní operaci. Langonnet je obtioustlý, kulatoučký jako nemluvně. A zvlášť na břichu... A co je ještě horší, pod tukovou tkání je silná stěna svalová. Nebude snadné dostat se až k pobřišnici.

"Doktore," řekne Le Guillou, "smím otevřít družstvo?"

"Ano, jistě. Až se vrátíte, budeme pokračovat v bilanci. Budu operovat zítra v šestnáct hodin. Kolik je podle vašeho mínění potřeba času na přeměnu ošetřovny na operační blok, vyndání přístrojů a oblečení, 1 a na to sterilně se obléct..." "S vaším předchůdcem jsme to nasimulovali, doktore:

trvá to půl druhé hodiny."

"Dejme tomu, dvě hodiny."

"Jak dlouho bude podle vás trvat anestézie, doktore?"

"Nechtě mě přemýšlet. Apendektomie v nemocnici trvá hodinu, pokud nedojde ke komplikacím. Ano, ale ta-L<, dy není nemocnice. Podle měřítek ponorky je ošetřovna velká, ale podle měřítek operačního sálu v nemocnici 161

je malá. A kolem pacienta budeme čtyři: vy, já, Morvan a zástupce kapitána. To je hodně lidí. Bezpochyby víte, že zástupce kapitána bude držet rozvěrače. Bude třeba mu všechno říkat. Na anestézii počítejte dvě hodiny." "Už jsem si to poznamenal. Doktore, kdy to mám oznámit Langonnetovi?" "Dnes večer v deset, až bude účinkovat náladovka. Má velký strach?" "Ano a ne. Spíš ho těší, že se o něho všichni zajímají. Myslí si, že všechny ty rozборы ho léčí." Morvan je přítomen tomuto rozhovoru, ale ani nedutá. Převyšuje nás oba o dobrou hlavu, dvě velké ruce mu visí na konci dlouhých paží. Je tak černý a tak huňatý, že se v širokém otevřeném límci jeho haleny spojují chlupy z prsou s jeho vousy. Jistě nás poslouchal, ale zdá se, jako by byl tisíc mil od nás vzdálený, ztracený ve svých myšlenkách. Teď, když mlčím, asi sní o bretaňských pláních, on sám tak velký a tak mohutný, že mi připomíná menhir, zčernalý věky. Jednou jsem se zmínil o tomto přirovnání před Le Guillouem a jemu se ani trochu nelíbilo. "Víte, doktore, nevím, jestli mají menhiry na Côtes-du-Nord. Menhiry - to jsme v podstatě my. Je to bretaňský departement Morbihan." Le Guillou odešel do družstva a já bych si chtěl promluvit s Morvanem, jenom proto, aby si uvědomil, že o jeho existenci dobře vím. "Morvane, vy jste počítal krvinky?"

Hloupá otázka: vím to a on dobře ví, že to vím.

"Mm, doktore."

"Zřejmě je to zdlouhavé, zvlášť když se to dělá jako tady s pipetou a hematometrem." "Mm, doktore."

"Kdo ví, třeba jednoho dne dostaneme automatický počítač krvinek?" "Mm, doktore."

"Pak to půjde mnohem rychleji."

"Mm, doktore."

162

Vida nezbytí, také umlkám. Nic není nakažlivějšího než mlčení. Stojím před operačním stolem, opírám se o jeho desku a svědomitě vyplňuji své papíry. Kdyby mě někdo viděl, domníval by se, že jsem klidný. Skutečně zní můj hlas pevně, ruce se mi nechvějí, není na mně patrná žádná známka rozrušení. Ale jsem klidný asi tak jako student večer před zkouškou. A v zásadě to tak takaje. Jenomže je to ještě vážnější, protože se jedná o lidský život. "V chirurgii," říkával šéf kliniky v Cherbourgu, "máš právo udělat všechno, jenom nesmíš zabít pacienta." Když skončím svoji robotu, vzpomenu si, že nemám holicí krém, a vydám se do družstva. Stojí tam fronta, ale místo radostného oživení, které obvykle vládne v tomto koutku JPRS - žerty a klepy z chodbičky mezi kabinami tu zdárně pokračují - tam nacházím zvláštní náladu, tvořenou tíživým tichem, stěží tu a tam přerušovaným tlumeným rozhovorem. Po mém spatření se ticho ještě prohloubilo a jsem přijímán s neobvyklými ohledy. "Doktore, jestli pospícháte, můžete jít přede mnou..."

"Ne, ne, nevyrušujte se, děkuji. Vůbec nepospíchám." I Roquelauri, Bichoni a ostatní veselí kumpáni, opory družstva, jsou tu, ale i oni jsou lapeni do všeobecného napětí, které se znásobí, když se vedle mne postaví Le jRouzic. Le Rouzic je vedoucím kafirny a v této funkci řídí a diriguje malé námořníky, kteří zajišťují obsluhu u stolů. jMilá čtenářko, pokud si vzpomínáte, právě Le Rouzic přivedl po vojensku před třemi dny Langonneta ke mně. Je také Bretonec, ale velmi zavalitý, s hrudí oran-gutana, s obličejem lajdácky vytvořeným, Červené pleti, kterou nedokáže prosvětlit ani ponorková bledost, a v této silné papuli sedí pomněnkově modré oči, neuvěřitelně něžné. "Pane lékaři," řekne (je to starý mazák) a proto mě o-slovuje hierarchickým titulem), "promiňte, ale smím vám položit několik menších otázek?" 163

"Chcete se ptát na Langonneta? Jen do toho."

Mám dojem, že se fronta před družstvem naježuje pozornýma ušima a že svítí kradnými pohledy, které hoši vrhají přes rameno směrem ke mně. Jediný, kdo tu teď mluví nahlas, je Le Guillou, který za svým okénkem musí říct: "Další." Ale ten další by raději poslouchal rozhovor, který se začíná rozvíjet, než aby si objednával. "Langonnet, pane lékaři, je to slepé střevo?"

"Ano."

"Říká se, že ho budete operovat."

"Budu, zítra odpoledne."

"Promiňte, ale někteří tvrdí, že je to lehká operace. Jiní tvrdí, že lehká není." "Operace otevřeného břicha není nikdy žádná maličkost. Ale apendektomie všeobecně probíhá dobře. Až na komplikace." Le Rouzic se na mě dívá svýma pomněnkovými očima. Tváří se skoro pohoršené. "A mohly by u Langonneta nastat nějaké komplikace? U tak mladého člověka? Vždyť vypadá tak dobře." "Komplikace, to není otázka věku."

"Podívejme se," řekne Le Rouzic a pokrčí mohutná ramena. "Nevěřil bych tomu. Jak říká můj otec, člověk nikdy neví." Tento pesimismus je podivný. Člověk nikdy neví - v jakém smyslu: Snad pokud jde o jeho sny o nesmrtelnosti?

Pokračuji:

"Nedělejte si starosti. Není žádný důvod, proč by to u Langonneta mělo probíhat špatně. Jestli chcete, můžete ho navštívit na ošetřovně. Ale jenom sám. Nebo nanejvýš dva. Ale ne déle než na deset minut. A nemluvte s ním o operaci. Ještě o ní neví." "Půjdu za ním, půjdu," řekne Le Rouzic. "Víte, Langonnet je výborný chlapec..." Hlavou naznačím své ano, malinko ho poplácám po rameni a on odchází tak ustaraný, že si ani nevzpomíná, co si vlastně přišel do družstva koupit. To, co řekl Le Rouzic o Langonnetovi, by se mohlo vztahovat i na něho samotného: Jeho úslužnost je příslovečná. Trpí nespavostí, často v noci vstává. Místo aby se procházel po palubě a hledal společnost nebo si dopřával v kafirmě, usmyslil si, že bude pomáhat pekaři při pečení chleba. "Dobře se to naučil," řekl pekař, který skryl v poněkud chladné poznámce svoje uspokojení. Přicházím na řadu, koupím si holící krém, a protože potřebuji pohyb, probíhám JPRS z jednoho konce na druhý. Všude se shledávám s napjatým ovzduším družstva; nechybějí přátelské pohledy, ale samotné pozdravy jsou zdrženlivé, slova vzácná všude tam, kde jsou obvykle muži upovídání a vždy připraveni žertovat i srdečně se poškádlit. Dnes se mohu zdržet v díle řízených střel - nejkrásnějším ze všech, jak se všeobecně ví, nejjasnějším a nejhezčím - a zastihnout tam u zničující řízené střely o hmotnosti osmnácti tun stejného hráče na kytaru, který mi však tentokrát s úsměvem neřekne: "No tak, doktore, pořád jenom bicykl a žádná muzika?". [Samotný Roquelaure, který mě vidí, jak šlapu, neudělá l vtip ve svém marseillském nářečí doplněném bretaň-ským přízvukem: "Panenko Maria, doktore, ztratíte je-1 den gram za minutu! To je peklo, jestli vás uvidím, jak se mi ztrácíte před očima". A Vignerón z pohonu, kte-i rého potkám při svém návratu, když procházím ústředním stanovištěm navigačních operací, mě nezastaví -což činí každý týden - aby se mi svěřil: "Pane lékaři, máte pravdu. Nic to nebylo. Vůbec nic. Nezlobí se. Právě jsem dostal familigram". Vracím se na ošetřovnu a po cestě potkávám zástupce kapitána. Říkám mu o té podivné atmosféře a jak mě , to dojíhá. "Všimněte si," řekne a střeží po mně živým pohledem, "že v Brestu by zpráva o operaci slepého střeva ve vojenské nemocnici u malého námořníka nevytvořila atmosféru takového napětí - pravděpodobně proto, že na 164

165

souší rodinná buňka usměřuje citlivost námořníků Na palubě samozřejmě nikdo nezapomíná na své blízké, ale posilují se pouta ke kamarádům. Člověk je divný živočich: rád miluje." "Zvlášť ty, kteří se nalodili na stejnou loď jako on sám." Zástupce se směje svým přerývaným smíchem. "Felčare, vy byste chtěl, aby byla tato láska obecnější? Já také, jen si představte! Ale kolik by bylo třeba času, abychom k tomu dospěli? Ještě milion nebo dva miliony let?" Ráno toho dne, kdy se má konat operace, je Le Guillou ve velmi špatné náladě a sděluje mi svoje obavy: "Všiml jste si, doktore, té hrozné tukové tkáně, co má ten chudák chlapec? To bude skoro padesátka! Tahle flákota, to je příšerná otrava pro anestetika! Zvláštností tlustých lidí je, že během zákroku nespí, a když už usnou, tak je to na věky... Všechno metabolizují do tuku a nakonec vysolují do krevního oběhu. Vy se smějete, doktore?" "Pobavilo mě to slovo vysolovat". Na první pohled člověk vidí, s kým má tu čest: s ošetřovatelem od námořnictva." "Já se tím chlubím," řekne Le Guillou.

Dveře do separace jsou zavřené a na ošetřovně jsme sami. Morvan chrápe spánkem spravedlivých v Langonnetově pokoji. "Od té doby, co tam je," řekne Le Guillou, "družstvo prodalo během jediného dne pět krabiček ucpávek do uší. To je absolutní rekord." Řeknu:

"Ale víte, Le Guillou, pro chirurga je to taky strašná otrava, ten tuk Když přidáte k tukové vrstvě ještě tloušťku svalové stěny, budu na konci prstů, až nařizu pobřišnici. Požádejte Morvana, aby poprosil milého Pána Boha, 166 abych snadno našel přívěsek a aby se dal snadno vyjmout." "A ať se ho zároveň zeptá," řekne Le Guillou, "proč člověku přilepil takový nesmysl, když ho stvořil. Úplně zuřím, když pomyslím na milióny lidí, kteří umřeli jenom kvůli tomuto zmetku..." Mlčím. Jsem pověřčivý: ve chvíli operace nevyhledávám se Stvořitelem hádky. Hodina, která předchází operaci, je nesnesitelná. Nohy se pode mnou třesou, srdce bláznivě bije a mezi lopatkami mi po zádech teče pot. V okamžiku, kdy jsem oblečený, roušku před ústy, na rukou rukavice, vypaří se panika a nezanechává nejmenší stopu. Vracejí se mi paměť i rozvaha. Jsem klidný a soustředěný. Mám oči všude. U Langonnetovy hlavy Le Guillou. Po mé pravici Morvan, který mi podává nástroje. Z druhé strany zástupce kapitána, sterilně oblečený, připravený držet

rozvěrače. Provedu pravý kyčelní řez Mac Burneyho metodou na sedm centimetrů a ne na pět. Myslím si, že bude lépe, když bude dost široký, protože vzhledem k pacientově stavbě organismu riskuji, že se octnu na konci prstů, až dosáhnu pobřišnice. Potom nařizu velkým šikmým sval a malý šikmý sval. Odkryji pobřišnici, nadzvednu ji a připravuji se, zeji nařizu mezi dvěma jemnými kleštičkami. Říkám, že se připravuji, protože dávám pozor, abych zároveň s pobřišnicí nevzal i útroby. Tady to je. Břícho je otevřené. Nadešla hodiny pravdy. Paměť mi vybavuje skoro automaticky pravidla, jak najít přívěsek... A nacházím ho. Bohu díky, není přilepený k slepému střevu. Uchopím jeho konec klíšťka-mi bez přerušení činnosti srdce. Držím ho a vypošťuji z báze upnutí na slepé střevo. Rozdrtím tuto bázi. Podvážu ji. Přeseknu přívěsek na straně ligatury. A je po všem. Ne, ještě není po všem, ještě nenastal okamžik oddechu. Tohle všechno je nutno dát do pořádku. 167

"Morvane, kolik malých tampónů?"

"Osm."

Panika. Vytáhl jsem jich sedm. Kde je osmý?

"Zatáhněte trochu, veliteli."

Úzkostný pohled. Je tam! Jeho jemná očka se nasákla krví a nedala se rozeznat od tkáně slepého střeva, na kterém spočívala. Tato chameleónská kamufláž ho nezachrání. Stáhnou ho a vyndám. Morvan přísně hlídá vylišované jehly, kleště a nůžky: nic nebude zapomenuto v pacientově břiše. Neřekl bych, že by mé konečné šití - sedm centimetrů délky - mohlo soupeřit, až sroste, s estetickými jizvami velkých mistrů. Ale Langonnet není tanečnice v Crazy Horše ani krásná slečna v bikinkách na pláži: tenhle solidní syn země bude mít málo příležitostí ukazovat břícho. Incident poslední minuty, při kterém mi vystoupí na čele pot. Vidím, jak se Morvan blíží se skleničkou éteru v ruce, a křičím na něho: "Položte tu skleničku. Vypněte mě!"

Zastaví se a civí na mne s otevřenou pusou.

"Vypni elektrický skalpel!" křičí Le Guillou.

Poslechna a já si oddechnu. Langonnet nechytne před našima vyděšenýma očima. Oba ošetřovatelé ho odtransportují na jeho koš a zavedou infúzi. Sundám si masku a podívám se na hodinky. "Kolik?" ptá se zástupce velitele, který se obratem ruky svlékl ze sterilního obleku. "Dvě hodiny deset. Ani se mi nezdá, že to trvalo tak dlouho." "Ani mně seto nezdá," řekne zástupce kapitána a krátce se zasměje. "Ty rozvěrače, to není žádná sinekura. Mám ruce jako rozlámání... Přesto, že mě ta operace velice zajímala." "V každém případě, děkuji, veliteli." "Šlo to dobře, aspoň si myslím." 168

"Velmi dobře. Měli jsme štěstí."

Toto my vyvolává jeho úsměv. Odchází. Ne, neodchází, mizí. Umí opustit místnost způsobem, na který nemohu přijít a který ve mně pokaždé vyvolává dojem, že se mu pod nohama otevřelo propadliště. Jsem od hlavy k patě pokrytý potem, třebaže zásah trval poměrně krátkou dobu. Jsem hodně vyčerpaný. Osprchuji se a vezmu si čisté prádlo. Potom se vrátím na ošetřovnu. V rozporu se zaujatou výpovědí Le Guilloua o tlustých lidech, Langonnet, který spal dobře během operace, se probouzí bez potíží. Jeho oči jsou do široka otevřené a jeho víčka mrkají, jak se snaží zbavit mlhy před očima a zaostřit na naše tváře, které se nad ním sklánějí. Už je to tady. Poznává nás. Je to dětský úsměv, synovský a dojemný. "Plavčíku," řekne Le Guillou, "ty budeš moc říct u vás na vesnici: Na světě není nikdo, kdo by se mohl pochlubit, že ztratil svůj přívěsek v krásném prostředí oceánu v hloubce sta metrů." "Neslyší tě," řekne Morvan. Věta o dvou slovech, to je na Morvana rekord. Jednou se dal strhnout k nezřízené výmluvnosti a zrovna se mýlí. Langonnet porozuměl. Důkazem toho je, že když ho o čtyřicet hodin později přijde navštívit Le Rou-zic, zopakuje mu Le Guillouovu lyrickou poznámku. A řekne mu i jak přicházel k sobě a neuměl se rozpomenout na původ toho všeho. Le Rouzic to zase zopakuje v kafiřně, odkud slova rychlostí blesku vystartují na cestu po posádce a všude vyvolají vlnu pobavení a dojetí, z níž vychází obraz malého pradáka přikrášlený a zvětšený. "Podívejte, felčare," řekne mi za týden kapitán, když popijíme v jídelně čaj, "ponorka, to je především skleněná klec: všechno se vidí a všechno se ví. Potom je to ozvučná skříňka: všechno se zesiluje, dobré stejně jako špatné: nadávky na stravu, hádka mezi pekařem a kuchařem, apendektomie: všechno nabývá fantastických 169

rozměrů. Úzkost ponorky o Langonneta před vaším zásahem byla nesmírná. Měli jsme právo na projevy dobrých citů. Všechny ty tvrdé národy v sobě našly otcovské pochopení pro Langonneta. A ulehčení po operaci se nedalo ani vyjádřit. Malý námořník se změnil v talisman, v mazánka, v hýčkané dítě. A pokud jde o vás, felčare, vy napříště zaujmete místo hned vedle archanděla svatého Michala: a skalpel vám nahradí kopí, vy jste skolil draka infekce..." "Doufám," řeknu s úsměvem, "že moje socha nespadne ze svého piedestalu ještě před koncem patroly. Naštěstí je konec už blízko." "Také doufám, že ten malý talisman JPRS mi nebude dělat těžkou hlavu. Prádelna představuje důležitou službu. Kdy se vrátí Langonnet z ošetřovny?" "Zítřka ráno."

"Může už normálně nastoupit do služby?"

"Jistě, toho nemusí nikdo nutit."

"Dobrá. Promluví se svým zástupcem, aby dohlédl, aby se s ním začalo pomalu a nenápadně." "A co já, veliteli," řeknu se smíchem, "kdo dohlédne na mě?" Také se směje.

"Vy sám! Vy to děláte velmi dobře! A máte umírňující vliv na broučky..." Načež mě v mžiku, který se podobá výbuchu světlometu, opustí a zanechá myšlenkám. Je pravda, že jsem se někdy pokoušel zbrzdit Verdoux a Verdeleta při jejich šibeničních žertech, ale podle mého mínění s nevalným úspěchem. Snad se už kapitánovi nechce zasahovat a uklidňovat hru a myslí si, že bych mohl zesílit své působení na členy posádky? Měl by myslet na to, že existují případy, kdy rozhoduje váha prýmků a kdy moje prýmkysou přespříliš lehké na to, abych neurazil lidi, které bych mohl krotit.

Nazítří po tomto rozhovoru mi řekne Le Guillou:

"Víte, doktore, že už to zase vře v kalírně?"

770

"Ještě to tam vře?"

"Jak to ještě?"

"Vzpomínáte si: chlapi si mysleli, že jedna konzerva ragú z fazolí a masa je málo na čtyři lidi. Považovali Kartáčka na zuby za vyřídíka..." "Ale tentokrát je to vážnější. Včera pekař upekl sto čtyřicet koláčů. A na palubě je nás jenom sto třicet dva. Nikdo neví, kdo zbaštil osm koláčů, které chybějí..." Směji se.

"To je mi záhada! Zmizení osmi koláčků! Měli bychom vyvolat ducha Agathy Christie!" "Ale hoši z toho nemají legraci, doktore. Berou to moc vážně. Vyšetřuje se to." "Aby se vědělo, kdo se nacpal osmi koláčky? Ale to je pravděpodobně kuchař nebo Kartáček na zuby!" "To vůbec ne. Kuchař je mimo podezření. Ani pekař, ani Tetatui, ani Jógou nemají rádi pečivo. A Kartáček na zuby drží přísnou dietu v předtuše návratu. Už čtrnáct dnů přenechává svůj moučník jednomu kamarádovi." V třináct hodin třicet téhož dne se vydám do družstva. Le Guillou mi řekl, abych si pospíšil s nákupem žvýkaček, které chci věnovat svému mladšímu bratrovi a synovci, protože se mu zásoby rapidně zmenšují před návratem, protože se masově nakupují suvenýry. "Nemohl byste mi jich dát několik stranou?"

"To bych nerad. Chlapi všechno hlídají. A kdyby vás viděli, že nějaké máte týden potom, co jsem jim řekl, že už nic nemám, byla by z toho bouře..." Zkrátka a dobře jsem tady, stojím ve frontě, ostatně neprojevují žádnou netrpělivost. Zástup je dost velký. Ihned upozoruji, aniž bych příliš dlouho poslouchal, že aféra s osmi koláčky, která se zrodila včera, ještě stále rozvíří vaše. A věřili byste, kdo s největší vehemencí pranýřuje jejich zmizení? Kdo, ne-li Roquelaure? "No tohle je svět," řekne a pod dojmem rozhořčení proniká marseillský přízvuk do bretaňského nářečí, "je to 171

džungle, tahle loď! Egoista si stanoví zákon, který říká: Já, zloděj, to chci pro sebe! Na kamarády kašlu! Ať utrou hubu. Pokrytec! Štípne to pokradmu, aby ho nikdo neviděl! Tomu říkám krádež! Všimněte si, pečivo, já osobně o něj nestojím. Když vidím cukr, zvedá se mi žaludek. Ale tohle je něco jiného! Existuje spravedlnost, ano nebo co, sakra? Podle jakého práva se toho kdo zmocnil? Násilím! A nikoho se neptal! Takové svině by neměly existovat!" Všichni hlučně a jednomyslně souhlasí. I ten malý blondýn, jehož jméno soustavně zapomínám - který obvykle sleduje Roquelaure, aby se stavěl proti a odporoval mu - i ten souhlasí: Předhání se! Trumfují jeden druhého! Pranýřují jeden druhého! Jsou bez sebe rozhořčení! Ještě se nedospělo tak daleko, aby jmenovali podezřelé, ale několik poznámek už bylo slyšet jako to je ten, jak víš nebo ty mi rozumíš. A z nich jsem pochopil, že ve středu pozornosti jsou privilegováni. V minutě, která následuje, vzrušení dosahuje vrcholu. Ještě to není revoluce, ale, jak říkával de Gaulle, bručení, reptání, nevráživost. A to všechno pro osm koláčků! Sporná věc je směšná, ale nespokojenost velmi reálná. A kdo vyvolává tento zmatek: Nejstatečnější chlapi na světě! Příšerně citoví, velmi oddaní svým rodinám, dobří námořníci, vynikající technici! Zkrátka, jak se praví v příručkách, elita! Jestliže tohle je vystupňování naší ozvučné skříňky, pak je to komické. A také trochu znepokojivé. Jsem na radě, abych předstoupil před Le Guillouovo okénko. Objednám si, vracím se a řeknu Roquelaurovi, ale tak hlasitě, aby to slyšeli všichni: "Roquelaure, musím se vám k něčemu přiznat. Ty koláčky - to já. Ano Já jsem je snědl. Ano, všech osm. Věřte moji lékařské zkušenosti, nejenom těhotné ženy mívají rozmanité chutě. Taky muži." Odříkal jsem to tím nejvážnějším tónem. A v tichu, které se rozhostí po mých slovech, odcházím, vážný ja 172

ko soudce. Co se stane? Hněv lidu smete sochu archanděla svatého Michala z piedestalu a vrhne ji na zem, kde se roztříští zároveň s mou ztracenou ctí...? Vůbec ne. Když se Le Guillou vrátí z družstva s obtíženými rukama, tichý smích nadzvedává jeho široké lícní kosti. Řekne: "Váš odchod byl báječný, doktore!"

"Co bylo?"

"Nevěřím vám. Tím spíš, že Wilhelm, který stál ve frontě, je ujistil, že ani vy už čtrnáct dní vůbec nejíte zákusek." "Co z toho vyvodili?"

"Mínění se rozcházelo. Někteří porozuměli vašemu humoru a lekci, kterou jste jim uštědřil. Ale jiní si myslí, že někoho kryjete." "Koho?"

"Tady se mínění také rozchází. Někteří si myslí, že je to ten, kterého jste operoval..." "Langonnet?"

"Ale není jich moc. Takový zločin je moc veliký na tak malinkého námořníka..." "A ostatní?"

"Ostatní podezírají důstojníky."

"Tak tudy na to!" řeknu.

Když to večer vypravuji v jídelně, všichni se smějí, až se za břicho popadají, a broučci obviňují a odsuzují ve jménu svého vnitřního přesvědčení" velitele Mosseta. Ale zástupce kapitána, který se směje jenom koutkem úst, bere věc dost vážně, aby šel do kalírny udělat malý proslov, zpola humorný zpola vážný, na téma zhýčkaných dětí, které už mu poskytli dřív, ale o kterém dosud nepromluvil. "To je důkaz," dodává, "že to, co se povídá po chodbách, má někdy prorockou váhu. Pokud vím, z patnácti důstojníků si šest nebere zákusky, aby získali opět linii a zbylé zákusky posílá Wilhelm ihned do kalírny. Což s počtem zmizelých koláčků činí dohromady čtrnáct. Je to zmizení o to víc politováníhodné, že 173

čtrnáct koláčků rozděleno na 132 dílů by pro každého z nás představovalo významný doplněk stravy..." (Smích) Po tomto zásahu záhada osmi koláčků, která vyvstala jako pěna, stejně tak jako pěna opadla a rozplynula se, aniž zanechala stopu. "Malá horečka z mírného poblouznění," komentuje to zástupce kapitána, "zaviněného opotřebováním

nervů." Y

Od Langonnetovy apendektomie -jistého druhu zkoušky ohněm, o které teď mluvíme jako staří spolubojovníci -se cítíme s Le Guillouem mnohem blíže a večer se spolu nesouvisle bavíme, zatímco Morvan chrápe na koši ve vedlejším pokoji. Někdy sklouzneme i na vážné náměty. Já si přitom dávám do pořádku své papíry. "Doktore, věříte na posmrtný život?"

We."

Řeknu toto ne, otočím se a pozoruji ho.

"Vy na něj věříte?"

Le Guillou polkne slinu, což má za následek, že jeho mongolské lící kosti se zvednou až k zeleným očím. "Jsou okamžiky," řekne s přemáháním, "kdy se mi zdá, že je skoro nemožné, abych tak najednou umřel." "Nechcete to připustit," řeknu, "ale znamená to, že jste věřící, a v tom případě už mlčím." "Jak to? Vy mlčíte!" řekne Le Guillou skoro útočně. "Jestliže věřím na posmrtný život, pak už nejsem ho-den s vámi diskutovat?" "Ale jděte," řeknu a směji se, "nezlobte se. Neřekijsem to v tom smyslu, v jakém to chápete. Jestliže věříte, že něco na posmrtném životě je, proč bych se pokoušel vám to vymlouvat? Nač bych uváděl důvody, které považuji za dobré?" "Přece kvůli pravdě," řekne Le Guillou.

"Pravda se nemá říkat, pokud někomu ubližuje," řeknu.

174

"A mně by ublížilo, kdybych nevěřil na posmrtný život?"

"Určitě. Copak nevěříte proto, že se vám myšlenka na smrt zdá nesnesitelná?" "A vám se nezdá nesnesitelná?"

"Také zdá."

Ticho. Le Guillou pokračuje se svou obvyklou houževnatostí: "To všechno mi nevysvětluje, proč nevěříte na nesmrtnost duše." "Protože je to nesrozumitelná myšlenka. Když člověk zemře, jeho mozek je neodvolatelně zničen a s mozkem i inteligence a paměť mrtvého, to znamená všechno, co v něm bylo osobního." "Není možné předpokládat zázrak, který jím vrátí život?" "Bez organického podkladu, jehož zásluhou se zrodily?"

"Ano, patrně," řekne Le Guillou. "Nebereme-li v úvahu, že by byly zapotřebí miliardy zázraků, aby proměnily v duše miliardy mrtvých. Věřící by vám řekl, že to není nemožné." "Pro víru není nemožné nic. To už je obsaženo v její definici." Protože se odmlčí, řeknu po chvíli:

"Nezmiňujte se o této rozmluvě. Nechtěl bych, aby se myslelo, že se uchyluji k prozélóství." "Faráři z toho těží," řekne Le Guillou, který se náhle vrátí ke svému antiklerikalismu. "Protože si myslí, že mají pravdu."

"A vy si nemyslíte, že máte pravdu?"

"Několik malých dílků tu a tam, slabě osvětlovaných paprsky rozumu." Tváří se dost zklamaně: moje filozofie mu příliš útěchy neposkytla. Musím se vrátit o dvanáct let zpátky, ke svému prvnímu roku studia medicíny, kde nalézám vzpomínku 175

na rozmluvu svých druhů na tento námět. O záhrobní diskuzi jen mladí. Ve třiceti letech už jsou kostky vrženy. Člověk si už vytvořil víru nebo nevíru. Už o ní nepochybuje. Kdybych měl začít debatovat o podobné otázce s důstojníky - samozřejmě s výjimkou broučků -považovali by to za krajně nevkusné a rychle by to zamluvili, ať už jsou věřící nebo ne. A přece asi neexistuje lepší místo, kde by se mělo hovořit o smrti a nesmrtnosti, než je JPRS. Někdo si možno představit dokonalejší klášter ani přísnější klauzuru. Po skončení denních povinností nezbyvá nic jiného než meditovat a starat se o svou spásu, každý ve své cele. Ano, ale jakou spásu? Zřejmě nezačnu o tomto problému mluvit s kapitánem: je nepapírový katolík a účastní se Beckerových modlitebních shromáždění v neděli ráno. Ale když ho zastihnu v jídelně na čaji, využiji svého glonního postavení, abych mu položil několik nevinných a choulostivých otázek. "Veliteli, jak můžeme s jistotou vědět, že nás během této patroly nikdo neobjevil?" "Jistě to nevíme. Myslíme si to."

"Předpokládejte, že vynikající nepřátelská ponorka je ještě tišší než my a že disponuje lepšími detekčními prostředky: mohla by se k nám přiblížit natolik, aby rozeznala naši akustickou signaturu a mohla odplout, aniž bychom o ní cokoliv věděli?" "To by bylo podivuhodné," řekne kapitán a jeho modré oči se na mne dívají nad šálkem. "Zdá se, že nová sovětská nukleární ponorka uvádí kdekoho v úžas svými obrovskými rozměry. Francie prý má fotografie tohoto monstra. Známe jeho vlastnosti?" "Felčare," řekne kapitán v dobrém rozmaru, "když ináte fotografii ženy, neznámá to, že znáte všechny podrobnosti její anatomie." "Ale veliteli," řeknu se smíchem, "jaké přirovnání! A zvláště z vašich úst." 176

Také se směje. Katolík ano, ale ne přehnaně stydlivý.

Tiše popíjíme. Pokračuji:

"Veliteli, znáte Kiplingovo vyprávění o slonním mláděti a jeho nenasytné zvědavosti? Chtěl bych se vás ještě na něco zeptat." "Ale sloní mládě vyrostne..."

"O to se právě pokouším. Angličané prý mají ponorkový lodní šroub tišší než je náš." "To je pravda."

"Také se povídá, že k nám do Toulonu připlula jedna americká ponorka a že naše atlantická ponorka s ní závodila ve sledování stopy od vyplutí z rejdy. Nejméně o jednu hodinu prý byla pomalejší." "To svědčí o tom," řekne kapitán, "že máme dobré spojence, kteří mají dobré inženýry. Ale my také nejsme žádní břídilové..." "Co tím myslíte, veliteli?"

"Francouzský JPRS nové generace, který se právě studuje, bude ještě výkonnější a ještě tišší než Inflexi-ble."

Chroustám suchý koláček, ostatně s výčitkami svědomí. V jaké podivné civilizaci to žijeme! Jídlo už není radostí, ale hříchem. "Veliteli, kdybych se neobával, že vás otravuji, položil bych vám ještě několik otázek." "Odpovím vám na ně, pokud budu moci," řekne kapitán.

"V případě války dostanete příkaz střílet prostřednictvím vlasové antény, kterou vlečeme za sebou ve vodě. Ale dejme tomu, že ta anténa bude poškozená." "Máme ještě jednu, upevněnou na můstku, ale tu můžeme ponechat a udržovat deset metrů pod vodou. Neporušíme tedy posvátné utajení." "Dejme tomu, že v době války bude ve Francii prezident republiky unesen nebo zabit. A že by naše vysílací středisko v Rosnay bylo zničeno." "Prezident byl byl ihned nahrazen. Rosnay také. Byla

177

by učiněna opatření, aby nebyl neutralizován nejvyšší velitel a ani vysílání aby nebylo narušeno." "Dobrá," řeknu. "Dostaneme prezidentův příkaz a vystřelíme. Co uděláme potom?" "Máme svoje instrukce," řekne kapitán a malinko se usměje, "ale ty jsou tajné." "Budu formulovat svoji otázku jinak," řeknu ihned; co se stane s ponorkou, jakmile je vystřelena salva?" "To už nemá žádný význam..." "Teď se zase na něho dívám já, celý užaslý. Nevěřím svým uším. Opakuji: "To už nemá žádný význam?" "Nemá, hleďte," řekne kapitán netrpělivě, "přemýšlejte. Jestliže vystřelíme, znamená to, že naše zastrávací funkce selhala, a to je hrůza! A nic jiného už nemá význam. Ani ponorka, ani my..." "Chcete říct, že s ponorkou je amen? Zejí stihne osud včely? Že zemře, jakmile píchne?" "Se vši pravděpodobností ano." "Jak je to možné?" "U nepřítele se dá předpokládat velmi výkonný systém trajektografie, který mu umožní okamžitě určit bod vypuštění našich řízených střel a zničit nás." "Dá se také předpokládat," řeknu po chvíli, "že nepřítel bude mít jiné věci na práci než zničit ponorku, která už není nebezpečná, protože přišla o své žihadlo. V tom případě by bylo třeba se vrátit do Francie." "A co bychom tam našli?" řekne kapitán. "Devastovanou Francii...? Věřte mi, felčare, od okamžiku, kdy selže naše odstrašovací funkce a my vystřelíme naši salvu, jsme úplně ztraceni! Začíná apokalypsa a nic, vůbec nic nemá význam." Nastane ticho a já pozoruji, že přes úžas, který jsem dal najevo a který jsem pociťoval, jsem si vždycky zmateně uvědomoval, ale nechťel si jasně přiznat to, co právě kapitán řekl. Taková je pravda, když je nějaká myšlenka obtížná, můžeme před ní jen prchat. Ostatně 178

naštěstí, neboť kdybychom žili dnem i nocí v očekávání [našeho nevyhnutelného odchodu, život by vůbec nebyl možný. Jakkoli, v hrůze, kterou v nás rodí strach z atomové války, není krutá naše vlastní smrt, ale smrt našich blízkých, našich dětí, vnoučat, naší země, planety. Homo sapiens ničí svůj vlastní druh a zemi, která ho živí: je možné si představit nesnesitelnější myšlenku? "Je to pravda," řekne kapitán, jako by uhádl mé myšlenky. Pokračuje: "Je pravda, že jsme zajatci systému na hranicích absurdity. Ale na druhé straně jsme nikdy nebyli tak blízko tomu, abychom hrůzou dokázali přimět hrůzu k ústupu." 179

9

Jak říká Roquelaure, který býval místním přeborníkem v závodech na kole, vjíždíme do cílové rovinky: metafora málo vhodná pro JPRS, který se vůbec nestará - na všech úrovních - o přímočaré směřování. Stejně se nás všech zmocňuje netrpělivost, mne prvního. Abych si sám pro sebe vytvořil dojem, že uspiším návrat, začínám sestavovat zdravotnickou zprávu, kterou mám odevzdat svým nadřízeným po návratu do Brestu. Ale pod vlivem okolností zůstane nedokončená až do chvíle, kdy se ponorka přiblíží ke břehu: během těch posledních dnů se může stát ještě hodně věcí. Večer na svém koši jsem se neustále zabýval touto medicínskou bilancí a ve svém nitru jsem se pokoušel sestavit bilanci osobní. Nakolik se mi zdá pozitivní ve smyslu lidském a profesionálním, natolik je pro mne zklamáním ve smyslu citovém, což se vztahuje na mou mlčenlivou dopisovatelku. To, co se odehrávalo na ponorce nebylo špatné, špatné bylo to, co se odehrávalo venku. Zdá se mi, že kdybych byl na Sofiině místě a rozhodl se přerušit náš vztah, snažil bych se zpravit partnera o svém rozhodnutí a nenechal bych ho devět týdnů doufat, že dostane nějaké zprávy, které ve skutečnosti nikdy nepřišly. Potřeboval jsem hodně duševní síly, abych přemohl krutá muka, do kterých mě uvrhla Sofiina mlčení. Říkám mlčení v množném čísle, protože každé z nich nastávalo 180

vždy v sobotu a každou sobotu jsem je těžce prožíval, Li když jsem se pokaždé snažil zardousit naději, čekat, lže familigram nepřijde a na to se vyzbrojit. Když jsem neprávem investoval své city do jedné bytosti, pak bych rád požádal psychology, aby mi vysvětlili, jak je zase odinvestovat a jakou metodu uplatnit, abych mohl co nejrychleji přejít ze žalu k rezignaci a z rezignace do stavu pohody. Pokud jde o duševní pohodu, té jsem ještě nedosáhl. Kdyby byl náš lidský stroj zařízen racionálně, měl by obsahovat odstraňovač roztrpčení, který by v případě potřeby fungoval automaticky. Přes tyto nápory se moje morálka udržela. Nepoznal jsem proslulý syndrom páteho týdne. Pokud jde o mne, moje sklíčenosti bývaly nárazové, ve skutečnosti netrvaly déle než jedno dopoledne nebo odpoledne. Začínaly strasti plným pocitem neskutečnosti: bizarnost situace mi okamžitě padla do očí, vyvolala ve mně pocit úžasu a rozhořčení. Říkával jsem si: "Co tu proboha dělám, uzavřený v té železné krabici pod vodou? Ani nevím, ve kterém jsem oceáně! Za každou cenu se odtud musím dostat. Abych už viděl oblohu!" Načež mě asi po dobu jedné minuty nebo dvou trýznila šílená posedlost otevřít okno, třebaže jsem dobře věděl, že takové okno neexistuje. Co následovalo potom, bylo velmi zvláštní: neskutečnost revolty - otevřít okno, vyjít, znovu vidět oblohu - pozvolna přehlušovala neskutečnost situace a smířovala mě s ní: zase jsem vzal na sebe starý chomout, jak se říká, když končí prázdniny. Měl jsem před sebou brázdou, kterou jsem musel zorat - jako koně pro polní práce. Nebo abych použil správnějšího obrazu, kolečko, zvané felčar, se samo od sebe zařadilo tam, kam ve stroji patřilo. Více než stokrát jsem upozoroval během této patroly udivující vlastnost námořníků na ponorce, že totiž mají pocit, jako by každý z nich byl na palubě veledůležitý. To není iluze. Platí to nejen o inženýrech a o ostří-181

lených technikách, kteří zajišťují významné služby, ale je to pravda i o těch nejmenších plavčících. Milá čtenářko, prosím vás, promiňte mi velmi přízemní příklad: jestliže malý námořník, pověřený péčí o záchody je nechá ucpat, pak ve škole by to byla nedbalost, ale na ponorce je to katastrofa. A i když nepůjdeme tak daleko, jestliže tento námořníček nevyprázdní nádrž s výkaly dost rychle do moře, pak hmota zmizí, ale zůstane zápach, což vyvolá u posádky prudkou nespokojenost. Tento uspokojující pocit, že každý vykonává důležitou funkci na palubě - bez níž by byla ohrožena bezpečnost všech nebo aspoň jejich blaho - mají všichni a všem přináší značnou pomoc v tom, že snáší to nejtěžší strádání: nepřítomnost dne. Brouček Verdelet si to uvědomil v den, kdy v kalíně recitoval v rámci literárního pořadu Baudelairovy verše. Uvedl také báseň v próze nazvanou Cizinec, jejíž text mu poskytl kapitán, který si jí velmi cenil. Verdelet, který studoval dramatické umění dříve, než vstoupil na politické vědy, nečetl: recitoval. A skutečnost, že uměl nazpaměť stovky veršů byla v prvním okamžiku důvodem jeho úspěchu, neboť muze ohromil rozsah jeho paměti: "Brouček, ten toho v té kotrbě má!" řekl Bichon, který tak vyjádřil všeobecný obdiv. A navíc: Verdelet recitoval velmi dobře. A když došel v Cizinci ke konečné větě, kterou podal vskutku s velkým uměním: "Miluji oblaka, oblaka, která plynou tak nízko, tak nízko, podivuhodná oblaka", s překvapením viděl, že jeho posluchači - asi čtyřicet mužů - strnulo pohnutím. Po chvíli se zbavili svého ustrnutí, nadšeně tleskali a prosili ho, aby báseň přednesl znovu. To také udělal. Načež dva posluchači k němu přistoupili a žádali ho, aby jim napsal na kus papíru větu, která tak promluvila k jejich srdcím. Nazítří ji opakovala dobrá polovina posádky. Přemýšlím o této epizodě. V uličce radosti slyším

182

křik, hluk a smích. Obezřetně - mohlo by se totiž také jednat o lest, aby mě vylákali z pokoje - pootevřu dveře a riskuji pohled na chodbu. Oba broučci, Angel, Cal-lonec a Saint-Aignan vedou ze zálohy boj vodními revolvery. Tuto hru uvedl na palubu Verdelet, který sem přitáhl rozmanité žerty a šibeniční kousky stejného druhu. Moje obezřetnost se mi vyplatila. Kdybych vystoupil neopatrně ze svého území, bylo by samozřejmě, že by se protivníci spojili a soustředili svou palbu na mou osobu. Milá čtenářko, váhám, zda vám mám vyprávět jeden z opravdu šibeničních kousků našich broučků, neboť se obávám, že bych ve vás jenom posílil přesvědčení, ostatně celkem správné, že muži, jakmile se ocitnou sami mezi sebou, mají tendenci stát se trochu dětinskými. Avšak na obhajobu broučků je třeba říci, že každodenní život na ponorce do jisté míry připomíná internát velkých škol a vyvolává, aby se tak řeklo, žerty, které se tam provádějí. Mezi legračními předměty, které Verdelet uvedl na palubu, byla také soustava dvou hrušek z kaučuku, spojených dlouhou trubičkou. Jestliže se tato hračka ukryla pod talíř (ostatně zakrytá ubrusem), jedna hruška splasklá, druhá, když se trochu napumpuje, nafoukne první hrušku prostřednictvím trubičky a uvede ji do náhlých skoků, které rozhybají talíř: pohyby jsou to samy o sobě komické, protože unikají vůli hosta, který sedí před talířem. Podceňovali byste však fantazii našich broučků, kdybyste si mysleli, že se spokojí s tak omšelým kouskem. Vymysleli si scénář který zdvojnásoboval účinek hry. Zasvětili mě do svého tajemství. Přidal jsem jedinou obměnu v tom, že jsem jim poradil, aby změnili terč. Místo aby se obětí žertu stal Becker, na můj podnět se soustředili na Miremonta, který není katolík, a proto se vši pravděpodobností nebude tak uražen jako by byl náš zbožný vousáč. 183

Nadejde nedělní večer. Jako pasivní spoluvník se akce zúčastní i Wilhelm. Splasklá hruška je umístěna pod Miremontův talíř a druhá hruška, kamuflovaná přepadávajícím ubrusem, se octne na dosah Verdouxovy ruky. Ten se ihned posadí a tváří se spíše ctnostně nežli moudře. Jakmile se všichni usadili, ve volném okamžiku mezi předkrmem a masitým chodem za všeobecného ticha zahájí oba broučci na pohled neškodnou komedii, jakou před námi hráli od prvního dne patroly více než stokrát. "Verdouxí," řekne Verdelet, "co budeš dělat dnes večer?" "Mám v úmyslu se projít po Champs-Élysées. Snad zajdu do biografu. Půjdeš se mnou?" "Lituji, mám schůzku u Fouqueta."

"Pojď se mnou! Schůzku nech plavat!"

"To není možné. Je to jedna z těch coco giris."

"Která? Můžeš mě jí představit?"

"To nejde. Blízko trůnu bratry nepřijímám."

"Tak ji aspoň popiš."

"No tak tedy," řekne Verdelet a tváří se labužnický, "je vysoká, štíhlá, má mahagonové vlasy a zelené oči. Její ňadra jsou jako granátová jablka z Alláhovy zahrady. Stehna má silná, svalnatá, pevná. A pokud jde o její zadničku, stačí vidět, jak se něžně pohupuje před vámi a už se vám sbíhají sliny v ústech." V tom okamžiku zmizí Verdouxova ruka pod ubrusem. Miremontův talíř zahajuje prudké skoky. Všechny oči se na něj upírají. Callonec rozhořčeně vykřikne: "Ale Miremonte! Prosím tě! Ovládni se!"

Miremont zčervená, vybuchuje smích a mě spadne kámen ze srdce, když vidím, že se směje i kapitán. Báľ jsem se, že se mu bude zdát tento žert příliš silný. "Nikdy jsem ještě neviděl takové idioty!" vykřikne rozzuřený Miremont. Strčí ruku pod ubrus a vyloví hrušku z kaučuku, kterou hodí Verdouxovi do talíře. Běda, chudák se marně 184

rozčiluje, neboť Verdoux sebere hrušku, zkoumá ji a lítostivým tónem řekne: "Cože, protěza? Nešťastníku, ty ve svém věku musíš mít protězu? Takže ty poskoky, to byl jenom podvod..." "Hanba!" volá Verdelet.

Smích se zdvojnásobuje a Miremont, který se chytil do léčky, odmítá ve funkci šéfa menáže uvolnit láhev šampaňského, kterou po něm požadují broučkové jako výkupné za nemravnost a ještě hůře, za podvod. Zřejmě nebylo náhodou, že broučci erotizovali klasickou hříčku, samu o sobě zcela neutrální. Električka nesvítí a oči mám široce otevřené. Ne že by mě spánek mýjel. Sám spánek nevyhledávám. Zena není na ponorce přítomna. A přece je tam velmi přítomna: ve filmech pro četné obecnstvo, které se promítají v kafilně; i všude jinde: na kazetách, které se poslouchají na koších po službě se sluchátky na uších; v erotických časopisech, které jdou z ruky do ruky, až jsou úplně

roztržepené; v románech, v nichž kamarád kamarádovi ukazuje dobré stránky; v pin-up giris, které dekorují dveře světnic nebo které diskretněji zdobí pulty a tabule na palubě; v ženském přestrojení při ka-baně; v rozmluvách na světnicích a poněkud chvásta-vém vyprávění svobodných chlapců; a také, jakmile ustane služba a namáhavý dozor nad stroji, v myslích cudných a mlčenlivých. Všiml jsem si jedné věci: čím víc je muž zamilován do své ženy, tím méně o ní mluví, nezmiňuje se o ní ani svému nejbližšímu příteli. Na druhé straně o svých dětech se světuje rád. A když ho požádáte, aby vám ukázal jejich fotografii, na oko lhostejně vám je ukáže také ve společnosti manželky. Podle mého názoru je zapotřebí složit jí diskretní poklonu, zatímco největší díl chvály uštědříte potomstvu. V jídelně jsem měl několikrát příležitost sehrát tuto roli. Na konci patroly jsem si už udělal dost přesnou představu o důstojnících, kteří jsou velmi zamilovaní do svých manželek. Upřímně 185

řečeno, závidím jim. Chápu, že pro ně musí být při vy-plouvání z Brestu nesnadné odloučit se od tak milého rodinného krbu. Ale návrat by jim měl stokrát vynahradit tyto strážně. JPRS představuje takovou hustotu vysoce složitých aparátů, že se člověk ptá, jak mohou mistři, kteří je obsluhují, spojit ženský obraz s touto rafinovanou technologií. A přece to dokáží. Na ústředním stanovišti navigačních operací je koutek na levém boku lodi rezervovaný třem ústředím navigace inercií. Jsou to přístroje mimořádně drahé, které lze vidět jen na JPRS a na dvou našich mateřských letadlových lodích. Dovolují navigátorovi určit kurs s úžasnou přesností, což je tím užitečnější na JPRS, že zde nelze vystoupit na můstek a určit kurs - ani vystrčit periskop a řídit se podle hvězd. To vylučuje svatosvaté utajení. Na straně stanoviště pohonu lze vidět jenom tři pultíky, jeden vedle druhého, ale nezávislé na sobě (příslušné přístroje, které jsou velmi objemné, zůstávají mimo dohled). Jestliže jsou tyto ústředny tři, pak je to proto, že od okamžiku, kdy JPRS opustí Dlouhý ostrov, má časem tendenci uchylovat se od stanovené dráhy. Jedna z nich je vybrána, aby sloužila lodivodovi, a dvě další jsou určeny ke kontrole. Odpovědným pracovníkem je malý brunet živých očí. Žádám ho, aby mi vysvětlil, jak přístroj funguje. Udělá to, ale předem se tváří poněkud zaraženě. A má pravdu. Nerozumím ani zbla z toho, co mi povídá. Zatímco ho poslouchám čím dál roztržitěji, bloudí můj zrak po pultech a objevuje, že každá ze tří ústředí je zosobněna milým ženským obličejem. "A kterou z těch tří jste vybral za lodivodku?" ptám se nakonec. "Tu uprostřed." "A proč jste jí dal přednost?" řeknu. "Je nejhodnější," řekne s úsměvem skoro něžným. 186

Když dnes ráno přijdu na ošetřovnu, řekne mi Le

Guillou:

"Dobrý den, doktore, máme tu klienta. Je to elektrikář Longeron. Chce, abyste mu udělal check-up." "Check-up?"

"Tak to řekl."

"A na počest čeho tenhle check-up?"

"Nechtěl říct. Vypadá dost vyděšeně."

"Vypadá vyděšeně? Je zvláštní, že právě několik dnů před návratem dochází k duševním krizím. Kdy řekl, že se vrátí?"

"Za okamžik."

Věnuji se svým papírům, ale jen krátce. Zájemce se objeví skoro hned. Je malý, hubený a skutečně vypadá velmi ztrápeně. "Dobrý den, Longerone. Prý chcete check-up?"

"Ano, doktore."

"Ale takový check-up, už jste měl, Longerone, na pevnině. Je to normální prohlídka. Všichni jí musí projít. A u vás nic nenašli, proto jste tady. Bolí vás někde?" "Ne, doktore."

"Tak co vám dělá starosti?"

"No tak tedy..." řekne.

Ale nepokračuje. Dívá se na Le Guilloua. A ten, aniž by dal najevo, že si toho pohledu povšiml, a aniž se mě zeptal očima, přejde do vedlejší separace, kde zřejmě nemá nic na práci. Udělá to jako nejpřirozenější věc na světě a přitom se tváří velice zaneprázdněné. Pokud jde o Morvana, nikde ho nevidím. Asi spí. "No tak tedy, doktore," řekne Longeron po chvíli ticha.

Ale nedokáže se rozhodnout. Zůstává se zavřenými ústy, s mrkajícími víčky, tváře má bledé a vypadá tak špatně, že se obávám, aby mi neomdlel. "Posaďte se," řeknu. "Dám vám sklenici vody."

187

Pije dychtivě, do obličeje se mu vrací barva, polyká sliny. Když konečně promluví, jeho hlas zní bezbarvě. "No tak tedy," řekne, "jde o to, že se stávám impotent-ním." Usmějí se.

"Proč si to myslíte?"

"Už týden nemívám v noci erekci."

"A před týdnem jste ji měl?"

"Ano."

"Kolik?"

"Tři nebo čtyři."

"A co jste s tím dělal?"

Ačkoliv jsem položil tuto otázku jen jakoby mimochodem a skoro roztržitě, uvede ho do rozpaků. Opakuje: "Co jsem s tím dělal?"

"Ano. Co jste dělal?"

"No tak," řekne s námahou, "prodlužoval jsem ji."

Le Guillou má pravdu: vyjadřuje se dobře. To je šťastný nápad, toto prodloužení. "Prodlužoval jste svou erekci

ručně?"

"Ano."

"Až do orgasmu?"

"Ano."

První anoje slabé, druhé jakoby vydechnuté.

"Co tedy?" řeknu. "Kde je problém?"

Longeron mě pozoruje. Vypadá, jako by ho pohoršovala moje lhostejnost. "Jak to myslíte: Kde je problém?" řekne.

"Problém je v tom, že pocítuji vinu." Moje otázka ihned následuje:

"Proč?"

"Jak to proč?" řekne a polkne slinu. "Poslyšte, Longerone, neopakujte pořád moje otázky. Odpovídejte na ně." "Ano, doktore. Odpusťte mi." "Nechtě si to odpusťte mi. Raději mi vysvětlete, proč se cítíte vinen." 188

"Ale, doktore, masturbace je zvrácené sexuální chování." "Vy jste katolík, Longerone?"

"Ne, doktore."

"Tak mi řekněte, kde jste našel tuto krásnou větu."

"V lékařském Larousseu."

"Je mi líto, že to tam je. V lékařských ústech nemá žádný smysl. Lépe: je pitomá. Lékařský Larousse jistě nadělal hodně zla mnoha lidem touto pitomou větou. Například vám, obtížil vás pocitem viny. Jste ženatý, Longerone?" "Ano."

"Až se setkáte se svou ženou, budete se bát, že si ji nemůžete vzít?" "Ano, to je to, to je to... Když na to pomyslím, probouzím se v noci mokřý studeným potem. Mám z toho velkou hrůzu." "A máte výčitky svědomí?"

"Ano."

"Také vůči své ženě?"

"Ano."

"Proč?"

"Protože masturbace mě ve vlastních očích morálně snižuje vůči mé ženě." "Morálně vás snižuje, protože jste si vzal do hlavy, že je to zvrácené sexuální chování." "A to není pravda?"

"Vůbec ne. Víte, co je to zvrácenost, Longerone? To je záliba ve zlu. A vy si myslíte, že v případě dětí, samotářů, vězňů a všeobecně v případě mužů bez žen je masturbace záliba ve zlu? Masturbují, aby uspokojili svou potřebu. To je vše."

"Byl bych velice rád, kdybych si to mohl myslet, doktore." "Tak si to myslete. Co vám v tom brání? Lékařský Larousse? Zdá se vám víc lékařský než já? Kolik je vám let?" 189

"Jednatřicet."

"A vy si myslíte, že se člověk takhle stane impotentní v jedenatřiceti letech z jednoho týdne na druhý?" "Právě, doktore, jak se stane člověk impotentním?"

"Vedou k tomu tělesné příčiny: cukrovka, cévní choroby, alkoholismus a drogy. Poznáváte se v této sestavě?" "Řekl bych že ne."

"Jsou také morální příčiny, které vás mohou dočasně zbavit potence. Například velké milostné zklamání." "Tak to není můj případ," řekne živě Longerone. "Můžu říct, že mi ani jednou nechyběl familigram. Ani jednou! Jediný mi nechyběl!"

"Výborně, Longerone! Můžete klidně spát. Nejste impotentní. Po mém návratu se přesvědčíte, že všechno půjde velmi dobře." "Ale dejme tomu, že mám cukrovku, doktore?"

Směji se.

"Vy jste mi ale cholerik! A k tomu s fantazií. Poslyšte, Longerone, kdybyste měl cukrovku, tak už ji u vás objevili na pevnině." "Mohla se u mne vyvinout od mé poslední návštěvy. To už je půl roku." "Budiž. Jestli to zazené váš strach, požádám Le Guil-lou, aby vám udělal rozbor moče a krve." "Děkuji, doktore."

Je spokojen. Kouzelník mu vezme trochu krve a trochu moče. Ještě dříve než jsou rozborů negativní, je uspokojen. Pak mu dám banální posilující prostředek: další magie. A velmi důrazně, s plnou autoritou mu budu opakovat, že nic mu není, naprosto nic. "Doktore," řekne.

"Ano, Longerone."

"Promiňte, ale byl bych rád, kdyby všechno zůstalo jen mezi námi." "Váš případ patří do lékařského tajemství. Z ošetřovny nevyjde." 190

"A Le Guillou?"

"Ten je rovněž vázán tajemstvím."

Když jsme byli odpoledne s Le Guillouem sami, dotknou se Longeronova případu, protože nechci mít před ním žádné tajnosti. Poslouchá mě a nedovolí si ani usmát. Když dojdou k definici z Larousse, která popisuje masturbaci jako zvrácené sexuální chování, cukne jím to také. A dá mi velmi cenný návrh. "Víte, doktore, byl by možná docela dobrý nápad, kdybyste o tom udělal výklad v kafi-ně. Případ Longeron asi není ojedinělý." Ušklíbnu se.

"Takhle bez okolků povídat o impotenci? Není to trochu choulostivé téma? Zvlášť když zbývá tak málo dnů do návratu?" "Ano, to jistě. Ale mohl byste třeba oznámit přednášku o sexuálních chorobách, které jsou přeno s ně, a v tomto všeobecnějším rámci pojednat i o sexualitě. Mohl byste tak opravit běžné představy o impotenci." To jsem také udělal hned příští den s kapitánovým schválením a s ohromným úspěchem. Část posádky, která mě poslouchala, zopakovala pak mé poznámky těm, kteří byli ve službě. Doufám, že je příliš nezkrslili. Byl bych málem v pokušení věřit, že tento případ bude poslední kromě běžných rým a zranění bez následků, když mám tentýž večer kolem půl desáté telefon, že mám naléhavě přijít na ošetřovnu. Běžím tam a zastihnu pekaře, jak si drží levicí zakrvácenou pra-vičku. Vyšetřuji ránu. Tohle není žádné bebičko. Rozřízl si spodní část palce a částečně nařízl natahovací šlachy mezi palcem a

ukazováčkem. "Jak jste si to udělal, pekaři?"

"Opravoval jsem si koš. Tyhle prokleté ploché pružiny jsou ostré jako břitvy." "Jaké ploché pružiny?"

"Ty u žíněnký. Strkal jsem přikrývku pod matraci trošku zhurta a už to bylo." 191

"Už jsem vás na to upozorňoval, doktore," řekne Le Guillou. "Ano, vzpomínám si. Také Jacquier o tom mluvil. Na začátku patroly mě dokonce prosil, abych si nestlal lůžko. No, jste pěkně zřízený!" "Sešijete mě, doktore?" ptá se pekař slabým hlasem.

"Dvakrát: nahore i dole. Ale nebojte se: dáme vám injekci na místní umrtvení." "Bude to trvat dlouho?"

"Slabou půlhodinku. Trošku delší bude šití šlachy. To je dost háklivé, protože šlacha není moc velká, jenom asi dvoumilimetrový řez. Bude třeba jej propíchat docela malými jehličkami. Ale nejdřív vás musíme dát do extenze." Po celou dobu, co potrvá zásah - a ve skutečnosti je ze slabé půlhodinky čtyřicet pět minut - budu s pekařem rozmlouvat a popisovat mu obšírně, co zrovna dělám: jeho mozek bude zaměstnán a nebude myslet na to, aby obrátil zrak na ránu. Pokračuji:

"Tady je všechno malinké, chápejte: šlacha, nit, jehla." "Když je jehla tak malá, doktore, jak ji navléknete?" Výborně, mluví a to skoro normálním hlasem. "Já nenavlékám. Nit je zatavena do paty jehly. Návlek je už připravený." "Takže ji musíte vyhodit, když vám dojde nit," řekne. "To jistě." "To není moc hospodárné," řekne docela rozumně. "Snad, ale má to velké výhody: návlek je hotový, vytáhnete ho sterilní z balíčku... A zvlášť hlavička jehly nemá ucho. Je jemnější a udělá menší dírky ve tkáních..." Sypu tyto větičky jednu za druhou uvolněným konverzačním tónem, až skoro laškovně, a přitom stále pracuji. A je to," řeknu po chvíli, "skončil jsem se šitím šlachy. 192

To nejchoulostivější je hotovo. Zbývá jenom sešít hořejšek." Pekař se poprvé znepokojí.

"Budu moc rukou hýbat? Bude taková jako dřív? Rozumíte, ruka při mém řemesle..." "Nic si z toho nedělejte. Budete s ní pohybovat jako dřív. Ale bude to potřebovat čas. Nejméně tři týdny. Nejmrzutější pro vás bude, že po tři týdny ji budete mít v extenzi." Jakmile je rána obvázaná, odcházím hledat zástupce kapitána. To znamená proběhnout JPRS po celé jeho délce, ptát se chlapců: "Víte, kde je zástupce kapitána?" a dostávat neměnnou odpověď: "Právě tudy prošel." Nakonec ho objevím na stanovišti velitelství pohonné jednotky v dílu strojů a ve dvou větách mu vyličím, co se stalo pekaři, neboť očekává od druhých strach, když sám je tak vervný. "To jistě," řekne mi, "s obvázanou rukou nemůže zpracovávat chleby! Uvědomujete si to, felčare? Francouzi bez chleba! To je revoluce! Naštěstí už návrat není daleko. Pojdte, felčare, najdeme kuchaře a podíváme se, co se dá dělat." Ale v kuchyni nenajdeme ani Tetatuiho ani Jegoua: skončili už svou každodenní tvrdou práci a šli si lehnout. Film v káfirmě právě skončil. Kartáček na zuby se nikde nevyskytuje. Je tam jenom Le Rouzic a dohlíží na své malé námořníky, kteří rovnají židle. "Snad si vzpomínáte, veliteli," řeknu, "že Le Rouzic se v tom vyzná. Dobrovolně pomáhal pekaři dělat chleba." "To je pravda!" řekne velitel. "Když jsem šel kolem, jednou jsem je viděl." Jakkpak by je neviděl? Chodí všude a vidí všechno. A už hučí do Le Rouzica, který není zrovna nadšený, třebaže je jinak velmi úslušný. "Víte, veliteli, s chleby to ještě jde, to bych snad svedl. Ale pokud jde o pečivo, brišky, rohlíky, s tím se mnou nepočítejte. A kdo bude dělat ve dne moji práci šéfa v káfirmě? Nemůžu pracovat ve dne v noci." 193

"Pekař vás v káfirmě zastoupí."

"I s tou rukou?"

"Bude dirigovat malé námořníky."

Le Rouzic se ušklíbne.

"Ano," řekne, "ano. Jak chcete. Pekař není zrovna trpělivý." Jinými slovy. Le Rouzic chrání své malé námořníky, které příležitostně seřve. Asi si myslí, že vyhubování a vyhubování. A to jeho vyhubování jako jediné má pedagogický smysl. "Promluví o tom se šéfem," řekne zástupce kapitána. "On už pekaře zpracuje. A vy, vy nebudete dělat nic jiného, jenom chleba. Bez brišek se samozřejmě obejdeme. Jako královna Marie-Antoinette." "Promiňte, veliteli," řekne Le Rouzic, "Marie-Antoinette se bez brišek neobcházela. Lid se bez nich obcházel. A bez chleba taky." "Velmi správně, Le Rouzicu," řekne zástupce kapitána a zhurta se zasměje; poklepe mu přátelsky na rameno. Záležitost se uzavírá v dobrém rozmaru a tvoří součást historických vzpomínek, drahých našemu srdci. O vlasek jsme minuli Waterloo. Až do konce patroly budeme jíst chleba. Dva nebo tři dny před návratem do Brestu sedím s kapitánem v jídelně u šálku čaje. "Podle vašeho názoru, veliteli, tahle patrola - je to dobrá patrola?" "Až doposud ano," řekne bez náznaku úsměvu. "Ale definitivně vám odpovím, až budeme na pobřeží u Dlouhého ostrova." A jak už bývají námořníci pověřiví, natáhne paži a kradmo položí ruku na dřevo knihovny. Když takto zažehnal na poslední minutu nehodu nebo 194

neštěstí, vyvolané - kdo ví, snad i vyprovokované - mou neuváženou otázkou, usměje se na mne do vousů, přátelsky se na mne podívá a v jeho očích čtu náznak zlomyslnosti. "Máte ještě nějaké otázky, felčare?"

"Nadouvají mi tváře, veliteli, ale jestli chcete, můžu je spolknout." "Abyste riskoval udušení? Ne, ne, jen je položte, felčare." "Co je to tedy dobrá patrola?"

"Dobrá patrola je taková, kde se nic neděje a o které můžete napsat na závěr své zprávy: Podle svého svědomí jsem objeven nebyl." "A přece se toho na palubě za těch devět týdnů hodně událo." "To je pravda: měli jsme několik poruch, ale opravili jsme je." Usměje se.

"A vy jste opravil Brouarda, Roquelaura, Langonneta a řadu dalších..." "Děkuji, veliteli."

Ticho. Malými zbožnými doušky popíjí čaj.

"Jak víte," pokračuje, "je vždy třeba vyvodit poučení ze závažných případů, které se udaly během patroly. A to jste

ostatně vy udělal." Dívám se na něho s otevřenou pusou.

"Jak to, veliteli, co jsem udělal? Vždyť jsem neudělal vůbec nic." "Felčare, podceňujete se. Jistě máte nějaké připomínky, které byste chtěl formulovat. Byl bych velice překvapen, kdyby tak aktivní a pragmatický duch jako je váš nenastylizoval na tento námět několik písemných poznámek." "Ale veliteli," řeknu se smíchem, "vy mě pokládáte za zrádce! Každopádně by to byly velmi skrovné náměty." "To nejsou nutně připomínky méně cenné. Tak do toho, felčare, poslouchám vás." 195

"Tak dobrá, předně: bylo by třeba opravit plíšky pružin v žíněnkách na koších. Za druhé: máme pomocného kuchaře. Na palubě by byl užitečný pomocný pekař. Podle mého mínění pekař kromě toho, že pracuje v noci, pracuje příliš mnoho a pracuje úplně sám. Důsledek toho je, že jestliže se stane obětí úrazu, JPRS se musí obejít bez chleba. Za třetí, ale promiňte, veliteli, nemám v úmyslu formulovat třetí připomínku: všichni námořníci by mě nenáviděli." "Vyjádřete ji ústně." "Och ne, veliteli, vy sám byste byl nerad, kdybyste ode mne slyšel podobnou věc." "Felčare, jestliže tvrdošíjně setrváváte ve svém mlčení, vaše hodnocení bude obsahovat tuto větu: Nemá důvěru ke svému veliteli." Při těchto slovech se směje a já se, směji s ním. Ostatně - když jsem nechtěl mluvit o třetí připomínce, neměl jsem se o ní zmiňovat. Sám jsem vlezl do pastí. "Dobře," řeknu, "svěřím se vám s tím, veliteli. Jde o familigramy." "Ach!" "Je to instituce, kterou vážám kritizovat předně kvůli sobě samému - dostal jsem jenom jeden - a také proto, že velice ctí námořnictvo, neboť je v zásadě humánní. Ale podle mého mínění působí stejně tolik zla jako dobra. Snad ještě víc zla." "Budete překvapen, felčare," řekne velitel vážně. "Můj zástupce sdílí vaše mínění. A jestliže já ho nesdílím, rozumím vašim důvodům." Ponechává větu nedokončenou a po krátkém mlčení doplňuji já. "Domníváte se, že není možné vracet se k této věci ze zásadních důvodů a napravovat něco, co napravit nelze." "Ano, je to přibližně tak." Ihned dodává:

"Felčare, vyjádřete jediným slovem svůj dojem z patroly." 196

"Fantastická. Ale jestli mi dovolíte jediné slůvko navíc, dodám: vyčerpávající." "Nevypadáte ani trochu vyčerpaně." "Protože jsem neposedný jako blecha. Chvilí nevydržím na místě. Nemůžu tomu uvěřit, že za několik hodin budeme na volném vzduchu. Je to podivný výraz - Lvolný vzduch - nezdá se vám? Zní tak banálně." "A přece!" řekne kapitán. Rozhostí se ticho. Nám nevádí. Mezi námi vane duch vzájemného porozumění. Mám ke kapitánovi mnohem víc než jenom sympatie. Jako důstojník je vynikající profesionál, prodchnutý živou láskou ke svému řemeslu a stejně tak živým procítěním svého povolání. Ale i jako člověk upoutá: jemný, kultivovaný a kultivující humorem svůj postoj k životu, který je zároveň odvážný i cudný. Velmi dobře ovládá lidi a přitom je miluje. Je zároveň přátelský i autoritativní. Družný i rezervovaný. Na poslední večer vymámili broučci na Miremontovi láhev šampaňského a pozvali mě, abych s nimi vypil poslední sklenici v jídelně. Vůbec nemám rád šampaňské, ale kterak odmítnout pohostinnost poslední malé slavnosti? Kromě dvou broučků jsou tam všichni roz-jívení mladíci: Angel, Callonec, Saint-Aignan, ale jen na krátkou dobu, neboť se dost rychle loučí. Mají službu. Také Verdoux má službu. Láhev šampaňského je prázdná teprve z poloviny. Hosté sotva omočili ve sklenicích rty: když jsou námořníci ve službě, je nepsaným zákonem na palubě střízlivost. Verdelet popíjí. Může si to dovolit: půjde spát. Ale já odmítám přidavek. Vím, že se tvrdí, že není mužné nemilovat šampaňské. Ale já raději platím za nemůž-ného, než abych trpěl pálením záhy. Verdelet je dvojnásobně šťastný: předně proto, že opět uvidí volný vzduch a pak že se na volném vzduchu setká se svou snoubenkou, od které věrně přijímal jeden familigram týdně. Závidím mu. 197

"Udělal jsem si bilanci," řekne se sklenicí v ruce. "Pokud jde o řemeslo, naučil jsem se svědomitě to, co bylo třeba dělat. Uvědomuji si, že bych se mohl naučit mnoha dalším věcem. Ale já nejsem matematik. Jsem literát." "Ale," řeknu, "po stránce literární jsi tady ostatně u-dělal kus cenné práce, abys pobavil kafirnu svými hovory a jídelnu svým humorem." "Vracím ti poklonu," řekne. "Tys patřil k těm, kteří ostatní bavili. Také Verdoux se snažil. A zástupce kapitána a kapitán. Ale pět důstojníků ze šestnácti, kteří mluví, to není moc. V tom je ten problém. A víš stejně jako já, že chvilí bylo třeba být jako veš, dotírat a pošfuchovat, aby se vůbec mluvilo: navrhoval jsem kapitánovi, aby během jídla pořádal debaty na nekonfliktní témata..." Za chvíli opouštím Verdeleta a vydám se na ošetřov-nu, kde zastihnu Le Guilloua velmi zaneprázdněného: dělá účetnictví družstva, které bych měl normálně dělat s ním, protože já spravuji tuto vzácnou instituci. Tak se hned do toho pustím a za dobrou hodinku jsme s tím hotovi. Obkroužím pohledem ošetřovnu, kterou opustím. Le Guillou uklízí. Ve vedlejší pokoji spí Morvan. Všechno je normální. Všechno je banálně každodenní. Le Guillou dokončil dokonalý úklid. Opře se o operační stůl. Jeho zelené oči pod širokými lícními kostmi se zasní a já se ptám sám sebe, zda ho nezachvátila metafyzická úzkost a zda mi znovu nezačne klást otázky o nesmrtelnosti duše. Ale ne. Jde o něco docela jiného. "Doktore, co vy si myslíte o odstrašování?"

"Jsem bohužel pro."

"Proč bohužel?"

"Protože nejlepším řešením by bylo odzbrojení. Ale Francie by odzbrojená nepřežila v přezbrojeném světě. Aby se odzbrojení uskutečnilo, bylo by třeba, aby začaly Spojené státy a Sovětský svaz. Naneštěstí ty na to 198 nemyslí. Považují se vzájemně za kohouty na smetišti, ten druhý je pro ně říší zla." "Vývozujete z toho, že odstrašování je nutností?"

"Nutností a sázkou."

"Jakou sázkou?"

"Ze to jde, že to půjde dobře dál."

"A jestliže to selže?"

"Už nebudeme na zemi, abychom to mohli zjistit."

"Ale doktore, vy nejste optimista!"

"Nemylte se. Jsem natolik optimista, nakolik je to možné. Koneckonců je země krásná, i když na ní strávíme málo času. Víte, nač často myslím? Až vystoupíme na volný vzduch, budou žně a já se budu cítit šťastný, až uvidím velké snopy slámy seřazené geometricky na strništích." "Vím," řekne Le Guillou s pohnutím. "Moje matka jim říká salámy milého Pána Boha. Ale já myslím hlavně na potůček, kde jsem lovil raky. když jsem byl ještě kluk. Popřeji mu dobrou noc a odcházím z osetřovny. Než dojdou do svého pokoje, procházím jídelnou. Chci ji opět vidět, protože v myšlenkách jsem ji už opustil. Ke svému velkému překvapení tím zastihnu Wilhelma. "Jak to, Wilhelme, vy jste ještě vzhůru?" "Ach, doktore, nemůžu už spát, jsem jako kůň, který cítí svou stáj..." "Bojím se, že ani mně se nechce spát... Ale stejně se o to pokusím. Wilhelme, smím vás o něco poprosit: vzbudil byste mě laskavě, až vystoupíme na povrch?" "To vám slibuji." Ve svém pokoji, natažený zcela oblečený na svém koši, světlo zhasnuté, oči do široka otevřené, myslím na návrat a na koho, ne-li na ženy? První dívku, kterou potkám na ulici, to přísahám, obejmou! To přísahám, ale neudělám to. Člověk netráví čas tím, že by dělal věci, které si slíbil udělat. Na oplátku dělá ty věci, které jsou zakázané. Například - myslet na Sofii. Neměl bych si 199

důvěřovat. Člověk tak snadno sklouzává od druhu k jednotlivci. Ale jak si zakázat myslet na někoho, když samotný ten zákaz vyvolává jeho obraz? Strávím tedy velmi drsnou čtvrt hodinku. Všichni tito muži na JPRS se nevracejí pouze na volný vzduch. Vracejí se také k tak nutnému kyslíku: k milované ženě. Já ne! Úplně zuřím na Sofii a zuřím na sebe, že na ni myslím. Můj očišťovač roztrpčení nefunguje dobře. Konečně se mi podaří uzavřít se vzpomínkám. Dokonce začínám věřit, že ze zkoušky vyjdu vítězně. A musím také usnout na dobré dvě hodiny. Tak mi to aspoň říkájí hodinky, když mnou zatřese Wilhelm, abych se vzbudil. "Už je to tady, doktore! Vrátili jsme se na povrch!"

Zástupce kapitána vás čeká ve věži! To nesmíte zmeškat!" "Jak se mám obléct?"

"Zdá se, že je velmi pěkně. Moře je klidné. Vlní se jenom málo." "Děkuji, Wilhelme."

Povšimnu si toho, sotvaže se postavím na parket. Je pravda, že se moře vlní jen mírně. Ani si nenavléknu větrovku, jak jsem to udělal při vyplutí, věž si tentokrát nezaslouží přezdívku vana. Avšak připomínám si námořní průpovědku, že na moři je vždycky čerstvé, a pod tričko si vezmu vlněný svetřík. Vystupuji po žebříku, a jak zmáhám jednotlivé příčíc, vzpomínám si s potěšením, jak mi připadalo toto cvičení obtížné na první lodi, na kterou jsem se nalodil. Ve věži jsou čtyři muži. Ne, pět, se zástupcem kapitána, kterému ihned řeknu: "Kam se mám vecpat, abych neprekážel?" Ale tamhle," řekne, "do kouta." Je tma, to jistě: návrat JPRS na základnu probíhá často v noci. Tento jediný bod máme společný se zloději. Ale tahle noc je jasná, měsíc v úplňku, silně zářící, velký jako lampion. Zdá se mi zprvu, že je na nebi za 200 věšený v tak závratné výši, že se mi z toho točí hlava, mně, který je dva měsíce zvyklý shýbat hlavu v chodbičkách. Ale povšimnu si, měsíc tam nahoře - tak vysoko! - nevisí, je polyblivý, pluje mezi mraky, osvětluje je zezadu a najednou se objevuje mezi jejich chuchvalci s majestátní pomalostí. Moře, které svítí, je klidné, ale ve skutečnosti ne docela ploché. Vlní se tím dlouhým vlněním, jak je ponorka s ponořeným předkem mírně a přátelsky žene před sebou, než se uchýlí do svého betonového hnízda. Už jsme před vjezdem do rejdý a pohled na zemi ze dvou stran tak blízkou mě překvapuje svými srázy a svými stromy: skoro jsem na ni zapomněl. Za okamžik mě vzduch skoro bolí v hrdle, tak je silný. Ach! To už není vzduch chemicky čištěný a bez vůně jako na ponorce. Tento vzduch vdechují na věži skoro příliš ostrými vdechů po malých dávkách, velmi opatrně. Jistě, protože jsme na moři, vzduch je vlhký a slaný. Ale země je tak blízko, že cítíme také její dech: humus, listí, kouř. Prožívám dojem tak dobře popsany Mauglím, když opouští džungli a své bratry vlky, aby žil ve vesnické chatrči. Vůně a pachy na mě útočí. Jsou příliš četné a příliš silné. Neřekl bych, že by mě obtěžovaly. Ale bude třeba, abych si znovu zvykl na vůni i zápach člověka. Zato nebe je kouzelné. Tak vysoké, tak širé, s oblaky, které plují tak nízko, tak nízko, s podivuhodnými oblaky! Nemohu se jich nasytit. Mohl bych mít sto očí, a stále bych jich neměl dost na to, abych je až po okraj naplnil neslýchanou radostí, kterou mi poskytuje tento pohled. Zástupce kapitána mě lehce strčí loktem. Otočím hlavu. Svět měsíce zcela ozáří jeho obličej. Jsem překvapen výrazem jeho tváře. Ještě víc budu překvapen způsobem, jak se mnou mluví - bez ironie, bez výbuchů smíchu. 201

"To je krása, co!"

"Velmi krásné," řeknu skoro tiše.

"Nemyslíte, že to stojí za to žít pod vodou pětasedesát dnů a shledat se s takovou krásou, když vystoupíme na povrch?" "Ano," řeknu, "je to objev. Nový objev. Je to nádhra."

"Tak," řekne, "poslouchejte mě dobře, felčare."

Jeho hlas zní vážně, naléhavě.

"Týden, možná dva týdny se budete podívat tomu, že vidíte nebe a oblaka. Potom to přejde." "Tak rychle?"

"Ano. Zapomenete."

"Zapomenu, že svět je tak krásný?"

"Ano, zapomínáme, stále zapomínáme. Aspoň se snažme připomenout si to neslýchané štěstí, které máme." "Ale," řeknu se sevřeným hrdlem, "už to nebude stejný údiv jako dnes večer?" Ne, údiv přejde. Ale je třeba si ho připomínat. Tak to je. Je třeba si připomínat to štěstí, že máme toto všechno každodenně před očima: zemi, nebe, oblaka." A pokračuje polohlasně:

"A že je to tak křehké."

202

slunce nevychází

Z francouzského originálu Le jour ne se lève pas pour nous přeložil L. Smutek. Obálka Libor Batrla. Vydalo nakladatelství ARGO, U družstva Život 10, 140 00 Praha 4 roku 1992 jako svoji 8. publikaci. ISBN 80-901198-7-5

První nezávislé rozhlasové vysílání v Čechách, na Moravě a ve Slezsku RÁDIO 1

Rádio Stalin - Ultra - 92,6

Faxujte: 0042-2-232 29 85 Telefonujte: 0042-2—231 45 35. 231 31 23 Pisté: Lodecká 2, 110 01 Praha 1 Poslouvejte frekvenci 91,9 MHz VKV Reklama u nás = vaše výhra Reklama v Radiu 1 = podpora nezávisle kultury